

Studiecentrum voor Militair Recht en Oorlogsrecht v.z.w.
Centre d'Etude de Droit Militair et de Droit de la Guerre a.s.b.l.

**“Impact des règlements militaires sur
le droit pénal et la procédure pénale”**

**“Invloed van de militaire reglementen op het
strafrecht en de strafrechtelijke procedure”**

**Journée d'Etude
du 12 Juin 2008**

**Studiedag
van 12 juni 2008**

**Editeur responsable – Verantwoordelijk uitgever :
Colonel d'Avi Ir Res / Res Kol v/h Vlw Ir. G. LORIAUX**

Centre d'Etude de Droit Militaire et de Droit de la Guerre a.s.b.l.
Ecole Royale Militaire – 30, Avenue de la Renaissance – B-1000 Bruxelles

Studiecentrum voor Militair Recht en Oorlogsrecht vzw
Koninklijke Militaire School – 30 Renaissancelaan – B-1000 Brussel

Tel/Fax : ++32 (2) 742 61 77
E-mail : srt.sem@scarlet.be
Website : <http://home.scarlet.be/~tsb93638/>

Sauf indication contraire, les opinions exprimées dans les contributions à cet ouvrage n'engagent que leur auteur.

Tenzij anders aangegeven, geven de opvattingen in de bijdragen in deze publicatie enkel de mening weer van hun auteur.

Unless indicated otherwise, opinions expressed in contributions to this publication are solely those of the authors.

©La reproduction, même partielle et sous quelque forme que ce soit, des textes publiés dans cet ouvrage est strictement interdite, sauf autorisation expresse, préalable et écrite de leur auteur et l'éditeur responsable de la présente publication.

©Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden op enige wijze zonder expliciete, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur en van de verantwoordelijke uitgever van deze publicatie.

©No part of this publication may be reproduced, in any form or by any means, without the prior, explicit and written permission of the author and the responsible editor of this publication.

***JOURNEE D'ETUDE DU 12 Juin 2008
STUDIEDAG VAN 12 juni 2008***

« Impact des règlements militaires sur le droit pénal et la procédure pénale »

**« Invloed van de militaire reglementen op het strafrecht
en de strafrechtelijke procedure »**

PROGRAMME – PROGRAMMA

09.00 – 09.30	Accueil / Ontvangst
09.30 – 09.45	Introduction : Kol v/h Vlw b.d. Gérard LORIAUX, Sessiedirecteur van het Studiecentrum voor Militair Recht en Oorlogsrecht
09.45 – 10.15	Het wettelijk kader van de militaire strafprocedure Kolonel B.A.M. Robert GERITS, Direction Générale, Appui Juridique et Médiation, Défense
10.15 – 10.45	De militaire reglementen Major Pascal CATHERINE, Algemene Directie Human Resources
10.45 – 11.15	Koffie – Café
11.15 – 11.45	La poursuite des délits militaires en Belgique M. Léon OLDENHOVE de GUERTECHIN, Collège des Procureurs généraux.
11.45 – 12.15	De vervolging van militaire misdrijven in het buitenland M. Clément VAN AVERMAET, Federaal parket
12.15 – 12.45	Questions – réponses / Vragen en antwoorden
13.00 – 14.00	Lunch.
14.00 – 15.00	Points particuliers M. Gérald WAILLIEZ Substitut de l'Auditeur Général honoraire
15.00 – 15.30	Vormingen in het militair recht Maj Hans DE TANT Koninklijke Militaire School, Leerstoel Rechten
15.30 – 16.00	Rechten en plichten van de Militaire Politie Lt Kol Luc WILLEMS Militaire Politie
16.00 – 16.30	Questions – réponses / Vragen en antwoorden

Inhoudstabel

Table des matières

Rob GERITS, Kolonel militair administrateur, Lic Jur	6
De bijzondere band tussen het militair tuchtrecht en het militair strafrecht	6
Pascal CATHERINE, Major	38
Les règlements militaires	38
Mr. Leon OLDENHOVE de GUERTECHIN, Collège des Prouveurs généraux.....	42
La poursuite des délits militaires en Belgique.....	42
Mr. Gérard WAILLIEZ.....	50
Impact des règlements militaires sur le droit pénal et la procédure pénal.....	50
Hans DE TANT, Majoor	70
Vormingen in het militair recht	70
Luc WILLEMS, Luitenant-kolonel	81
Rechten en plichten van de Militaire Politie.....	81

Rob GERITS

Kolonel militair administrateur, Lic Jur

JMLITIG-GwH&RvSt

Deeltijds militair docent aan de Koninklijke Militaire School

DE BIJZONDERE BAND TUSSEN HET MILITAIR TUCHTRECHT EN HET MILITAIR STRAFRECHT

Inleiding

De invloed van de militaire reglementen op het strafrecht – wat het thema is van de studiedag – wordt bij uitstek geïllustreerd in de regeling van het militair tuchtrecht en in het bijzonder in de regeling van wat doorgaans de “kleine tucht” wordt genoemd, t.t.z. de op de militaire operaties toegespitste tuchtregeling ingesteld met de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht¹ (hierna de Tuchtwet genoemd). Vandaar dat deze bijdrage voornamelijk gewijd is aan het schetsen van de bijzondere band die bestaat tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht. De militairen zijn echter ook onderworpen aan de “grote tucht” die vandaag per personeelscategorie en soms per subcategorie geregeld is bij wijze van diverse statutaire wetten. Dit niet-specifieke tuchtstelsel beoogt statutaire gevolgen (“statutaire maatregelen” genoemd) te verbinden aan de tekortkomingen van de militairen. De regeling van de “grote tucht” is dus niet echt specifiek voor de militairen en de band met het strafrecht - die er natuurlijk wel is - zal bijgevolg minder uitvoerig worden toegelicht.

De militairen zijn onderworpen aan vier repressieve stelsels

Voor een goed begrip van wat zal volgen, is het noodzakelijk om eerst te benadrukken dat de militairen, in tegenstelling tot andere ambtenaren², onderworpen zijn aan vier repressieve stelsels, namelijk twee strafrechtelijke stelsels en twee tuchtrechtelijke stelsels:

- het “gewone” strafrecht (geregeld in het strafwetboek van 1867 en in bijzonderewetten die strafbepalingen bevatten³);
- het militair strafrecht (geregeld in het militair strafwetboek van 1870) bestaande uit misdrijven (wanbedrijven en misdaden) die eigen zijn aan de militaire activiteiten en aan de

¹ B.S. 1 februari 1975.

² Zelfs de politieambtenaren, die wellicht nog het meest vergelijkbaar zijn met de militairen, kennen een dergelijke regeling niet: zij zijn niet onderworpen aan het militair strafrecht en kennen geen specifieke “kleine tucht”.

³ B.v. de fiscale wetgeving, de verkeerswetgeving en de internationale misdrijven zoals oorlogsmisdaden, genocide en misdaden tegen de mensheid.

gedragingen in het militaire milieu en die soms bestraft worden met (specifieke) militaire straffen⁴;

- de “kleine tucht” (onder meer geregeld in de Tuchtwet, het koninklijk besluit betreffende de militaire tuchtrechtspleging⁵, het militair tuchtreglement van 2005⁶ en andere militaire reglementen);
- de “grote tucht” (geregeld in diverse statutaire wetten⁷ en besluiten).

De “kleine tucht” die geldt voor alle militairen, voorziet in “*tuchtstraffen*” die vrijheidsbeperkende (het consigne⁸ en het eenvoudig arrest⁹) en zelfs vrijheidsberovende gevolgen (het zwaar arrest¹⁰) kunnen hebben.¹¹

De “grote tucht” is vandaag per personeelscategorie (officieren, onderofficieren, vrijwilligers, kandidaat-militairen, militaire muzikanten) en soms per subcategorie (b.v. beroepsofficieren, hulpofficieren, officieren korte termijn, reserveofficieren) geregeld bij wijze van diverse statutaire regelgevingen. De regelingen zijn echter vergelijkbaar: behoudens enkele uitzonderingen¹² zijn er twee “*statutaire maatregelen*” voorzien, namelijk de tijdelijke ambtsontheffing bij tuchtmaatregel en de definitieve ambtsontheffing. Bij de inwerkingtreding van de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de

⁴ B.v. de degradatie, de militaire gevangenisstraf, de afzetting, de beroving van de graad.

⁵ B.S. 8 oktober 1980.

⁶ DGHR-REG-CARDI-001 van 23 augustus 2005.

⁷ B.v. in de wet van 1 maart 1958 betreffende het statuut van de beroepsofficieren van de Krijgsmacht, B.S. 15 maart 1958. De “grote tucht” zal voor al de militairen van het actief kader in de toekomst geregeld zijn in de wet van 28 februari 2007.

⁸ Het consigne kan enkel worden opgelegd aan vrijwilligers die een eerste dienstneming aangaan en aan de kandidaat-militairen. De tuchtstraf impliceert de verplichte aanwezigheid na de diensturen in de militaire eenheid gedurende vier uren. De militair kan verplicht worden om “diensten van algemeen belang” uit te voeren. De militair mag niet naar ontspanningsgelegenheden in het militaire kwartier gaan. De maximumstraf bedraagt viermaal vier uren. Het militaire tuchtreglement van 2005 voorziet dat het consigne kan uitgevoerd worden onder de vorm van verplichte studie-uren.

⁹ Het eenvoudig arrest impliceert (enkel) dat de militair niet naar ontspanningsgelegenheden mag gaan. Volgens het militaire tuchtreglement van 2005 kan hij verplicht worden om “diensten van algemeen belang” uit te voeren indien hij zich in de deelstanden “*in vorming*”, “*in hulpverlening*” of “*in operationele inzet*” bevindt. De maximumstraf bedraagt acht dagen eenvoudig arrest.

¹⁰ Het zwaar arrest houdt in dat de militair, tenzij hij mag deelnemen aan de normale dienst - wat de regel is - wordt afgezonderd in een gesloten kamer. Het militaire tuchtreglement van 2005 voorziet echter dat de kamer moet kunnen worden gesloten en dat zij slechts uitzonderlijk zal worden gesloten “*bijvoorbeeld indien de betrokken militair een werkelijk gevaar vormt voor het moreel of de tucht*”. Bovendien stelt het tuchtreglement dat de gestrafte militairen in de deelstanden “*in vorming*” of in “*normale dienst*”, niet meer afgezonderd worden in een lokaal, tenzij dit nodig zou zijn ter handhaving van de orde. Deze militairen mogen het kwartier verlaten na de diensturen, maar moeten zich in hun “*verblijfplaats ter beschikking houden van het commando*”. De militairen hebben dan een huisarrest. Het zwaar arrest bedraagt maximum vier dagen en maximum acht dagen indien de feiten gepleegd werden tijdens een militaire operatie of bij recidive.

¹¹ De wet voorziet ook nog in twee louter morele tuchtstraffen, namelijk de terechtwijzing en de vermaning.

¹² Zo kennen de kandidaat-militairen de “*verbreking van de (weder)dienstneming*” i.p.v. de definitieve ambtsontheffing.

militairen van het actief kader van de Krijgsmacht¹³ zal de “grote tucht” op een eenvormige wijze geregeld zijn voor alle militairen van het actief kader. De nieuwe regeling voorziet, naast de reeds bestaande tuchtmaatregelen, in een derde statutaire maatregel, namelijk de “inhouding op de wedde” (2 à 10% van een maandwedde). Deze straf zal in de toekomst de lichtste statutaire maatregel vormen. De “grote tucht” heeft geen directe operationele finaliteit, maar beoogt statutaire gevolgen te verbinden aan de tekortkomingen van de militairen, met in het extreme geval de verwijdering van de betrokkene uit de krijgsmacht.

De “kleine tucht” en het militair strafrecht hebben dezelfde operationele finaliteit

De wetgever had bij de regeling van de “kleine tucht” voor ogen dat de Krijgsmacht diende te beschikken over een specifiek instrument om de operationele slagkracht van de militaire eenheden snel te vrijwaren indien dit nodig was. Het arrest nr. 59/97 van 14 oktober 1997 van het Grondwettelijk Hof stelde dienaangaande:

“B.6. (...) De straffen, gaande van de terechtwijzing tot de arresten (nvdr. dit zijn de tuchtstraffen die deel uitmaken van de “kleine tucht”), enerzijds, en het ontslag van ambtswege, anderzijds, hebben immers tot doel onderscheiden problemen op te lossen: aan de ene kant maakt de wet het mogelijk, met een maatregel die op zich de rechtspositie binnen de krijgsmacht van de gestrafte niet in het gedrang brengt, zeer snel op te treden tegen een inbreuk op de orde die binnen die krijgsmacht moet heersen, opdat die krijgsmacht een maximale kans heeft operationeel te zijn (nvdr. door mij onderlijnd); aan de andere kant moet worden beslist of de betrokkene nog een plaats heeft binnen het leger, een vraag die de meerdere die gemachtigd is terecht te wijzen of onder arrest te plaatsen niet heeft te behandelen.”¹⁴

De “kleine tucht” dient dus dezelfde doelstelling als het militair strafrecht, namelijk de bescherming van de militaire operaties. Dit blijkt onder meer uit de volgende duidelijk operationeel geïnspireerde verplichtingen en verboden die vermeld zijn in de Tuchtwet:

- de verplichting om onder alle omstandigheden het land moedig en gewetensvol dienen, zo nodig op gevaar van het leven (artikel 9, 1°);

¹³ B.S. 10 april 2007.

¹⁴ Grondwettelijk Hof nr. 59/97, 14 oktober 1997, opgenomen in www.grondwettelijkhof.be.

- de verplichtingen in het kader van de bevelvoering en het uitvoeren van de bevelen (artikel 8 en artikel 11);
- het verbod om zonder toelating of ongerechtvaardigd afwezig te zijn van de dienst (artikel 10);
- de plicht een afwezigheid om gezondheidsredenen in bepaalde gevallen te laten wettigen door een militaire of een daartoe erkende arts (artikel 10bis);
- de plicht van de ondergeschikte tot het blijk geven van initiatief bij de uitoefening van de functie (artikel 12, §2);
- het verbod om geheime of vertrouwelijke informatie aan onbevoegden mee te delen (artikel 13);
- de plicht in bijzondere gevallen binnen bepaalde territoriale grenzen te verblijven (artikel 14bis);
- het absolute stakingsverbod (artikel 14bis);
- de plicht zorg te dragen voor de nauwgezette naleving van de dienstverplichtingen van het personeel (artikel 17).

Het onderscheid tussen strafbare feiten en tuchtvergrijpen correspondeert in de militair operationele sfeer niet zozeer met de tegenstelling tussen openbare en groepsorde, maar eerder met de bevoegdheidsverdeling tussen twee “groepsrechters”: de strafrechter voor wat betreft de militaire misdrijven en de tot straffen bevoegde meerdere voor de tuchtvergrijpen. Voor de XIXe eeuw werd immers weinig of geen onderscheid gemaakt tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht.¹⁵ Het onderscheid tussen beide is dan ook “slechts gradueel” en niet principieel. De consequentie is dat de wetgever over een zeer grote vrijheid beschikt om een bepaald ongewenst gedrag met het militair strafrecht of het militair tuchtrecht te bestrijden: de wetgever kan een beleidskeuze maken die niet altijd een inhoudelijke keuze is

¹⁵ Het is pas bij de totstandkoming van de het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Land in 1815 - dat werd uitgevaardigd bij het besluit van de Soevereine Vorst van de Verenigde Provinciën der Nederlanden van 15 maart 1815 - dat het militair tuchtrecht voor het eerst formeel gescheiden werd van het militair strafrecht.

en kan bijvoorbeeld belangen afwegen als de deskundigheid en de belasting van de rechter.¹⁶ Toch kan vandaag worden gesteld dat de afhandeling van de lichtere vergrijpen door de wetgever werd toevertrouwd aan de militaire chefs en die van de zwaardere vergrijpen aan de strafrechter. Dit idee wordt treffend geïllustreerd door de volgende voorbeelden: het tuchtvergrijp “onwettige afwezigheid” (korte afwezigheid) *versus* het strafrechtelijke vergrijp “desertie” (langere afwezigheid), het tuchtvergrijp “slechte uitvoering van een bevel” *versus* het strafrechtelijke vergrijp “niet-uitvoering van een bevel” (insubordinatie).

De tuchtvergrijpen werden door de wetgever bij de totstandkoming van het militair strafwetboek trouwens bestempeld als een soort van strafrechtelijke overtredingen en werden dus gelijkgesteld met de laagste categorie van misdrijven:

*“Le projet ne parle pas des contraventions qui forment la troisième catégorie des infractions réprimées par le Code pénal ordinaire. Les infractions militaires, que l’on pourrait assimiler aux contraventions de droit commun, sont des fautes disciplinaires, prévues et punies par le règlement de la discipline (nvdr. bedoeld werd het Tuchtreglement van 1815; vandaag is dit de Tuchtwet). De tout temps, ces fautes ont été considérées comme étrangères au droit pénal, n’étant pas susceptibles d’être soumises au jugement d’un tribunal de répression.”*¹⁷

Bij de totstandkoming van de Tuchtwet had de wetgever het over “bepalingen van het disciplinair strafrecht”.¹⁸ De “kleine tucht” en het militair strafrecht behoren dus duidelijk tot dezelfde (strafrechtelijke) orde.¹⁹ De “kleine tucht” is bijgevolg onmiskenbaar nauw verbonden met het (militair) strafrecht en deze band zal in wat volgt nader worden toegelicht.

¹⁶ F. F. LANGEMEIJER, *Aard en functie van het militaire tuchtrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1976, 148-149, met verwijzing naar W. F. PRINS, *RM Themis* 1953, p. 550, naar L. M. ROLLIN COUQUERQUE, *MRT* 1951, pp. 448 en 451, en naar H. H. A. DE GRAAFF, *MRT* 1958, p. 283. De eerste aanzetten tot het onderscheid tussen het militair strafrecht en het militair tuchtrecht in onze gewesten waren enkel gegrond op de wens de strafrechter te ontlasten.

¹⁷ Wetsontwerp m.b.t. het Militair Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1868-1869, nr. 56. (Zie ook Cass., 26 mei 1952, *Pas.* 1952, I, 616). Kenschetsend daarbij is ook de memorie van toelichting bij het ontwerp dat aanleiding heeft gegeven tot de Tuchtwet: “Artikel 43. *Krachtens de bepalingen van dit artikel kan de militair niet tweemaal wegens eenzelfde feit worden gestraft, een eerste maal op grond van het strafrecht en de tweede maal op grond van het tuchtrecht. Principieel bestaat er geen bezwaar het tegenovergestelde voor te houden maar vermits enerzijds de militaire rechtscolleges uit disciplinair oogpunt oordelen en anderzijds de bepalingen die hier worden besproken uiteraard bepalingen van het disciplinair strafrecht zijn* (nvdr. door mij onderlijnd), werd geacht dat het rechtvaardig en billijk was de cumulatie van twee repressieve sancties voor éénzelfde feit te verbieden.” (Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 1971-1972, nr. 373/1, 9).

¹⁸ Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 1971-1972, nr. 373/1, 9.

¹⁹ De rechtsleer erkent de mogelijkheid van het bestuur om administratieve sancties met een strafrechtelijk karakter op te leggen. Doorgaans worden verschillende criteria gehanteerd bij de kwalificatie van een administratieve sanctie als een sanctie met een strafrechtelijk karakter. De *materiële criteria* (aard van de overtreding die moet worden bestraft, de aard van de straf en de strafmaat) zijn belangrijker dan de kwalificatie door de wetgever zelf of het *organiek criterium* (de hoedanigheid van de instantie die de straf oplegt, namelijk een administratieve overheid of een rechter) (A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen,

De handhaving van de “kleine tucht”, waaronder de *strafbevoegdheid*, werd door de wetgever op een exclusieve wijze opgedragen aan de militairen zelf, omdat zij alleen met kennis van zaken kunnen oordelen over de operationele noodwendigheden en over hun ondergeschikten. De militair die een straf oplegt is, ondanks het strafrechtelijke karakter van de “kleine tucht” echter geen rechter.²⁰

De band tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht wordt ook geïllustreerd door de vaststelling dat de rechter bij de toepassing van het militair strafrecht van de tuchtwetgever een rol heeft gekregen op tuchtvlak. De memorie van toelichting bij het ontwerp dat aanleiding heeft gegeven tot de Tuchtwet stelde immers:

“Artikel 43. Krachtens de bepalingen van dit artikel kan de militair niet tweemaal wegens eenzelfde feit worden gestraft, een eerste maal op grond van het strafrecht en de tweede maal op grond van het tuchtrecht. Principieel bestaat er geen bezwaar het tegenovergestelde voor te houden maar vermits enerzijds de militaire rechtscolleges uit disciplinair oogpunt oordelen (nvdr. door mij onderlijnd) en anderzijds de bepalingen die hier worden besproken uiteraard bepalingen van het disciplinair strafrecht zijn, werd geacht dat het rechtvaardig en billijk was de cumulatie van twee repressieve sancties voor éénzelfde feit te verbieden.”^{21 22}

Kluwer, 2006, 10-12). Indien deze criteria worden toegepast op de “kleine tucht” gaat het onmiskenbaar om een tuchtrecht van strafrechtelijke aard.

²⁰ Contra advocaat-generaal bij het Militair Gerechtshof I. ROGGEN, “Une doctrine de la Justice militaire belge”, *Revue de droit pénal militaire et de droit de la guerre* 1966, 367, die stelde: “La répression dite disciplinaire n’est qu’un fragment de la répression judiciaire militaire générale. (...) rien ne distingue dans les principes essentiels la punition infligée par un juge militaire unique de celle infligée par des juges militaires réunis en collège et appelés dès lors conseil de guerre ou cour militaire. En dépit des étiquettes dont il est fait usage pour les prénommer, il n’y a pas un droit pénal militaire d’une part et un droit militaire disciplinaire d’autre part. Cette distinction essentiellement civile est étrangère à l’Armée qui les confond en un droit répressif unique.” De strafopleggende officieren waren volgens hem politierechters. Zijn thesis berustte op het oude artikel 105, eerste lid, G.W. (later artikel 157, eerste lid, G.W. geworden) dat stelde: “De inrichting van de militaire rechtbanken, hun bevoegdheden, de rechten en de verplichtingen van de leden dezer rechtbanken, alsmede de duur van hun bediening worden door bijzondere wet geregeld.” Advocaat-generaal ROGGEN poneerde dat het gebruik van de terminologie “bijzondere wet” in dit grondwetsartikel een aantal gevolgen had. Zo stelde hij onder meer dat een scheiding tussen de militaire rechterlijke macht en de militaire uitvoerende macht grondwettelijk niet verplicht was: tenzij in de gevallen waar de gewone wetgever er anders over zou beslissen, werden in de militaire orde de uitvoerende en de rechterlijke macht in een enig “militair imperium” vermengd. Bovendien stelde hij dat de leer van een scheiding tussen het strafrechtelijke domein en het disciplinaire domein in de Belgische militaire orde geen toepassing vond. Na de wijziging van artikel 157, eerste lid, G.W. met de wet van 17 december 2002 tot wijziging van de Grondwet, B.S. 31 januari 2003, heeft zijn stelling echter geen enkele rechtsgrond meer. Zie ook I. ROGGEN, “La rénovation de la répression disciplinaire en Belgique”, *Revue de droit pénal et de criminologie* 1972, 936-937.

²¹ Wetsontwerp houdende het tuchtrecht van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 1971-1972, nr. 373/1, 9.

²² LANGEMEIJER stelde “le droit pénal militaire est le prolongement et le soutien de l’action disciplinaire” (F. F. LANGEMEIJER, o.c., 166, met verwijzing naar R. COLAS, *Revue de Science criminelle* 1969, p. 439). MAES stelde dat de militaire strafrechter moet verondersteld worden, bij de bepaling van de straf, rekening te houden met de tuchtrechtelijke aspecten van de feiten (J. MAES, “Militair Tuchtrecht – Militair Strafrecht”, *R.W.* 1958, 61). Er mag daarbij niet worden vergeten dat in de militaire rechtscolleges officieren zetelden, dus militaire rechters die terdege in staat waren om rekening te houden met de tuchtrechtelijke aspecten van een misdrijf.

De tuchtrechtelijke rol van de rechter blijkt trouwens uit het feit dat heel wat militaire misdrijven moeten bestraft worden met “*tuchtstraffen*”. Het gaat niet alleen om de militaire misdrijven voorzien in de artikelen 24 en 25 Mil. Sw. (de schildwacht die in vredestand dronken of slapend wordt aangetroffen en postverlating in vredestand), maar ook om de gevallen voorzien in artikel 59 Mil. Sw waarbij de rechter, indien hij verzachtende omstandigheden aanneemt, de afzetting moet vervangen door “*tuchtstraffen die kunnen worden verhoogd tot vijfmaal het maximum bedoeld in het tuchtreglement*”²³ en de militaire gevangenisstraf moet vervangen door een militaire gevangenisstraf van kortere duur of door “*tuchtstraffen die kunnen worden verhoogd tot tweemaal het maximum bedoeld in het tuchtreglement*”.²⁴ De opgelegde tuchtstraffen zijn dan wel correctionele straffen.²⁵

De bijzondere “kleine tucht” is gegrond op de bijzondere maatschappelijke opdrachten van de Krijgsmacht

De Krijgsmacht heeft onmiskenbaar belangrijke opdrachten te vervullen in de maatschappij. Het “*Strategisch plan voor de modernisering van het Belgisch Leger 2000-2015*”²⁶ voorziet in de volgende grote opdrachten: de collectieve verdediging, de reactie op crisissen die niet onder de collectieve verdediging vallen, de defensiediplomatie, de repatriëring van staatsburgers en de deelname aan de strijd tegen het terrorisme.

Het Strategisch plan stelt onder meer het volgende: “*Het merendeel van de operationele middelen – zoniet alle – moeten kunnen ingezet worden om de opdrachten (collectieve verdediging, reactie op crisissen, repatriëring van staatsburgers en deelname aan de strijd tegen het terrorisme) daar waar nodig uit te voeren. Defensie moet daarom beschikken over snel inzetbare, mobiele capaciteiten met een doeltreffend gevechtsvermogen, een voldoende voortzettingsvermogen en die zichzelf kunnen beschermen. Het onderscheid tussen de collectieve verdedigingsopdrachten en die voor de reactie op crisissen is fundamenteel van politieke en juridische aard. De types van mogelijke operaties en de intensiteit ervan zijn in beide gevallen gelijkaardig. De repatriëring van staatsburgers en de deelname aan de strijd*

²³ Vandaag gaat het om de tuchtstraffen die voorzien zijn in de Tuchtwet.

²⁴ In de Nederlandstalige versie van het Militair Strafwetboek en in de Tuchtwet is er sprake van “*tuchtstraffen*”. In de Franstalige versie van het Militair Strafwetboek wordt echter de term “*peines disciplinaires*” gehanteerd en in de Franstalige versie van de Tuchtwet “*punitions disciplinaires*”. In beide gevallen gaat het om hetzelfde begrip: de Tuchtwet heeft alleen maar gepoogd het onderscheid tussen de strafrechtelijke straf en de tuchtrechtelijke sanctie duidelijker te maken (F. GORLE, *Militair strafrecht*, Gent, Story-Scientia, 1993, 61).

²⁵ F. GORLE, o.c., 62, met verwijzing naar Cass., 26 mei 1952, Arr. Cass. 1952, 535 en Pas. 1952, I, 615, met noot; Cass., 19 januari 1953, Arr. Cass., 1953, 325, Pas. 1953, I, 313, met noot en R.D.P. 1952-53, 698 en naar P. CASSIERS, “De la suppression des peines disciplinaires militaires du Code pénal militaire”, R.D.P. 1952-53, 353-376.

²⁶ *Strategisch plan voor de modernisering van het Belgisch Leger 2000-2015*, Ministerie van Landsverdediging, goedgekeurd door de Ministerraad van 12 mei 2000.

*tegen het terrorisme houden a priori vergelijkbare risico's in en zijn overeenkomstig qua intensiteit. Niettemin vereist het huidige overwicht van de operaties niet verbonden aan de collectieve verdediging van het grondgebied een heroriëntering van de defensie-investeringen.”*²⁷

De Krijgsmacht heeft dus zeer bijzondere opdrachten te vervullen met een zeer grote maatschappelijke relevantie. De instandhouding van een specifiek statuut, met onder meer een bijzonder, op de operaties gericht tuchtstatuut (de “kleine tucht”), is bijgevolg zeker verantwoord. De stelling die MAES in 1958 al formuleerde m.b.t. de tucht behoudt immers haar volledige geldingskracht: *“Naargelang (de) orde moeilijker te bereiken zal zijn, omdat de groep talrijker is, of kostbaarder zal zijn, omdat de groep een belangrijker sociale functie vervult, (zal) de tucht strenger, meer omvattend en meer gebiedend zijn”*.²⁸ De Krijgsmacht voldoet aan beide voorwaarden om een bijzondere tuchtregeling in te stellen: de maatschappij heeft een groot belang bij de correcte uitvoering van de militaire operaties en het leger telt vandaag ongeveer 40.000 militairen. Ook de gedecentraliseerde structuur van de Krijgsmacht, die bestaat uit over het hele grondgebied verspreide militaire eenheden die op het vlak van de “kleine tucht” onafhankelijk functioneren (de strafbevoegdheid komt immers in beginsel toe aan de lokale eenheidscommandanten en korpscommandanten), pleit voor een tuchtrecht met duidelijke, strikte regels die op een eenduidige manier worden toegepast.

Het bijzondere karakter van de “kleine tucht” komt onder meer tot uiting in de volgende verplichtingen en verboden die aan de militairen zijn opgelegd door de Tuchtwet:

- de verplichting om onder alle omstandigheden het land moedig en gewetensvol dienen, zo nodig op gevaar van het leven (artikel 9, 1°);²⁹
- de doorgedreven gehoorzaamheidsplicht (artikel 11, §2, tweede lid) die bij miskennis kan leiden tot het militaire misdrijf “insubordinatie” (artikel 28 Mil. Sw.);³⁰

²⁷ *Ibid.*, 17.

²⁸ J. MAES, o.c., 1620, met verwijzing naar A. ULDRY, “Le droit disciplinaire dans le code pénal militaire suisse”, Lausanne, 1944, 17.

²⁹ Het levensgevaar is eigen aan de militaire functie want het bestaat in bijna geen enkele andere sociale groep. Ook brandweermannen en politiemensen zijn bijvoorbeeld aan dit gevaar blootgesteld zonder daarom onderworpen te zijn aan een specifiek straf- en tuchtrecht. Maar de activiteiten van deze beroepsgroepen gaan een welbepaald kader niet te buiten. De activiteit van de Krijgsmacht is minder duidelijk afgelijnd en bevat de verplichting de overleving van de natie te verzekeren. Om dit doel te bereiken moet de militaire groep kunnen beschikken over specifieke dwangmiddelen om de naleving van de specifieke verplichtingen die aan de groep zijn opgedragen, te verzekeren (J. GILISSEN, “Militair straf- en tuchtrecht. Het nieuwe tuchtreglement voor de Belgische Krijgsmacht”, Tijdschrift voor militair strafrecht en oorlogsrecht 1976, 282).

³⁰ De militair is gehouden om de bevelen uit te voeren tenzij zij kennelijk kunnen leiden tot een wanbedrijf of een misdaad.

- het absolute stakingsverbod (artikel 16).

Geen enkele andere ambtenaar – ook de politieambtenaar niet – kent dergelijke, operationeel geïnspireerde verregaande verplichtingen. Militairen kunnen uiteraard, net zoals het andere overheidspersoneel, belast worden met niet-specifieke taken (bv. chauffeur van een gewoon voertuig, bediende, kok, ...), maar het verschil ligt erin dat zij, ongeacht welke opdracht zij vervullen, steeds militair blijven met een bijzondere status en een bijzondere roeping: zolang zij militair zijn, zijn zij potentieel inzetbaar in de operaties: *“C’est la perspective du combat – si lointain soit-elle – qui fait qu’un militaire (c’est-à-dire celui qui porte un uniforme), quelle que soit la fonction qu’il occupe, se sent malgré tout différent de ses collègues civils. Bref, ce qui fait la spécificité des organisations militaires et du métier militaire, c’est leur finalité.”*³¹

³² De specificiteit van het militaire ambt wordt trouwens erkend door de wetgever³³, de rechtspraak³⁴ en de (gespecialiseerde) rechtsleer³⁵.

³¹ Ph. MANIGART, *Les forces armées belges en transition : une analyse sociologique*, Brussel, Institut de Sociologie Université Libre de Bruxelles, 1985, 113.

³² LANGEMEIJER drukt dit idee als volgt uit: *“(…) Dit is verklaarbaar uit de volkenrechtelijke status als combattant. De militair kan in oorlogstijd niet aan de vijand zeggen dat hij op het ogenblik van de aanval geen dienst heeft (nvdr. of een niet-specifiek militair ambt uitoefent)”* (F. F. LANGEMEIJER, o.c., 102).

³³ Zo stelde de regering in 1994 naar aanleiding van een wetsontwerp: *“Toch is het van belang de specificiteit te beschermen die voortvloeit uit de bijzondere opdracht van de krijgsmacht, een bedrijf enig in zijn soort, zowel door de aard van de opdracht als door de middelen die worden aangewend om deze te volbrengen. Het gedrag dat mag geëist worden van de militairen is dan ook nauwelijks vergelijkbaar met hetgeen te verwachten is van de werknemers van andere bedrijven. In tegenstelling tot om het even welke andere groep in onze maatschappij, moeten de militairen op elk ogenblik bereid zijn de taken die hen toegewezen zijn te vervullen, zelfs ten koste van hun meest kostbare goed, namelijk hun leven.”* (Wetsontwerp houdende wijziging van de bestaande bepalingen op strafrechtelijk en tuchtrechtelijk gebied alsmede van de dienstplichtwetten, gecoördineerd op 30 april 1962, *Parl. St. Senaat* 1993-1994, nr. 1087/1, 2). Ook het wetsontwerp dat aanleiding gaf tot de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht, is doorspekt met verwijzingen naar de specificiteit van het militaire ambt. Bijvoorbeeld: *“Titel VI beschrijft naast de rechten en de plichten die de specificiteit van het militair ambt uitmaken ook de interne beroepsmogelijkheden van de militairen en de rendementsperiode die het rendement moet garanderen van de vormingen genoten binnen of betaald door Defensie.”* (Wetsontwerp betreffende het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 2006-2007, nr. 2759/1, 3) en *“Het herwaarderen van het militair ambt heeft tot doel de kwalitatieve en kwantitatieve inzetbaarheid van de militairen te garanderen en zo de geloofwaardigheid van Defensie te herstellen en de specificiteit van het militair ambt te vrijwaren.”* (*Ibid.*, p. 5).

³⁴ Het Grondwettelijk Hof stelde bijvoorbeeld: *“B.8.5. De verplichtingen waaraan de reservemilitairen onderworpen zijn, bestaan er hoofdzakelijk in dat zij opnieuw kunnen worden opgeroepen voor een termijn waarvan de duur dertig dagen per jaar niet overschrijdt voor de officieren (...). Wegens het beperkte karakter van die verplichtingen en de specificiteit van de militaire loopbaan, kunnen de betwiste maatregelen niet in die zin worden beschouwd dat ze op onevenredige wijze afbreuk zouden doen aan de individuele vrijheid van diegenen die ze ondergaan.”* (Grondwettelijk Hof nr. 81/95, 14 december 1995, opgenomen in www.grondwettelijkhof.be).

³⁵ MANIGART poneerde in 1985: *“Pour conclure ce chapitre, on peut dire que s’il est vrai que la frontière militaro-civile est devenue moins nette qu’auparavant, elle n’a pas complètement disparu pour autant. Certes, la fonction militaire est devenue multiforme, différenciée, et il n’existe plus un seul type de militaires mais plusieurs. Il est donc vain de tenter de définir la spécificité du métier militaire par ce biais, ou encore par un quelconque monopole de compétence. Ceci étant dit, malgré le fait que l’on mette davantage l’accent sur la mission de dissuasion des forces armées et que le combat en tant que tel ne représente plus qu’une petite fraction des tâches d’une organisation militaire, tant que la probabilité de déclenchement d’un conflit ne sera pas nulle, le combat restera toujours le but et la justification ultimes d’une armée. C’est donc encore et toujours, du combat et de ses exigences fonctionnelles, que découle ce qu’il reste de la spécificité militaire. C’est la perspective du combat – si lointain soit-elle – qui fait qu’un militaire (c’est-à-dire celui*

In lange periodes van vrede krijgen vele buitenstaanders en ook sommige militairen, misschien de (verkeerde) indruk dat de Krijgsmacht meer en meer op de andere (gewone) sociale groepen lijkt, want het levensgevaar blijkt meer en meer theoretisch te zijn.³⁶ Dit kan tot gevolg hebben dat de specifieke eisen die aan de militairen worden gesteld onder vuur komen te liggen en als een anachronisme worden beschouwd: *“La finalité d’une organisation militaire moderne, c’est de constituer une force crédible afin d’assurer la dissuasion. C’est cette finalité qui, en fin de compte, la différencie d’une organisation bureaucratique civile. Il est vrai que, dans certains pays et dans certains milieux, on a parfois tendance à perdre de vue cette évidence et qu’en voulant rendre l’armée tout à fait identique à n’importe quelle administration, on met en péril sa valeur opérationnelle.”*³⁷

De buitenlandse militaire operaties - die vandaag op een quasi continue wijze worden gevoerd en die ongetwijfeld een levensgevaar kunnen inhouden voor de militairen - zouden de tendens tot het ondoordacht “demilitariseren” van het specifieke militaire ambt, logischerwijze moeten afremmen; zij bevestigen immers de noodzaak aan een bijzonder tuchtstelsel (en aan een bijzonder strafstelsel).³⁸

De wet van 28 februari 2007 die bepaalde tuchtvergrijpen die duidelijk gericht zijn op de handhaving van de operationele slagkracht zal onttrekken aan de “kleine tucht”³⁹ en het militaire tuchtreglement van 2005, dat soms fundamenteel afwijkt van de Tuchtwet⁴⁰, lijken echter op het tegendeel te wijzen. De regelgevers dienen zich klaarblijkelijk dringend te

qui porte un uniforme), quelle que soit la fonction qu’il occupe, se sent malgré tout différent de ses collègues civils. Bref, ce qui fait la spécificité des organisations militaires et du métier militaire, c’est leur finalité.” (Ph. MANIGART, o.c., 113). Zie bijvoorbeeld ook luitenant-kolonel militair administrateur J. GOVAERT, “Situation du droit disciplinaire actuel et évolution possible”, in Studiecencentrum voor militair Strafrecht en Oorlogsrecht vzw, Studiedag van 25 april 1997- Het disciplinair recht in operaties, onuitg., 1997, 11-13.

³⁶ De generale staf van de Krijgsmacht wees al in 1988 op dit gevaar: *“Le risque n’est pas illusoire, en temps de paix, de voir oublier la spécificité des Forces armées lorsque l’on souhaite adapter celles-ci au monde environnant.”* (Etat-major Général, *L’exercice du commandement. Directives pour un leadership moderne dans les Forces Armées*, Bruxelles, 1988, 14).

³⁷ Ph. MANIGART, o.c., 112. Zie bijvoorbeeld R.v.St. nr. 170.007, 14 april 2007, opgenomen in www.raadvst-consetat.be, waarbij de Raad van State, weliswaar *prima facie* (naar aanleiding van een vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid), stelde dat *“de loutere mogelijkheid van een crisissituatie, waarbij al het beschikbare personeel nodig zou zijn, evenmin dergelijk uitzonderingsgeval (nvdv. zoals bedoeld in artikel 9, §2quater, van de wet van 23 december 1955 betreffende de hulpofficieren van de luchtmacht, piloten en navigatoren) lijkt te vormen”*. In casu ging het om de op duidelijke concrete operationele redenen gegronde weigering van de minister van Landsverdediging om de verbreking van dienstneming toe te staan aan een boordcommandant C-130.

³⁸ Een studie van 2000-2001 stelt dat de meeste militairen meer discipline wenselijk achten en in het bijzonder meer respect voor de hiërarchie (*Etude réalisée par l’Etat-major général (Section Administration du Personnel*, Brussel, 11 juli 2001, première partie, 49).

³⁹ Zo zal artikel 9, 1°, van de Tuchtwet (*“De militairen moeten, onder alle omstandigheden: het land moedig en gewetensvol dienen, zo nodig op gevaar van hun leven”*) worden overgeheveld naar de wet van 28 februari 2007.

⁴⁰ Bijvoorbeeld qua toepassingsdomein van de wet (die in geen beperkingen voorziet) en qua uitvoering van de tuchtstraffen.

bezinnen over de maatschappelijke rol van de Krijgsmacht en over de er uit voortvloeiende statutaire consequenties: de militairen kunnen nu eenmaal niet gelijkgeschakeld worden met de gewone ambtenaren en het streven naar een uniformiteit mag geen dogma worden.

Kenschetsend, zijn de woorden van de toenmalige Eerste minister MARTENS die stelde:

“Sta me toe even stil te staan bij deze fundamentele en absoluut onmisbare kwaliteiten, die voor een groot deel de operationele waarde van een militaire strijdkracht bepalen. Wat men vooral van een militair verwacht, is dat hij altijd klaar staat om te vertrekken om een opdracht uit te voeren waarvan de risico’s grotendeels ongekend zijn. Beschikbaarheid, zin voor discipline, inspanning en verantwoordelijkheid zijn de kwaliteiten die men van een militair moet eisen. Want de doeltreffendheid van een strijdkracht en zijn operationeel vermogen hangen hiervan in grote mate af. De militair kan niet als een functionaris in uniform beschouwd worden en men moet rekening houden met het specifieke van zijn beroep en met het operationele karakter van de strijdkrachten (nvdr. door mij onderlijnd)”.⁴¹

Deze stelling behoudt vandaag, gelet op de talrijke buitenlandse missies, duidelijk haar volledige geldingskracht. Deze visie werd in 1997 ook benadrukt door de Ministerraad in zijn verdediging naar aanleiding van een prejudiciële vraag gesteld door de Raad van State, m.b.t. bepaalde artikelen van de wet van 1 maart 1958 betreffende het statuut van de beroepsofficieren (...) en de Tuchtwet:

“A.2.6. (...) Dat uitzonderlijke stelsel van sancties (strafrechtelijke en disciplinaire) vloeit voort uit de afweging van de vitale belangen van de Natie met de particuliere belangen (die, in voorkomend geval, voor eerstgenoemde moeten wijken, terwijl, in de « burgermaatschappij », men steeds vaker de neiging heeft voorrang te verlenen aan het individu en diens rechten) en het wordt, wat men al te vaak vergeet, gekenmerkt door de mogelijkheid de militair tot de hoogste opoffering te brengen, die niet door een vergoeding, beloningen of onder de bedreiging van gewone straffen kan worden verkregen. Dat veronderstelt dat hij volledig doordrongen is van een ideaal, van een groot plichtsbesef, van hoge morele waarden, van een sterk sociaal en groepsgevoel, en dat hij zich spontaan aan berekende risico's onderwerpt. Dat impliceert een sterke groepssamenhang, een korpsgeest en een bijzondere discipline, een discipline die is gebaseerd op contact en menselijke relaties en geen verband houdt met de administratieve beroepen en procedures, die de werking van de bevelvoering zouden kunnen

⁴¹ Toespraak Eerste minister MARTENS naar aanleiding van de opening van het academiejaar 1991-92 in het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie.

verlammen. De wet van 14 januari 1975 vertaalt die specifieke omstandigheden door, naar aanleiding van de evolutie van de zeden en wellicht ingevolge de waarneming dat de Natie minder risico's loopt, aan het militaire commando echter een groot deel van het vroegere arsenaal aan straffen te onttrekken. In dat licht moet ook de recente afschaffing van de doodstraf worden gezien. Het zou echter gevaarlijk zijn op een dergelijke weg nog verder te gaan: de militaire discipline afstemmen op die van het andere rijkspersoneel zou de aard en de cohesie zelf van ons leger ernstig in gevaar brengen en ons defensieinstrument zwaar hypothekeren (nvdr. door mij onderlijnd).”⁴²

Ook in de vreemde strijdkrachten wordt de specificiteit van het militaire ambt trouwens sterk benadrukt. Zo stelde de Britse krijgsmacht - die toch ervaring heeft met het voeren van levensbedreigende militaire operaties - in 2000 in een door de minister van Landsverdediging goedgekeurde publicatie, die geen bijkomende commentaar vergt:

“The purpose and measure of the British Army is military effectiveness: success in war and on other operations. Ultimately this means that every soldier is a weapon bearer, so all must be prepared personally to make the decision to engage an enemy or to place themselves in harm’s way. All British soldiers share the legal right and duty to fight and if necessary, kill, according to their orders, and an unlimited liability to give their lives in doing so. This is the unique nature of soldiering.” en *“Soldiers operate throughout a complex spectrum which embraces conflict prevention operations, conflict itself, and post-conflict activities, all of them with joint, multi-national and inter agency dimensions, and under the scrutiny of government, society and the media at home and abroad. The country expects soldiers to be available at any time, to go anywhere and to carry out a wide variety of potential missions in support of government policy, often as the last resort. Such capability requires good equipment, organization, training and leadership, and above all, soldiers with high degrees of personal and collective commitment, self-sacrifice, forbearance and mutual trust. Together these cement the morale and teamwork so essential for operational success. This demands hard and realistic training, the unquestioning acceptance of authority and sound discipline. In addition, soldiers have to understand and accept the political and legal responsibilities of their actions. And in all of this, conflict is still the province of chaos, danger, exhaustion, fear, loneliness and privation. Success in such a complex environment requires a moral and ethical basis which is shared and understood by all.”*⁴³

⁴² Grondwettelijk Hof nr. 59/97, 14 oktober 1997, opgenomen in www.grondwettelijkhof.be.

⁴³ Army Doctrine Publication-Volume 5, *Soldiering. The military covenant*, februari 2000, 1-1.

Een bijzonder militair (tucht)statuut vanaf vreedetijd?

Artikel 3, §2, wet van 20 mei 1994 betreffende de aanwending van de Krijgsmacht, de paraatstelling, alsook betreffende de periodes en de standen waarin de militair zich kan bevinden⁴⁴, definieert de paraatstelling van de Krijgsmacht als de voorbereiding in periode van vrede op een aanwending van de Krijgsmacht in periode van vrede, maar ook in periode van oorlog. De militairen moeten dus altijd “paraat zijn” de bijzondere opdrachten - indien nodig onmiddellijk – uit te voeren.⁴⁵ Dit is immers de essentie van het militaire beroep en hierin ligt juist het onderscheid tussen een militair en een gewone ambtenaar (bv. een ambtenaar die deel uitmaakt van de Krijgsmacht). De militair moet dus altijd klaar staan om deel te nemen aan een militaire operatie. Dit vergt uiteraard een doorgedreven, permanente training, maar ook een bijzondere operationele ingesteldheid die zich concretiseert in de naleving, ook in normale dienstomstandigheden, van de specifieke verplichtingen en verboden die geformuleerd zijn in de Tuchtwet. Deze operationele ingesteldheid wordt aangeleerd tijdens de militaire vorming en moet vervolgens op een continue wijze worden onderhouden. Zoniet is het gevaar reëel dat de militair vervreemdt van zijn militaire hoedanigheid en als “burgerambtenaar in uniform” eigenlijk niet meer en zeker niet meer onmiddellijk inzetbaar is in (soms levensbedreigende) operaties. De inzet van een “vervreemd” militair zou trouwens het leven van de andere militairen en van de burgers in gevaar kunnen brengen.

Het is dus absoluut noodzakelijk dat het op de operaties geïnspireerde gedrag ook gecultiveerd wordt indien de militairen niet in operatie zijn. De militairen moeten immers voorbereid worden op het onmiddellijk uitvoeren van de moeilijkste opdrachten die zij kunnen krijgen, namelijk de oorlogsoopdrachten. Tijd voor een omschakeling van een “ambtenarentucht” naar een operationele tucht is er immers niet.

⁴⁴ B.S. 21 juni 1994.

⁴⁵ GOVAERT stelt m.b.t. de paraatstelling van de militairen het volgende: “Het voeren van succesvolle operaties met een minimum aan verliezen stoelt op inzicht, bekwaamheid en training. Dit stelt het probleem van de paraatstelling in vreedetijd, waarvan de demonstratie op zichzelf reeds een element van aanwending zelf vormt. Deze paraatstelling draagt immers bij tot de ontrading door de vaststelling van een evidente slagvaardigheid. De militair zal in vreedetijd ook dikwijls ingezet worden in moeilijke en gevaarlijke omstandigheden zoals manoeuvres, hulp bij rampen en andere crisissomstandigheden van diverse aard. Hoewel het risico om het eigen leven op het spel te zetten niet permanent geveerd wordt in vreedetijd is het niettemin duidelijk dat de gewenste operationaliteitsgraad slechts kan bereikt worden door een training in condities die de oorlogsomstandigheden dikwijls zullen benaderen en die derhalve verhoogde risico’s, inspanning en ontbering inhouden.” (J. GOVAERT, *De specificiteit van de krijgsmacht. Vaststelling van het bestaan van een inhoudelijke en procedurele specificiteit, van de gevolgde praktijk terzake en van een mogelijke oplossing*, onuitg., eindwerk bijzondere licentie in de bedrijfskunde en het overheidsmanagement, KUL, 1990-1992, 29).

Ook andere strijdkrachten delen deze logische visie. Ter illustratie kan verwezen worden naar een door de Britse minister van Landsverdediging goedgekeurde publicatie van 2000 waarin onder meer is gesteld⁴⁶:

- *“Most military activities, including training, involve risk, but warfare is the most demanding, in terms of national will, resources and the demands it makes on the individual - whether the most senior commander, the most junior soldier, or a member of their families. It is a fundamental tenet of British military doctrine that the Army should be organized, trained and equipped first and foremost for war. By preparing to fight, the prospect of success across the full range of operations is enhanced. The reverse is not true. This is why the Army defines military effectiveness as Fighting Power.” (1-2 en 1-3).*
- *“The British Army must be structured and trained to fight, not for the convenience of administration in peace. On joining the Army soldiers accept an open-ended commitment to serve whenever and wherever they are needed, whatever the difficulties or dangers may be.” (3-5).*
- *“To be effective on operations, the Army must act as a disciplined force. Commanders must be certain that their orders will be carried out, and everybody must be confident that they will not be let down by their comrades. Lives may depend on it, as may the success of the mission. Discipline is the glue that holds soldiers together when threatened; it is the primary antidote to fear. Supported by team loyalty, regimental spirit, pride, trust and professionalism, discipline keeps soldiers from yielding to the human stress of battle. The best discipline - which the Army expects from every soldier and which training aims to elicit in them, is self-discipline: innate, not imposed. Good discipline does not stifle individuals, but rather it enables them to achieve more than they would expect of themselves without it. Good discipline means that soldiers of all ranks are trained to obey their orders under the worst conditions of war, and to do so with imagination and resource. Because discipline is so vital to success on operations, commanders must be able to enforce it when necessary. That requires clearly understood rules and a military legal system which can deal with offences such as absence, desertion or insubordination which are not found in civil law. And if it is to work in war, such a system must be in place in peace, for it cannot be turned on and off at will. Discipline must therefore be rigorously but fairly upheld by all those in positions of authority, and self-discipline must be deeply rooted.” (3-7).*

⁴⁶ Army Doctrine Publication-Volume 5, Soldiering. The military covenant, february 2000.

LANGEMEIJER wijst als volgt op het gevaar van een afglijding van het militaire tuchtrecht in vreedstijd naar dat van de andere ambtenaren: *“Als zeer algemene richtlijn kan men aannemen dat men aan de gelijkstelling een halt zal moeten toeroepen wanneer de effectiviteit van de krijgsmacht bij optreden in crisis- en oorlogssituaties in gevaar zou komen. En deze opvatting heeft dan consequenties voor omstandigheden die een duidelijke functie hebben voor de voorbereiding op dergelijke situaties. Gelet op de taak van de krijgsmacht is dit criterium juist. Vooropgesteld de noodzaak dat een afdoende verdediging in bondgenootschappelijk verband in elk geval moet worden verzekerd, gaat het belang van het functioneren van de krijgsmacht boven dat van de maatschappelijke gelijkstelling.”*⁴⁷

Indien blijkt dat een militair niet meer zou voldoen aan de gestelde vereisten en vervreemd is van de operationele normen en waarden, staan er twee opties open voor de overheid: ofwel wordt zijn niet-militaire ingesteldheid “bijgestuurd” (bv. via een bijkomende vorming, via evaluatiegesprekken, via tuchtstraffen of een statutaire maatregel⁴⁸), ofwel via het ontnemen van zijn militaire hoedanigheid (via een ontslag van ambtswege⁴⁹ of via beslissingen genomen in het kader van het “oriëntatieproces” voorzien in de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht⁵⁰).

De uitdrukkelijk vermelde operationele normen zijn vervat in diverse regelgevingen⁵¹

Artikel 9, 2°, van de Tuchtwet stelt: *“De militairen moeten, onder alle omstandigheden: nauwgezet alle dienstverplichtingen vervullen die hun worden opgelegd door de Grondwet, door wets- en verordeningsbepalingen alsook door de reglementen, onderrichtingen en bevelen die op de krijgsmacht van toepassing zijn (...).”*

Deze bepaling zal met een toevoeging worden overgeheveld naar artikel 171, 2°, van de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht en zal dan luiden: *“De militairen moeten, onder alle omstandigheden: nauwgezet alle dienstverplichtingen vervullen die hun worden opgelegd door het*

⁴⁷ F. F. LANGEMEIJER, o.c., 120.

⁴⁸ Het zou in de toekomst dan gaan om een inhouding op de wedde of een tijdelijke ambtsontheffing bij tuchtmaatregel (zie artikel 54 van de wet van 28 februari 2007), maar niet om een definitieve ambtsontheffing.

⁴⁹ Zie artikel 54 van de wet van 28 februari 2007.

⁵⁰ De wet van 28 februari 2007 voorziet in een systeem waarbij de militairen, na een initiële militaire loopbaan die een bepaalde periode duurt: 1) hun loopbaan als militair kunnen verder zetten in het kader van de voortgezette militaire loopbaan of 2) hun loopbaan als militair beëindigen en een interne overgang ondergaan naar een ambt van (gewoon) ambtenaar bij het ministerie van Landsverdediging of 3) hun loopbaan als militair beëindigen en een externe overgang ondergaan naar een ambt van (gewoon) ambtenaar bij een andere openbare werkgever dan het ministerie van Landsverdediging of zelfs naar de privésector (artikel 23, §1).

internationaal recht (nvdr. dit is de toevoeging), door de Grondwet, door wets- en verordeningsbepalingen alsook door de reglementen, onderrichtingen en bevelen die op de krijgsmacht van toepassing zijn (...)."

De uitdrukkelijk vermelde normen die bij miskenning een tuchtvergriep vormen, zijn dus niet terug te vinden in één normatieve tekst. Zij zijn immers (onder meer) vermeld in de Tuchtwet en in de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht⁵², maar ook in diverse verordeningen⁵³ en in militaire reglementen⁵⁴.

De bijzondere band tussen de "kleine tucht" en het militair strafrecht

Eerder werd al vastgesteld dat de "kleine tucht" en het militair strafrecht éénzelfde operationele finaliteit hebben, namelijk de handhaving van de operationele slagkracht van de militaire eenheden. Het is bijgevolg logisch dat er een bijzondere band bestaat tussen de beide rechtsstelsels die tot uitdrukking komt in de Tuchtwet. Hierna volgt een overzicht van enkele frappante regelingen die wijzen op de strafrechtelijke aard van de tuchtregeling en de verstrengeling tussen de "kleine tucht" en het militair strafrecht.

De omschrijving van het misdrijf "insubordinatie"

Bij de beoordeling van het misdrijf insubordinatie dient de rechter rekening te houden met de volgende bepalingen van de Tuchtwet:

- het bevel kan uitgaan van een hiërarchische meerdere, maar ook van een functionele meerdere

⁵¹ De militairen zijn ook onderworpen aan niet-uitdrukkelijk geformuleerde regels. Het strafrechtelijke beginsel *nullum crimen sine lege* is immers niet van toepassing in het tuchtrecht.

⁵² De verboden en verplichtingen die vandaag nog geregeld zijn in de artikelen 9, 15, 15bis, 15ter, 16 en 18 tot 20 van de Tuchtwet zullen worden overgeheveld naar de wet van 28 februari 2007.

⁵³ Artikel 10ter van de Tuchtwet stelt bijvoorbeeld: *"De wegens gezondheidsredenen afwezige militairen mogen zich niet onttrekken aan het medisch toezicht bevolen en georganiseerd door de militaire overheid volgens de modaliteiten die de Koning vastlegt. Zij mogen ondermeer, tussen 5 uur en 21 uur, het bezoek aan huis van een daartoe aangewezen geneesheer niet weigeren, noch weigeren zich door deze laatste te laten onderzoeken."* De medische controle, die voor de militairen een aantal verplichtingen inhoudt, is verder geregeld in de artikelen 11 tot 18 van het koninklijk besluit van 10 augustus 2005 betreffende de afwezigheid om gezondheidsredenen van de militairen, B.S. 19 augustus 2005.

⁵⁴ Enkele voorbeelden. Artikel 201. b. (5) tot (7) van het militaire tuchtreglement van 2005 kwalificeert het *"in militaire kledij deelnemen aan protestbetogingen op de openbare weg"*, het *"in militaire kwartieren en installaties, protestbetogingen organiseren of eraan deelnemen"* en het *"aan de militaire autoriteit bezwaren of gezamenlijke verzoeken richten buiten de bestaande reglementaire procedures"* uitdrukkelijk als tuchtvergriepen. Het reglement *"Tuchtvergriepen m.b.t. de vrijheid van mening en meningsuiting"* van 24 juli 2006 kwalificeert een aantal gedragingen, zoals *"het lichtzinnig kritiek uiten of onjuiste informatie geven betreffende de Krijgsmacht"* en *"het onnodig publiciteit geven aan meningen en informatie die het vertrouwen in de Krijgsmacht kunnen schokken"* eveneens expliciet als tuchtvergriepen. Hetzelfde geldt voor het reglement *"Bijzondere bepalingen inherent aan de staat van militair"* van 24 juli 2006 dat een aantal regels formuleert, onder meer betreffende de haardracht en de groetplicht.

(artikelen 6, 7 en 11, §2, eerste lid);

- het bevel moet betrekking hebben op opdrachten waarvan mag verwacht worden dat de militair in staat is om ze uit te voeren (artikel 8);
- het bevel moet gegeven worden in het belang van de dienst (artikel 11, §2, eerste lid);
- het bevel mag niet kennelijk leiden tot het plegen van een wanbedrijf of een misdaad (artikel 11, §2, tweede lid).

Het militair tuchtreglement voegt daar aan toe dat het bevel “duidelijk en nauwkeurig” moet zijn.⁵⁵

De tuchtstraffen zijn van strafrechtelijke aard

Het legaliteitsbeginsel impliceert dat een strafrechtelijke sanctie, d.w.z. een leed dat opzettelijk door de rechterlijke macht wordt opgelegd als reactie op een misdrijf, steeds op een wettelijke basis moet berusten.⁵⁶ Het legaliteitsbeginsel wordt ook aangeduid met het adagium *nulla poena sine lege*.⁵⁷ Het beginsel geldt ook in tuchtzaken. Het houdt in dat alleen tuchtstraffen kunnen worden uitgesproken die in (materiële) wetten zijn bepaald.⁵⁸

De artikelen 22 tot 29 van de Tuchtwet definiëren de tuchtstraffen die in het kader van de “kleine tucht” kunnen worden opgelegd aan de militairen. Het gaat om: 1) de terechtwijzing, 2) de vermaning, 3) het consigne van eenmaal tot viermaal vier uren⁵⁹, 4) het eenvoudig arrest van 1 tot 8 dagen en 5) het zwaar arrest van 1 tot 4 dagen (en uitzonderlijk tot 8 dagen⁶⁰).

⁵⁵ Artikel 103. a. (4) en (5).

⁵⁶ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu Uitgevers nv, 1999, 339-340, met verwijzing naar Cass. 14 juli 1924, *Pas.* 1924, I, 473; Cass. 4 december 1944, *Pas.* 1945, I, 59; Cass. 30 juni 1949, *Pas.* 1949, I, 482.

⁵⁷ Dit beginsel is neergeschreven in artikel 14 G.W. dat bepaalt dat geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens de wet en in de artikelen 7 EVRM en 15 BUPO.

⁵⁸ I. OPDEBEEK, *Tuchtrecht in de lokale besturen*, Brugge, die Keure, 1992, 7 en 93; Y. HAECK, *Tuchtrecht bij de politiediensten*, Brussel, Uitgeverij Politeia vzw, 1996, 25, met verwijzing naar R.v.St. nr. 55.098, 12 september 1995. Deze rechtsgeleerden stellen echter, beide verwijzend naar R.v.St. nr. 8.913, 3 november 1961 en HAECK ook naar R.v.St. nr. 42.869, 10 mei 1993, dat het hiërarchische gezag niet mag verlamd worden indien het toepasselijke statuut onvolledig is en dat wordt aanvaard dat lichtere tuchtstraffen dan de voorziene worden opgelegd. Zie ook G. PYL en A. LINERS, *Tucht. Handboek voor leidinggevende politieambtenaren*, Brussel, Politeia, 2004, I/ 10.

⁵⁹ Het consigne is alleen van toepassing op de vrijwilligers die een eerste dienstneming of een eerste wederdienstneming aangaan en op de militairen die een vorming van kandidaat-officier of kandidaat-onderofficier ofwel een daarop voorbereidende vorming volgen (artikel 22, §1, 1°).

⁶⁰ Bij recidive of indien de tuchtfeiten gepleegd werden tijdens een gewapende of daarmee gelijkgestelde operatie.

De tuchtstraffen die voorzien zijn in de Tuchtwet kunnen ingedeeld worden in drie categorieën: 1) de louter morele tuchtstraffen (de terechtwijzing en de vermaning); 2) de vrijheidsbeperkende tuchtstraffen (het consigne, het eenvoudig arrest en het zwaar arrest indien de militair mag deelnemen aan de gewone dienst) en 3) de vrijheidsberovende tuchtstraf (het zwaar arrest indien de militair wordt opgesloten). De vrijheidsbeperkende tuchtstraffen en de vrijheidsberovende tuchtstraf zijn sancties met een duidelijk strafrechtelijk karakter.

De uitdrukkelijke opsomming van een aantal tuchtvergrijpen

Ondanks de principiële niet-toepasselijkheid van het strafrechtelijke beginsel *nullum crimen sine lege*⁶¹ in het tuchtrecht⁶², heeft de wetgever een aantal militaire tuchtvergrijpen - die deel uitmaken van de “kleine tucht”- uitdrukkelijk opgesomd.⁶³ Naast de uitdrukkelijk omschreven tuchtvergrijpen kan echter ook ander (niet-expliciet gedefinieerd) gedrag dat de “*orde stoort, het normale verloop van de dienst in het gedrang brengt of met de waardigheid van militair onverenigbaar is*” volgens de wetgever tuchtrechtelijk worden beteugeld, omdat “*geen volledige opsomming van de tuchtvergrijpen kan worden gegeven*”.⁶⁴

De wetgever heeft er terecht voor gekozen om de tuchtvergrijpen die essentieel zijn in het kader van de handhaving van de operationele slagkracht, uitdrukkelijk kenbaar te maken t.a.v. de militairen. De plicht om te dienen op levensgevaar, de plicht om de bevelen nauwgezet en met zin voor initiatief uit te voeren, de aanwezigheidsplicht en het verbod om vertrouwelijke of geheime informatie te verspreiden aan onbevoegden, zijn illustratief.

De tuchtoverheid beschikt dus over een ruime beoordelingsbevoegdheid bij de kwalificatie van bepaalde feiten als tuchtfeiten. Alle gedragingen waarbij een militair aan zijn plichten verzuimt, komen bijgevolg in aanmerking voor een tuchtrechtelijke bestraffing, zonder dat die gedragingen vooraf (duidelijk) als strafbaar moeten omschreven zijn. Een dergelijke

⁶¹ Het legaliteitsbeginsel is neergeschreven in artikel 12, tweede lid, G.W., dat bepaalt dat niemand kan worden vervolgd dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft en in de artikelen 7 EVRM en 15 BUPO.

⁶² Het strafrechtelijke beginsel *nullum crimen sine lege* geldt behoudens andersluidend voorschrift niet in het tuchtrecht: de tuchtfeiten zijn niet altijd uitdrukkelijk bepaald en indien dit wel het geval is, gebeurt dit vaak op een vage wijze. Het wordt immers onmogelijk geacht om alle professionele tekortkomingen op limitatieve wijze te omschrijven. De overheid moet namelijk maatregelen kunnen treffen tegen een algemene onbevredigende toestand die te wijten kan zijn aan gedragingen die niet vooraf bepaald kunnen worden. Bovendien kunnen de beroepsplichten sterk variëren naargelang de functie die de betrokkene bekleedt en de dienst waarin hij werkzaam is (I. OPDEBEEK, o.c., 6 en 63, met verwijzing naar rechtspraak van de Raad van State; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, o.c., 235, met eveneens verwijzing naar de rechtspraak van de Raad van State).

⁶³ Zie bijvoorbeeld de al eerder vermelde verplichtingen en verboden. Artikel 21, §1, van de Tuchtwet stelt dat de niet-naleving van de normen een tuchtrechtelijk vergrijp vormt dat kan bestraft worden met één van de voorziene tuchtstraffen.

discretionaire bevoegdheid is echter geen synoniem van willekeur. De tuchtoverheid is immers gebonden door het redelijkheidsbeginsel.⁶⁵

Naast de “gewone” tuchtvergrijpen definieert artikel 21, §2, van de Tuchtwet drie bijzondere tuchtvergrijpen. Het gaat om vergrijpen die eigenlijk lichte (strafrechtelijke) wanbedrijven zijn die werden onttrokken aan de bevoegdheid van de strafrechter, zodat de keuze voor een uitdrukkelijke opsomming evident is. Het betreft:

- het verkopen, weggeven, uitwisselen, verpanden, beschadigen, vernietigen of doen verdwijnen van “kleine uitrustingsstukken” (artikel 21, §2, 1°);
- met andere militairen twisten, het baldadig of onbeschoft zijn t.o.v. andere militairen, voor zover deze handelingen aan de onstuimigheid van de dader te wijten zijn (artikel 21, § 2, 2°);
- kleine diefstallen t.a.v. andere militairen of t.a.v. de Staat (artikel 21, § 2, 3°).

De “jurisdictionalisering” van de “kleine tucht”

De Tuchtwet heeft de “kleine tucht” in grote mate *gejurisdictionaliseerd*. Door de invoering van de begrippen “*recidive*” (artikel 28), “*uitstel van straf*” (artikel 39), “*uitwissing van straffen*” (artikel 40) en “*verjaring van het recht om een tuchtstraf op te leggen*” (artikel 42), heeft ze het militair tuchtrecht aanzienlijk dichter bij de algemene beginselen van het gewone en het militair strafrecht gebracht.⁶⁶

De verhoging van de maximumstraf voor het zwaar arrest

Volgens artikel 22 van de Tuchtwet bedraagt de maximumduur voor een zwaar arrest vier dagen. Artikel 28 Tuchtwet voorziet echter dat het zwaar arrest op maximum 8 dagen kan worden gebracht (onder meer) wanneer de militair zich schuldig maakt aan een tuchtvergrijp

⁶⁴ Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, Parl. St. Kamer 1971-1972, nr. 373/1, 7.

⁶⁵ I. OPDEBEEK, o.c. , 7, 63 en 265, met verwijzing naar R.v.St. nr. 28.830, 17 november 1987; R.v.St. nr. 38.115, 19 november 1991; G. PYL en A. LINERS, o.c., I/5. De Raad van State zal kunnen controleren of de tuchtoverheid de feiten naar recht en redelijkheid wel kon kwalificeren als tuchtvergrijpen. Voor de militairen stelt zich echter een probleem: de Raad van State weigert tot op heden kennis te nemen van beroepen die gericht zijn tegen militaire tuchtstraffen die deel uitmaken van de “kleine tucht”, omdat dit de wil van de wetgever was, uitgedrukt bij de totstandkoming van de Raad van State (zie bv. R.v.St., Hemeleers, nr. 47.020, 25 april 1994, opgenomen in www.raadvst-consetat.be).

⁶⁶ J. GILISSEN, o.c., 270.

binnen de 6 maanden volgend op een strafrechtelijke veroordeling wegens “*feiten van dezelfde aard*”.⁶⁷ Dit wordt dan (zelfs) als een geval van “*recidive*” beschouwd.

De uitwissing van tuchtstraffen

Artikel 40 van de Tuchtwet maakt de uitwissing van tuchtstraffen (op het tuchtrechtelijke strafblad) niet alleen afhankelijk van het feit dat de militair gedurende een door de Koning te bepalen termijn geen nieuwe tuchtstraf mag hebben opgelopen, maar ook gedurende dezelfde termijn geen veroordeling mag hebben opgelopen voor een militair misdrijf.⁶⁸

Het opleggen van tuchtstraffen met uitstel van uitvoering

Artikel 26, 2°, van het koninklijk besluit van 19 juni 1980 betreffende de militaire tuchtrechtspleging verbindt de mogelijkheid om een tuchtstraf met uitstel (van 3 maanden tot 2 jaar) op te leggen, aan de voorwaarde niet gestraft geweest te zijn met een arreststraf en geen veroordeling te hebben opgelopen voor een militair misdrijf binnen de 6 maanden vóór de kennisgeving van het inleidend verslag.

Het cumulverbod tussen een tuchtstraf en een strafrechtelijke straf

Eenzelfde gedraging kan zowel een tuchtvergriep als een strafrechtelijk misdrijf vormen.⁶⁹ In die gevallen is het rechtsbeginsel *non bis in idem* (verbod om voor dezelfde feiten tweemaal bestraft te worden) in beginsel niet van toepassing: de betrokkene kan voor dezelfde feiten dus zowel een tuchtstraf als een strafrechtelijke straf krijgen. De redenering is dat de straffen andere doeleinden dienen; de sancties zijn m.a.w. van *verschillende aard*.⁷⁰ In essentie komt het er op neer dat de strafrechtelijke straffen worden opgelegd ter bescherming van de hele

⁶⁷ Bijvoorbeeld een veroordeling wegens desertie, gevolgd door een tuchtstraf wegens onwettige afwezigheid gepleegd binnen de 6 maanden na de veroordeling.

⁶⁸ Artikel 34 Tuchtbesluit bepaalt dat de uitwissing van de tuchtstraffen plaatsvindt indien de militair niet meer (tuchtrechtelijk) gestraft is, noch veroordeeld is voor een misdrijf bepaald bij het militair strafwetboek, gedurende een periode van 3 jaar werkelijke dienst.

⁶⁹ Bijvoorbeeld een ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt geld verduistert (A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *o.c.*, 234). Bijvoorbeeld een schending van de goede zeden door een politieagent, een valsheid in geschrifte, een verduistering van overheidsgelden (G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 4). Bijvoorbeeld openbare dronkenschap van een militair in uniform (artikel 602.c., militair tuchtreglement van 2005).

⁷⁰ I. OPDEBEEK, *o.c.*, 8-9 en 103-104, met verwijzing naar rechtspraak van de Raad van State; Y. HAECK, *o.c.*, 25-26; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *o.c.*, 234, met onder meer verwijzing naar R.v.St. nr. 50.571, 5 december 1994, met noot I. OPDEBEEK, *T. Gem.* 1996, 105-114; R.v.St. nr. 88.336, 28 juni 2000; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 10-11.

maatschappij en de tuchtstraffen ter bescherming van de belangen van een welbepaalde maatschappelijke groep.

Voor de militairen kan eenzelfde feit echter niet strafrechtelijk en tuchtrechtelijk worden betoogd (artikel 43, 1°, van de Tuchtwet). Het strafrechtelijke beginsel *non bis in idem*, dat in principe niet geldt tussen het tuchtrecht en het strafrecht, geldt dus wel tussen de “kleine tucht” en het strafrecht.⁷¹

De regeling vindt zijn oorsprong in de nauwe band die bestaat tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht: de wetgever stelde immers:

*“Artikel 43. Krachtens de bepalingen van dit artikel kan de militair niet tweemaal wegens eenzelfde feit worden gestraft, een eerste maal op grond van het strafrecht en de tweede maal op grond van het tuchtrecht. Principieel bestaat er geen bezwaar het tegenovergestelde voor te houden maar vermits enerzijds de militaire rechtscolleges uit disciplinair oogpunt oordelen en anderzijds de bepalingen die hier worden besproken uiteraard bepalingen van het disciplinair strafrecht zijn, werd geacht dat het rechtvaardig en billijk was de cumulatie van twee repressieve sancties voor éénzelfde feit te verbieden.”*⁷²

Artikel 43, 1°, van de Tuchtwet regelt de chronologie strafrechtelijke veroordeling *versus* tuchtstraf, maar niet omgekeerd. De vraag rijst bijgevolg wat dient te gebeuren indien een militaire tuchtoverheid een tuchtstraf heeft opgelegd en de betrokken militair later voor dezelfde feiten door de strafrechter wordt gestraft. Deze situatie kan zich voordoen, want de wet belet de tuchtoverheid niet om de afloop van de strafprocedure af te wachten (*“Le criminel ne tient pas le disciplinaire en état”*)⁷³ en de tuchtstraf belet niet dat de strafrechter

⁷¹ Voor wat betreft de “grote tucht” bestaat een dergelijke beperking niet: na een veroordeling kan de militair dus nog gesanctioneerd worden met een statutaire maatregel. In het arrest R.v.St. nr. 86.476, 3 april 2000, opgenomen in www.raadvst-consetat.be, wordt dit als volgt uitgedrukt: “2.1.2.1. (...) dat het opleggen van de in artikel 22 bedoelde tuchtstraffen verboden is door artikel 43 van dezelfde wet voor dezelfde feiten als die waarvoor reeds een strafrechtelijke veroordeling werd uitgesproken; dat artikel 43 evenwel niet belet dat voor dezelfde feiten als die waarvoor reeds een strafrechtelijke veroordeling werd uitgesproken eventueel een andere, statutaire, maatregel wordt opgelegd dan de tuchtstraffen bedoeld in artikel 22 van de wet van 14 januari 1975 (...)”

⁷² Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, Parl. St. Kamer 1971-1972, nr. 373/1, 9.

⁷³ Behoudens andersluidend voorschrift, is de tuchtoverheid immers niet verplicht haar beslissing m.b.t. bepaalde feiten die zowel een tuchtrechtelijk als een strafrechtelijk karakter hebben, uit te stellen tot de strafrechter uitspraak heeft gedaan en het vonnis of arrest definitief is geworden. Het militaire Tuchtreglement van 2005 stelt echter (*contra legem*) dat de tuchtvoordering moet worden gestaakt tot er uitsluit is over de strafprocedure: *“Er is geen verband tussen de tuchtvoordering (betreffende het tuchtvergrijp) en de strafvoordering (betreffende het misdrijf). De strafvoordering schorst nochtans de tuchtvoordering indien de betrokken feiten tegelijk een strafrechtelijke inbreuk en een tuchtvergrijp uitmaken. Ondertussen kan in afwachting geen disciplinaire maatregel genomen worden.”* (artikel 601.b.). De opschorting van de tuchtvoordering, die door de tuchtoverheid moet worden toegepast tengevolge van het administratiefrechtelijke beginsel *patere legem quam ipse fecisti* (de overheid moet haar eigen regels respecteren), druist klaarblijkelijk in tegen de doelstelling die de wetgever voor ogen had bij de totstandkoming van de Tuchtwet, namelijk een snelle reactie mogelijk maken op ongedisciplineerd gedrag teneinde de militaire slagkracht te vrijwaren.

zijn bevoegdheid uitoefent.⁷⁴ De Tuchtwet biedt geen oplossing, maar *a posteriori* zal blijken dat het cumulverbod werd miskend. De enige (administratiefrechtelijke) oplossing die dan tegemoet kan komen aan de wil van de wetgever, is dat de tuchtoverheid de opgelegde tuchtstraf intrekt, wat betekent dat zij retroactief verdwijnt uit het rechtsverkeer en geacht wordt nooit te hebben bestaan.⁷⁵

De ondertoezichtstelling

De Tuchtwet voorziet in de mogelijkheid om een militair “onder toezicht te plaatsen” voor een periode van maximum 24 uren, namelijk: 1) indien hij een zwaar tuchtvergriep heeft gepleegd (artikel 41, §1) of 2) indien hij ervan verdacht wordt een (strafrechtelijk) misdrijf te hebben gepleegd (artikel 41, §2). De maatregel kan worden opgelegd door de korpscommandant “*of door zijn gemachtigde die het commando waarneemt*”.

De ondertoezichtstelling is een soort van voorlopige hechtenis, die niet enkel in het kader van het tuchtonderzoek en de handhaving van de tucht, maar ook in het kader van een gerechtelijk onderzoek kan worden opgelegd. Het gaat niet om een tuchtstraf, maar wel om een bewarende maatregel die vergelijkbaar is met een voorlopige hechtenis.⁷⁶

De verzwakking van de band tussen het militair strafrecht en de “kleine tucht”

Twee wettelijke ingrepen die vervat zijn in de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscollèges in vredetijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd⁷⁷ hebben de band tussen het militair strafrecht en de “kleine tucht” aanzienlijk verzwakt. Het gaat om: 1) de afschaffing van de militaire rechtbanken in vredetijd en 2) de onmogelijkheid om lichte strafrechtelijke vergriepen nog te verwijzen naar de korpstucht.

De militaire rechtbanken (waarin ook militairen zetelden) werden, ten gevolge van de wijziging van artikel 157 G.W., opgeheven in vredetijd met de wet van 10 april 2003. De wetgever is daarbij klaarblijkelijk uit het oog verloren dat de militaire rechtbanken bij de bestraffing van militaire misdrijven, naast hun strafrechtelijke taak ook een taak te vervullen

⁷⁴ F. GORLE, o.c., 62, met verwijzing naar Cass. 2 november 1891, *Pas.* 1891, I, 278.

⁷⁵ Tuchtstraffen kunnen altijd ingetrokken worden, omdat ze geen rechten doen ontstaan (I. OPDEBEEK, o.c., 281, met verwijzing naar rechtspraak van de Raad van State). Indien de tuchtstraf daadwerkelijk werd uitgevoerd, zal het voor de betrokken militair enkel maar gaan om een moreel en formalistisch eerherstel: de inschrijving van de tuchtstraf op het (tuchtrechtelijk) strafblad - dat zich in het persoonlijk dossier van de militair bevindt - zal moeten worden geschrapt.

⁷⁶ GILISSEN noemde het een “*disciplinaire voorhechtenis*” (J. GILISSEN, o.c., 322).

⁷⁷ B.S. 7 mei 2003.

hadden op tuchtvlak. Eerder werd immers al vastgesteld dat “*de militaire rechtscolleges (ook) uit disciplinair oogpunt (oordeelden)*”⁷⁸ en dat zij gerechtigd waren om sommige militaire misdrijven te bestraffen met tuchtstraffen, wat vandaag nog altijd het geval is voor de gewone strafrechter.

Heden worden de (militaire) misdrijven in vreedstijd dus door de gewone strafrechter beoordeeld, zonder dat er enige rol weggelegd is voor militaire rechters. De niet-militaire rechter zal het wellicht veel moeilijker hebben om ook rekening te houden met de tuchtrechtelijke aspecten van een (militair) misdrijf, omdat hij de militaire gewoonten en gevoeligheden wellicht niet, of niet voldoende kent. De vraag rijst trouwens of het überhaupt nog de bedoeling was bij de afschaffing van de militaire rechtbanken dat de niet-militaire strafrechter deze rol nog zou behartigen. De (tucht)wetgever van 1975 had immers, bij zijn vaststelling dat de militaire rechtbanken ook een rol te vervullen hadden op tuchtvlak, ongetwijfeld voor ogen dat er in deze rechtbanken, naast een burgerlijk lid, ook militaire rechters zetelden.

Artikel 24 van de wet van 15 juni 1899 houdende eerste en tweede titel van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger⁷⁹ voorzag dat het (gewone of het militaire) openbare ministerie, de kamer van inbeschuldigingstelling of de raadkamer, de rechtelijke commissie bij het Militaire Gerechtshof of bij een krijgsraad en elke strafrechtbank die werd belast met de vervolging van weinig ernstige misdrijven, de verdachte militair konden verwijzen naar zijn korpscommandant m.h.o. op een eventuele tuchtrechtelijke bestraffing.⁸⁰ Bij een bestraffing ging het dan om een tuchtrechtelijke beteugeling en niet om een strafrechtelijke veroordeling. Een verwijzing naar de korpstucht had het verval van de strafvervolging tot gevolg.⁸¹

Het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger werd echter opgeheven met de wet van 10 april 2003. De opheffing heeft zeker geleid tot een verzwakking van de band tussen het militair tuchtrecht en het strafrecht: noch het parket, noch de onderzoeksgerechten, noch de strafgerechten kunnen een weinig ernstige zaak vandaag nog verwijzen naar de korpstucht⁸² wat een gemis lijkt: gelet op de “demilitarisering” van de rechtbanken bestaat immers het

⁷⁸ Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 1971-1972, nr. 373/1, 9.

⁷⁹ Zoals gewijzigd bij artikel 44 Tuchtwet.

⁸⁰ Wetsontwerp houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, *Parl. St. Kamer* 1971-1972, nr. 373/1, 9, dat het heeft over een verwijzing “*m.h.o. op het eventueel opleggen van een tuchtstraf*”.

⁸¹ J. VERNIERS, *Inleiding tot het militair strafrecht en strafprocesrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu uitgevers, 1992, 365, met verwijzing naar Cass. 16 november 1983, *Arr. Cass.* 1983-84, nr. 147 en *Pas.* 1984, I, 286.

gevaar dat “lichte” militaire misdrijven (bv. deserties of insubordinaties die begaan worden in normale dienst) niet meer worden vervolgd door de gerechtelijke autoriteiten. Dergelijke vergrijpen kunnen bij een niet-vervolgning wel nog door de militaire tuchtoverheden worden beteugeld (bv. via de kwalificatie van een desertie als een lange onwettige afwezigheid en van een insubordinatie als een onrespectvol gedrag jegens een meerdere), maar de afschrikkende kracht die normaliter uitgaat van de verschijning voor de gerechtelijke autoriteiten en van de veroordeling met een strafrechtelijke straf is dan verloren gegaan.

Interdependentie tussen het strafrecht en de “grote tucht”

In tegenstelling tot de “kleine tucht” is de “grote tucht” niet van strafrechtelijke aard, maar van louter administratieve aard. Zoals eerder al opgemerkt, rijst bij de “grote tucht” immers niet de vraag of de militair moet gestraft worden omdat dit vanuit operationeel oogpunt nodig is, maar wel of de statutaire rechtspositie van de betrokkene in vraag moet worden gesteld bij de miskennis van de heersende militaire groepsnormen en –waarden. Toch bestaat er ook een verband tussen de “grote tucht” en het strafrecht. Het gaat daarbij om een eerder technische band en niet om een verwevenheid zoals dat het geval is voor wat betreft de “kleine tucht”. Enkele vaststellingen die uitvoeriger aan bod kunnen komen in een andere bijdrage:

“Le criminel ne tient le disciplinaire pas en état”

Behoudens andersluidend voorschrift⁸³ is de tuchtoverheid niet verplicht haar beslissing m.b.t. feiten die zowel een tuchtrechtelijk als een strafrechtelijk karakter hebben, uit te stellen tot de strafrechter uitspraak heeft gedaan en het vonnis of arrest definitief is geworden: *“Le criminel ne tient le disciplinaire pas en état”*.⁸⁴ De tuchtoverheid en de strafrechter streven immers een andere finaliteit na, zoals dit treffend werd geformuleerd door de Raad van State in het (Franstalige) arrest nr. 115.024, van 24 januari 2003:

⁸² J. GILISSEN, o.c., 329, spreekt bij een verwijzing naar de korpstucht van een “disciplinarisering” (of “depenalisering”) door de gerechtelijke overheden.

⁸³ Zie bijvoorbeeld artikel 81, §3, van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel, dat stelt: “*Strafvordering schorst de tuchtprocedure en –uitspraak.*”

⁸⁴ I. OPDEBEEK, o.c., 9-13, met onder meer verwijzing naar artikel 417 Ger. W m.b.t. de tuchtvordering t.o.v. de leden van de rechterlijke orde; Cass. 29 mei 1986, J.T. 1987, p. 331, noot P. LAMBERT; Cass. 15 oktober 1987, R.W. 1987-88, p. 992 en naar overvloedige rechtspraak van de Raad van State; Y. HAECK, o.c., 35, met verwijzing naar dezelfde, maar ook recentere rechtspraak van de Raad van State, waaronder R.v.St. nr. 50.066, 7 november 1994; G. PYL en A. LINERS, o.c., I/ 11. Zie ook R.v.St. nr. 85.745, 1 maart 2000; R.v.St. nr. 115.024, 24 januari 2003, beide opgenomen in www.raadvst-consetat.be.

“Considérant, (...) que, sauf disposition contraire inexistante en l'espèce, l'autorité disciplinaire n'est pas tenue de suspendre la procédure jusqu'à la prononciation du jugement répressif; que la matérialité des faits reprochés à la requérante était évidente; que les procédures disciplinaire et pénale, mues sur la base de faits identiques, poursuivent des finalités différentes⁸⁵; que l'intérêt de la partie adverse n'était pas de déterminer, en droit et peut-être surtout en opportunité, comment la société, dans le seul souci de l'intérêt général, devait régir en face d'un comportement susceptible d'être qualifié pénalement, mais seulement de déterminer comment, dans le cas d'espèce, protéger légalement ses intérêts sans sacrifier inutilement ceux de l'agent en cause; que la question essentielle à laquelle la partie adverse devait répondre était de savoir si elle pouvait encore garder la collaboration de la requérante, compte tenu de tâches qui lui étaient confiées et pour lesquelles elle avait été engagée (...).”⁸⁶

De regeling van de “grote tucht” schrijft niets voor m.b.t. de samenloop van een strafvordering en een tuchtvordering. De tuchtoverheid is, ten gevolge van de “redelijketermijneis”⁸⁷ verplicht om haar beslissing binnen een redelijke termijn te nemen. De ambtenaar tegen wie een tuchtonderzoek loopt heeft immers een rechtmatig belang om zo spoedig mogelijk te weten of hij al dan niet gestraft wordt, en zo ja, met welke straf.⁸⁸ De verplichting om een tuchtzaak zonder verwijl af te handelen, houdt niet alleen verband met het beëindigen van de onzekerheid waarin een tuchtrechtelijk vervolgte ambtenaar zich bevindt, maar ook met de ordentelijke werking van het bestuur, die vereist dat elke verstoring van de orde zo spoedig mogelijk wordt hersteld.⁸⁹ De verplichting om de tuchtbeslissing binnen een redelijke termijn te nemen, impliceert dat de tuchtoverheid de uitspraak van de strafrechter niet gewoonweg mag afwachten, maar met de middelen die haar ter beschikking

⁸⁵ Zie dienaangaande ook het arrest nr. 129/99 van het Grondwettelijk Hof: “De strafvordering heeft tot doel inbreuken op de maatschappelijke orde te doen bestraffen en wordt uitgeoefend in het belang van de hele maatschappij; zij behoort tot de bevoegdheid van de strafgerechten; zij kan enkel betrekking hebben op feiten die door de wet als misdrijf zijn omschreven en zij geeft, in geval van veroordeling, aanleiding tot de door of krachtens de wet voorgeschreven straffen. De tuchtvordering heeft tot doel te onderzoeken of de titularis van een openbaar ambt of van een beroep de deontologische of disciplinaire regels heeft overschreden of afbreuk heeft gedaan aan de eer of de waardigheid van zijn ambt of beroep; zij wordt uitgeoefend in het belang van een beroep of een openbare dienst; zij heeft betrekking op tekortkomingen die niet noodzakelijk het voorwerp uitmaken van een precieze definitie; ze kan aanleiding geven tot sancties die de betrokkene raken in de uitoefening van zijn ambt of beroep en die uitgesproken worden door een orgaan dat eigen is aan elk betrokken beroep, door een administratieve overheid of door een rechtscollege.” (Grondwettelijk Hof nr. 129/99, 7 december 1999, opgenomen in www.grondwettelijkhof.be).

⁸⁶ R.v.St. nr. 115.024, 24 januari 2003, opgenomen in www.raadvst-consetat.be.

⁸⁷ Het gaat om een algemeen rechtsbeginsel en meer specifiek om een beginsel van behoorlijk bestuur.

⁸⁸ I. OPDEBEEK, “De redelijketermijneis”, in I. OPDEBEEK en M. VAN DAMME (ed.), *Beginselen van behoorlijk bestuur*, Brugge, die keure, 2006, 403-404, met verwijzing naar R.v.St. nr. 136.606, 25 oktober 2004.

⁸⁹ *Ibid.*, 403-404, met verwijzing naar R.v.St. nr. 106.359, 6 mei 2002.

staan, zo ver als mogelijk moet gaan bij haar onderzoek.⁹⁰ De tuchtoverheid kan dan, indien zij de tuchtrechtelijke aspecten van de strafzaak voldoende bewezen acht – en enkel dan – een statutaire maatregel opleggen.

De volgende rechtspraak van de Raad van State is verhelderend:

“Overwegende (...), dat, behoudens uitdrukkelijke andersluidende bepaling, wanneer dezelfde feiten strafrechtelijk en tuchtrechtelijk worden vervolgd, de administratieve overheid er niet toe gehouden is de uitspraak uit te stellen tot het strafgerecht zich definitief heeft uitgesproken; dat ze er evenwel kan van uitgaan dat het voorzichtig zou zijn te wachten tot bij een rechterlijke beslissing definitief uitspraak is gedaan over de strafvordering; dat zulk een voorzichtigheid haar niet ontslaat van de verplichting om uitspraak te doen binnen een redelijke termijn, die beoordeeld wordt naar gelang van de toedracht van de zaak, het gedrag van de betrokkene en van de overheid; dat de overheid het administratief onderzoek zolang als zij kan moet voortzetten met haar eigen onderzoeksmiddelen (...).”⁹¹

De impact van strafrechtelijke beslissingen op de beoordelingsbevoegdheid van de tuchtoverheid

Wanneer de tuchtoverheid wacht op het resultaat van de strafrechtelijke procedure, rijst de vraag in hoeverre zij gebonden is door de beslissingen van de gerechtelijke instanties (vonnisgerechten, onderzoeksgerechten en parket). De tuchtoverheid is enkel gebonden door beslissingen van de vonnisgerechten: deze gerechten gaan na of de tenlastelegging al dan niet bewezen is en oordelen over de straf die moet worden opgelegd.⁹² De tuchtoverheid dient enkel beslissingen van de vonnisgerechten i.v.m. het bestaan van de feiten en i.v.m. de schuldbekwaamheid te respecteren.⁹³

Een beslissing van onschuld van de strafrechter m.b.t. een misdrijf belet de tuchtoverheid echter niet om (bewezen geachte) *tuchtfeiten* die uit het strafdossier blijken, te bestraffen. Zo

⁹⁰ De tuchtoverheid beschikt, volgens het arrest, R.v.St. nr. 85.745, Van Mullen, 1 maart 2000, opgenomen in www.raadvst-consetat.be, over de volgende middelen om haar eigen onderzoek te voeren indien het een strafrechtelijke zaak betreft: bekentenissen en verhoren, verklaringen in het kader van het gerechtelijk onderzoek door de procureur-generaal meegedeeld bij toepassing van artikel 125 van het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken (B.S. 31 december 1950), getuigenverklaringen, onderzoeksverrichtingen, en de burgerlijke partijstelling m.h.o. op de inzage in het gerechtelijk dossier. De procureur-generaal heeft de bevoegdheid om uitgiftes en afschriften van akten van onderzoek en rechtspleging af te leveren. Wil een tuchtoverheid stukken uit een strafdossier gebruiken, dan moet deze eerst de toelating van de procureur-generaal bekomen (I. OPDEBEEK, *Tuchtrecht in de lokale besturen*, Brugge, die Keure, 1992, 148; G. DEBERSAQUES, “Het gebruik van stukken uit een strafdossier ter motivering van een tucht- of een ordemaatregel: onwettig?”, *T.B.P.* 1993, 513; I. VAN GIEL, o.c., 277).

⁹¹ R.v.St. nr. 85.745, Van Mullen, 1 maart 2000, opgenomen in www.raadvst-consetat.be.

⁹² C. VAN DEN WYNGAERT, o.c., 523.

kan een militair die vrijgesproken wordt van het militaire misdrijf desertie, omdat de respijtermijn niet verstreken was, toch tuchtrechtelijk gestraft worden wegens het plegen van het tuchtvergriep “onwettige afwezigheid”. Dit geldt eveneens voor een militair die geen insubordinatie pleegt, omdat de onthouding te gehoorzamen niet te wijten was aan de wil (“met opzet” niet gehoorzamen) van de militair, maar aan zijn lichtzinnigheid of onachtzaamheid.⁹⁴

De tuchtoverheid moet geen rekening houden met de volgende beslissingen van de strafrechter:

- de beslissing tot onontvankelijkheid van de vordering;⁹⁵
- de vrijspraak omdat de feiten geen strafrechtelijk misdrijf vormen;⁹⁶
- (in principe) de beslissing over de strafmaat.⁹⁷

De beschikkingen tot buitenvervolginstelling⁹⁸ van de onderzoeksgerechten (raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling) zijn geen beslissingen van vonnisgerechten, zodat het de tuchtoverheid na een buitenvervolginstelling, vrij staat om de feiten toch als tuchtfouten te kwalificeren en over te gaan tot de tuchtrechtelijke sanctionering.⁹⁹

Ook de beslissingen van het openbaar ministerie (het parket) hebben geen gezag van gewijsde en binden de tuchtoverheid dus niet.¹⁰⁰ Het gaat onder andere om beslissingen tot seponeren¹⁰¹, minnelijke schikkingen¹⁰² en de bemiddeling in strafzaken¹⁰³.

⁹³ I. OPDEBEEK, *o.c.*, 13-16; Y. HAECK, *o.c.*, 50; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 13.

⁹⁴ J. GILISSEN, *o.c.*, 334.

⁹⁵ Bijvoorbeeld indien de rechter oordeelt dat het feit (strafrechtelijk) verjaard of vervallen is door het betalen van een geldsom (I. OPDEBEEK, *o.c.*, 16-17; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 15). Deze rechtsgeleerden twijfelen aan de mogelijkheid van een tuchtrechtelijke vervolging na een strafrechtelijke verjaring.

⁹⁶ I. OPDEBEEK, *o.c.*, 16-17; Y. HAECK, *o.c.*, 51; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 16.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ Door een beschikking tot buitenvervolginstelling stelt het onderzoeksgerecht vast dat er (voorlopig) onvoldoende schuldaanwijzingen zijn om betrokkene naar de vonnisrechter te verwijzen. Het onderzoeksgerecht spreekt zich niet uit over de grond van de tenlastelegging, tenzij in de gevallen dat het optreedt als vonnisgerecht.

⁹⁹ I. OPDEBEEK, *o.c.*, 18, met verwijzing naar R.v.St. nr. 26.349, 9 april 1986; Y. HAECK, *o.c.*, 47-48, eveneens met verwijzing naar R.v.St. nr. 26.349, 9 april 1986; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 16. Deze laatste wijzen er evenwel op dat de onderzoeksgerechten in twee gevallen wel de bevoegdheid hebben om als vonnisgerecht uitspraak te doen over de grond van de tenlastelegging, namelijk wanneer er aanleiding is om de opschorting van de uitspraak van de veroordeling te gelasten en wanneer er gronden zijn om de internering van de verdachte te bevelen. In deze gevallen is de tuchtoverheid wel gebonden (G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 17, met verwijzing naar J. D’HAENENS, Belgisch strafprocesrecht, Deel II. Vol. A, Gent, Story’s Universitaire handleidingen, 1980, 113 en naar R.v.St. nr. 75.594, 14 augustus 1998; R.v.St. nr.62.067, 1 oktober 1996).

¹⁰⁰ I. OPDEBEEK, *o.c.*, 18-19; Y. HAECK, *o.c.*, 48-49; G. PYL en A. LINERS, *o.c.*, I/ 17.

¹⁰¹ De *seponering* (of het “sepot”) houdt in dat het openbaar ministerie afziet van strafvervolgning en de zaak zonder gevolg rangschikt (b.v. omdat het feit geen misdrijf vormt, het feit verjaard is of omdat de feiten niet ernstig zijn) (C. VAN DEN WYNGAERT, *o.c.*, 556-559). Voor een toepassing, zie bijvoorbeeld R.v.St. nr. 59.052, 15 april 1996 en R.v.St. nr.

Statutaire gevolgen van een veroordeling

Strafrechtelijke veroordelingen kunnen, al dan niet automatisch, statutaire gevolgen hebben voor de betrokkene. De volgende twee gevallen dienen zich aan: 1) de administratieve overheid is *niet verplicht* om na een veroordeling nog een tuchtstraf op te leggen, doch acht het aangewezen om dit wel te doen en geen enkel statutair voorschrift verzet zich tegen het opleggen van een tuchtstraf (de overheid oefent dan een discretionaire tuchtbevoegdheid uit) of 2) de administratieve overheid is *wel verplicht* om administratiefrechtelijke gevolgen te verbinden aan een veroordeling (de overheid heeft dan geen keuzevrijheid en oefent een gebonden, door de wetgever gedicteerde bevoegdheid uit).

In het arrest nr. 178.526, van 14 januari 2008, oordeelde de Raad van State m.b.t. het tweede geval: *“Overeenkomstig artikel 3, § 1, 2° van de wet van 12 juli 1973 betreffende het statuut van de vrijwilligers van het actief kader van de Krijgsmacht heeft de onvoorwaardelijk uitgesproken ontzetting uit één der rechten opgesomd in artikel 31 van het Strafwetboek van rechtswege de ontneming van de graad tot gevolg. Artikel 18quinquies van dezelfde wet bepaalt dat de vrijwilliger die zonder uitstel veroordeeld wordt tot de ontzetting uit één der rechten bedoeld in artikel 31, 1° en 6° van het Strafwetboek van ambtswege uit zijn ambt ontzet wordt. Beide maatregelen zijn het door de wet gewild gevolg van de strafrechtelijke veroordeling die verzoeker opgelopen heeft en vormen geen tuchtmaatregel waarover het bestuur discretionair een beslissing neemt (nvdr. door mij onderlijnd). Het beginsel “non bis in idem”, zoals dat in tuchtaangelegenheden geldt, is niet van toepassing op die statutaire maatregelen. Het middel is niet gegrond.”*¹⁰⁴

59.522, 7 mei 1996. Voor wat betreft de militaire tucht zie bijvoorbeeld R. v. St. nr. 9051, 20 december 1961, Arr. R.v.St., waarin werd geoordeeld dat uit het feit dat de aan een militair ten laste gelegde feiten door de auditeur-generaal geseponeerd werden, niet volgt dat vanwege die feiten geen tuchtstraf (in casu acht dagen eenvoudig arrest) kon worden opgelegd.

¹⁰² De *minnelijke schikking* (of “het verval van de strafvordering tegen de betaling van een geldsom”) houdt in dat het openbaar ministerie in de door de wet geregelde gevallen, aan de verdachte voorstelt om een geldsom te betalen in ruil voor het verval van de strafvordering (C. VAN DEN WYNGAERT, o.c., 560-563). Het laten vervallen van de strafvordering tegen de betaling van een geldsom is slechts mogelijk wanneer het parket het misdrijf bewezen acht, maar de minnelijke schikking is geen rechterlijke beslissing en heeft dus geen gezag van gewijsde (I. OPDEBEEK, o.c., 20, met verwijzing naar L. DUPONT, “Hoe minnelijk is de minnelijke schikking?”, *Panopticon* 1984, (469), 474). Het is duidelijk dat de tuchtoverheid er bij een minnelijke schikking (samen met het parket) van uit kan gaan dat er serieuze aanwijzingen zijn dat het feit daadwerkelijk werd gepleegd.

¹⁰³ De *bemiddeling in strafzaken* bestaat erin dat het parket bemiddelt tussen de dader en het slachtoffer: indien de schade volledig vergoed is en aan alle vereisten voldaan is, vervalt de strafvordering (C. VAN DEN WYNGAERT, o.c., 563-567). Het is eveneens duidelijk dat de tuchtoverheid er bij een bemiddeling in strafzaken van uit kan gaan dat het feit wel degelijk werd gepleegd.

¹⁰⁴ R.v.St., Bonami, nr. 178.526, 14 januari 2008, opgenomen in www.raadvst-consetat.be.

Indien de overheid verplicht is om statutaire gevolgen te verbinden aan een veroordeling, treedt zij dus *niet op als tuchtoverheid*, doch stelt enkel vast dat de betrokkene een statutair nadeel *moet* ondergaan.¹⁰⁵ Zij neemt dan geen tuchtmaatregel, maar wel een *ordemaatregel*¹⁰⁶; zij beoordeelt geen tuchtfacten en doet bijgevolg ook geen uitspraak over de noodzaak van een tuchtstraf ter handhaving van de goede orde. Een essentieel kenmerk van de uitoefening van een tuchtbevoegdheid is immers dat het bestuur beschikt over een beoordelingsmarge¹⁰⁷, die er niet is bij de uitoefening van een gebonden bevoegdheid.¹⁰⁸

Bij een gebonden (niet-tuchtrechtelijke) bevoegdheid van de administratieve overheid zijn er nog twee onderliggende hypothesen: 1) de gebonden bevoegdheid vloeit voort uit een *statutaire* bepaling of 2) de gebonden bevoegdheid vloeit voort uit een *strafrechtelijke* bepaling, namelijk uit de draagwijdte van een strafrechtelijke straf.

Voor wat betreft de *statutaire bepalingen* kan verwezen worden naar het - nog niet in werking getreden - artikel 58, eerste lid, van de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht dat in de volgende gebonden bevoegdheid voor de overheid voorziet: “*De militair wordt definitief uit zijn ambt ontheven zonder de tussenkomst van een onderzoeksraad indien hij zonder uitstel veroordeeld wordt tot de, zelfs tijdelijke, onvoorwaardelijke ontzetting uit één van de rechten bedoeld in artikel 31, 1° en 6°, van het Strafwetboek.*”¹⁰⁹ Een zelfs tijdelijke, onvoorwaardelijke ontzetting van de bedoelde rechten die zonder uitstel wordt uitgesproken door de rechter, leidt dus automatisch tot het ontslag van de militair. De betrokkene verliest dan ook “*van rechtswege*” (dus eveneens automatisch) zijn hoedanigheid van militair (artikel 22, eerste lid, 7°, van de wet

¹⁰⁵ Zie m.b.t. de federale ambtenaren bijvoorbeeld R.v.St. nr. 35.668, 17 oktober 1990, Arr. R.v.St.: “*Considérant que la démission d’office prévue par l’article 112, 2°, de l’arrêté royal du 2 octobre 1937 et qui ne fait pas partie des peines énumérées dans l’article 77 de l’arrêté précité, n’est pas une peine disciplinaire mais une décision constatant les effets juridiques de la perte de la condition de nomination prévue à l’article 16, §1er, 3°, de l’arrêté royal du 2 octobre 1937 ; (...)*”.

¹⁰⁶ I. OPDEBEEK, o.c., 101-102, die stelt dat het ontslag van ambtswege bij wijze van tuchtstraf niet mag verward worden met het ontslag van ambtswege als ordemaatregel zoals dat onder meer terug te vinden is in (het ondertussen gewijzigde) artikel 112 van het Statuut van het Rijkspersoneel, dat stelt: “*Verliest ambtshalve en zonder vooropzeg de hoedanigheid van ambtenaar: (...) 2° de ambtenaar (...) die niet meer zijn burgerlijke of politieke rechten geniet (...) 3° (...) de ambtenaar die zonder geldige reden zijn post verlaat en meer dan tien werkdagen afwezig blijft; 4° de ambtenaar die zich in een geval bevindt waar de toepassing van de burgerlijke wetten en de strafwetten de ambtsneerlegging tot gevolg heeft; 5° de ambtenaar die wordt afgezet. (...)*”.

¹⁰⁷ MAST e.a. stellen: “*In het Belgisch administratief recht staat de tuchtregeling in nauw verband met het beheer van de dienst. Aangezien de tuchtregeling de goede werking van de dienst op het oog heeft, is het logisch dat het met de verantwoordelijkheid van de dienst belaste organen zijn die op grond van beleidsoverwegingen (nvdr. door mij onderlijnd) beslissen welke tuchtstraffen dienen te worden toegepast.*” (A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, o.c., 232).

¹⁰⁸ Ook andere rechtsgeleerden suggereren dat als de overheid geen discretionaire bevoegdheid bezit, zij geen tuchtstraf uitspeekt. Zie bijvoorbeeld F. SCHRAM, *Administratief recht. Delen III, IV en V*, Brugge, Vanden Broele, 2006, 51.

¹⁰⁹ De actueel nog van toepassing zijnde militaire statuten voorzien in dezelfde regeling. Zie bijvoorbeeld artikel 23bis van de wet van 1 maart 1958 betreffende het statuut van de beroepsofficieren van de Krijgsmacht, B.S. 15 maart 1958. De officier verliest dan ook zijn graad (artikel 11, §1, 2°).

van 28 februari 2007) en zijn graad (artikel 36, eerste lid, 1°, van de wet van 28 februari 2007).¹¹⁰

De gebonden bevoegdheid kan echter ook voortvloeien uit een *strafrechtelijke bepaling*. Niet alleen de (gemeenrechtelijke) afzetting uit het openbare ambt, voorzien in artikel 19 Sw., verplicht de administratieve overheid om een statutair gevolg, *in casu* de ambtsontheffing, te verbinden aan een veroordeling. Ook het Militair Strafwetboek voorziet in een aantal straffen met een automatisch statutair impact voor de militairen. Het gaat om: 1) de militaire afzetting van officieren die leidt tot de beroving van de graad (artikel 6 Mil. Sw.), 2) de militaire degradatie die eveneens leidt tot de beroving van de graad, maar ook tot het ontslag uit de Krijgsmacht (artikel 5 Mil. Sw.), 3) de militaire gevangenisstraf¹¹¹ die ook leidt tot de beroving van de graad¹¹² tenzij de militair soldaat is (artikel 8 Mil. Sw.) en 4) de beroving van de graad als autonome straf (artikel 54, laatste lid, Mil. Sw.).¹¹³ Ook in die gevallen zal de administratieve overheid er zich toe beperken om, via een (niet-tuchtrechtelijke) beslissing, vast te stellen dat de betrokken militair een bepaald statutair nadeel heeft ondergaan door een beslissing van de rechter. De (bewezen) strafrechtelijke feiten kunnen in voorkomend geval, t.t.z. wanneer de militair het leger niet automatisch moet verlaten tengevolge van een gemeenrechtelijke afzetting of een militaire degradatie, wel nog leiden tot een tuchtbeslissing van de overheid, waarbij, na het volgen van de voorziene tuchtprocedure, één van de statutaire maatregelen behorende tot de “grote tucht” (waaronder de definitieve ambtsontheffing) kan opgelegd worden. Strafrechtelijke straffen kunnen, behoudens andersluidende bepaling, immers gecumuleerd worden met tuchtstraffen zonder miskenning van het beginsel *non bis in idem*.

non bis in idem niet van toepassing

Eenzelfde gedraging kan zowel een tuchtvergriep als een strafrechtelijk misdrijf vormen. In die gevallen is het rechtsbeginsel *non bis in idem* (verbod om voor dezelfde feiten tweemaal

¹¹⁰ Artikel 58, tweede lid, van de wet van 28 februari 2007 stelt: “De maatregel (nvdr. lees de definitieve ambtsontheffing) wordt door de minister uitgesproken. Voor de officieren en de militaire experts wordt deze maatregel evenwel door de Koning uitgesproken.” Dezelfde overheden zullen dan ook het verlies van de hoedanigheid van militair en het verlies van de graad vaststellen.

¹¹¹ De militaire gevangenisstraf is enkel van toepassing op de onderofficieren, de korporaals, de brigadiers en de soldaten.

¹¹² Dit gevolg treedt van rechtswege in en hoeft dus niet door de rechter te worden uitgesproken (F. GORLE, o.c., 57).

¹¹³ Het gaat om een door de rechter uitgesproken verplichte bijkomende straf bij militaire verduistering en diefstal gepleegd door onderofficieren, korporaals of brigadiers (F. GORLE, o.c., 60).

bestraft te worden) in beginsel niet van toepassing¹¹⁴: de betrokkene kan voor dezelfde feiten dus zowel een strafrechtelijke straf als een tuchtstraf krijgen.

Geen enkele bepaling verzet er zich tegen dat een militair die een strafrechtelijke veroordeling oploopt, daarna op basis van dezelfde feiten, nog gestraft wordt met een statutaire maatregel. De wetgever heeft terecht geoordeeld dat - in tegenstelling tot wat het geval is bij de “kleine tucht” - de rechtstreekse band met het (militair) strafrecht dan afwezig is.

De rechtspraak van de Raad van State is eenduidig qua de toelaatbaarheid van een cumul tussen een strafrechtelijke veroordeling en een statutaire maatregel. Zo oordeelde de Raad van State als volgt m.b.t. een militair die van ambtswege werd ontslagen uit zijn ambt na een gerechtelijke veroordeling:

*“5.3. Overwegende dat het beginsel “non bis in idem” niet belet dat een bestuur aan een ambtenaar die strafrechtelijk veroordeeld wordt, een maatregel van een andere aard oplegt, zoals een tuchtmaatregel waarbij de ambtenaar, met het oog op het herstel van de orde binnen de dienst, gestraft wordt (...).”*¹¹⁵

Besluit: de band tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht moet terug nauwer aangehaald worden

De “kleine tucht” kan onmogelijk losgekoppeld worden van het militair strafrecht: beide rechtsstelsels dienen immers dezelfde doelstelling, namelijk de bescherming van de operationele slagkracht van de Krijgsmacht en de operationele tuchthandhaving en er bestaat nog altijd een zeer nauwe band tussen beide. De rechter heeft trouwens ook een rol te spelen qua operationele tuchthandhaving.

De wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vredestijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd heeft echter roet in het eten gestrooid: er zetelen geen militairen meer in de rechtbanken en de verwijzing van lichte militaire misdrijven naar de korpstucht is niet meer mogelijk.

¹¹⁴ Eerder werd al vastgesteld dat een strafrechtelijke veroordeling niet kan gecumuleerd worden met een tuchtstraf die deel uitmaakt van de “kleine tucht”, omdat artikel 43, 1°, van de Tuchtwet zich er tegen verzet.

¹¹⁵ R.v.St. nr. 137.409, Rijnders, 22 november 2004, opgenomen in www.raadvst-consetat.be.

De verzwakking van de band tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht zou aanleiding kunnen geven tot een verdere vervreemding tussen beide rechtsstelsels ondanks het feit dat zij dezelfde operationele finaliteit dienen. Dit zou kunnen leiden tot een absoluut te vermijden desinteresse van de gerechtelijke instanties voor het militair tuchtrecht en zelfs voor het militair strafrecht. De onverschilligheid zou zich kunnen uiten in het hanteren van lange vervolgings- en berechtingstermijnen en zelfs in de niet-vervolgning van bepaalde, vanuit tuchtrechtelijk en operationeel oogpunt belangrijke militaire misdrijven (bv. insubordinaties en deserties).

Gelet op dezelfde operationele doelstelling, is het aangewezen om de band tussen de “kleine tucht” en het militair strafrecht terug aan te halen. De herinvoering van de verwijzing naar de korpstucht van lichte militaire misdrijven valt zeker te overwegen. De wetgever kan ook voorzien, zonder dat er opnieuw militaire rechtbanken zouden moeten worden gecreëerd in vrede tijd, dat militaire rechters als bijzitter zouden zetelen bij de beslechting van militaire misdrijven.¹¹⁶

¹¹⁶ Er is nog een ander, in deze bijdrage niet behandeld argument, dat pleit voor militaire bijzitters. Vandaag kunnen de militairen een militaire tuchtstraf niet aanvechten voor de Raad van State (constante rechtspraak). De vraag rijst, gelet op de bijzondere, strafrechtelijke aard van de tuchtstraffen, of de militairen geen recht moeten hebben op een effectief jurisdictioneel beroep (zie dienaangaande J. VANDE LANOTTE, en G. GOEDERTIER, *Overzicht Publiek Recht*, Brugge, die Keure, 2001, 754) tegen deze tuchtstraffen. De rechter moet dan niet alleen rechtsvragen, maar ook feitenkwesies kunnen beoordelen, wat de Raad van State niet vermag te doen. De wetgever zou de – vandaag onbestaande – beroepsmogelijkheid tegen militaire tuchtstraffen kunnen toekennen aan de strafrechter, die, gelet op de specificiteit van de materie, dan kan bijgestaan worden door militaire bijzitters.

Pascal CATHERINE

Major

Direction générale Human Resources

Division Préparation de la Politique - Section Réglementation - Sous-section Règlements HR

Les règlements militaires

DEFENSE LA DÉFENSE
UNIONNEMENT DES FORCES
PRIORITÉ À LA PAIX

***** Les règlements militaires *****

Direction générale Human Resources
Division Préparation de la politique
Section Réglementation
Sous-section Règlements HR

DEFENSE LA DÉFENSE
UNIONNEMENT DES FORCES
PRIORITÉ À LA PAIX

Plan

- Structure
Ancien système vs nouveau système
Cohérence
- Références importantes
- Accessibilité

DEFENSE LA DÉFENSE
UNIONNEMENT DES FORCES
PRIORITÉ À LA PAIX

Ancien système

Règlements

- Dispositions impératives sur le fonctionnement de principe et la MeO des FA.
- Matières traitées découlent directement ou indirectement des dispositions légales ou réglementaires.
- Caractère relativement permanent.

***** Exemples *****

- ⇒ Reg A 1 « Instruction sur le service judiciaire »
- ⇒ Reg A 2 « Règlement de discipline pour l'Armée »

DEFENSE LA DÉFENSE
UNIONNEMENT DES FORCES
PRIORITÉ À LA PAIX

Ancien système

Instructions

- Domaine déterminé ➔ modalités d'exécution pratique ou explications sur le fonctionnement et sur la MeO des FA.
- Matières traitées plus sensibles aux changements.

***** Exemples *****

Ordres généraux : sujet limité ➔ modalités d'exécution au sein d'une force ou plus
⇒ OG-J/401 A « Citation en justice – invitation à comparaître »

Circulaires : application générale et immédiate, en attendant leur inclusion dans un règlement.

DEFENSE LA DÉFENSE
UNIONNEMENT DES FORCES
PRIORITÉ À LA PAIX

Simplification administrative

Nouveau système pour uniformisation
➔ configuration, numérotation, gestion, diffusion, contrôle, etc.

Reg	Instr JSP	REG
OG/J	OG/T	APG
OG/V	OG/Z	SPS
OG(M)/J	Circulaires	GID

⇒

Nouveau système

REG (Règlement – Reglement)
Matières à concerter avec syndicats
⇒ recrutement, droits-devoirs, avancement

Directives

- Expliquent et stipulent comment est conçu le fonctionnement d'une organisation et comment certaines tâches doivent être exécutées.
- Peuvent expliquer de façon informative les droits et les devoirs du personnel de la Défense, mais sans y ajouter de dispositions normatives.

Nouveau système

APG (Algemene Politiek – Politique Générale)
Fixent la politique générale dans un domaine de compétence ou de gestion bien déterminé.

SPS (Specifieke Procedure – Procédure Spécifique)
Décrivent des procédures et des processus généraux et ce, de façon plus détaillée que dans une APG.

GID (Gedetailleerde Instructie – Instruction Détaillée)
Procurent, de manière précise et détaillée, des instructions à l'utilisateur (l'exécutant).

Nouveau système

Peu à concerter		Beaucoup à concerter	
«Spécialiste»	«Utilisateur»	«Spécialiste»	«Utilisateur»
LOIS	APG	LOIS	REG
AR	SPS	AR	APG
AM	GID	AM	SPS
REG			GID
Règlement AMS		Règlement temps de travail	

Nouveau système

Cohérence

- Application de règles identiques

ACOS/DG	CAT	ITEM	Id Edit - N°Ordre / Id Redac
DGHR	REG	CARDI	
DGJM	APG	ETHIQ	
DGIP	SPS	CUMUL	
Etc	GID	Etc	

- Steering Committee ➔ Tous les ACOS et DG
 - Finaliser transition vers nouveau système.
 - Assurer la cohérence en régime.
 - Proposer évolutions souhaitables

Discipline

- ⇒ DGHR-REG-CARDI-001 (Ed 001-Rev 001) – 20 Jul 06
« Discipline »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-001 (Ed 001-Rev 000) – 24 Jul 06
« Mesures statutaires à caractère disciplinaire »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-002 (Ed 001-Rev 000) – 24 Jul 06
« La suspension par mesure d'ordre »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-003 (Ed 001-Rev 001) – 03 Avr 08
« Transgressions disciplinaires liées à la liberté d'expression et d'opinion »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-004 (Ed 001 – Rev 000) – 24 Jul 06
« Dispositions particulières inhérentes à l'état de militaire »

Discipline

- ⇒ DGHR-APG-ETHIQ-003 (Ed 001-Rev 001) – 25 Mar 08
« Consommation de boissons alcoolisées »
- ⇒ DGHR-APG-ETHIQ-002 – En projet
« Consommation de drogues »
- ⇒ DGHR-GID-CUMUL-001 (Ed 001-Rev 000) – 24 Jul 06
« Le cumul »

Remarques :
Reg A 2 abrogé

**DEFENSE
LA DÉFENSE**
SECOURS AUX VIEUX
PRIORITÉ À LA PAIX

Justice

Reg A 1 en cours de remplacement par :

- ⇒ DGHR-APG-CARDI-001 – *En cours de rédaction*
« Justice et discipline »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-005 (Ed 001-Rev 000) – 08 Oct 07
« Absence illégale et désertion »
- ⇒ DGHR-SPS-CARDI-006 – *En cours de rédaction*
« Constatation des infractions »
- ⇒ DGHR-GID-CARDI-001 (Ed 001-Rev 000) – 08 Oct 07
« Enquête de corps »

 En cours de révision .be

**DEFENSE
LA DÉFENSE**
SECOURS AUX VIEUX
PRIORITÉ À LA PAIX

Absences

- ⇒ Reg A 12/1 (Ed 2005) – Err 2 du 17 Jan 07
« Règlement relatif à la réglementation du temps de travail »
- ⇒ DGHR-REG-MEDIS-001 (Ed 001-Rev 000) – 25 Feb 06
« Les absences pour motif de santé des militaires du cadre actif »
- ⇒ DGHR-SPS-MEDAGR-001 (Ed 001-Rev 000) – 13 Oct 05
« Les absences de motif de santé de courte durée – procédure AMS au lieu de résidence - hospitalisation »
- ⇒ DGHR-SPS-MEDAGR-002 (Ed 001-Rev 000) – 30 Sep 05
« Contrôle médical »

 .be

**DEFENSE
LA DÉFENSE**
SECOURS AUX VIEUX
PRIORITÉ À LA PAIX

Accessibilité

E-Dir (intranet)
<http://edir.mil.intra> (pas accessible hors Défense).

Site DG HR (intranet)

- <http://dghr.mil.intra>
- Fichiers pdf accessible hors Défense
 - ☞ N° Reg Nat + N° Matr
 - ☞ Demande nominatives à introduire chez DG HR.

Demande ponctuelle

- Direction Générale Human Ressources – HRP-R/Reg
Rue Bruyn, 1 à 1120 Bruxelles.
Tel : 02 / 264.58.41 – Fax : 02 / 264.58.11

 .be

Mr. Leon OLDENHOVE de GUERTECHIN

Collège des Prouveurs généraux

La poursuite des délits militaires en Belgique

La suppression des juridictions militaires en temps de paix

**s'inscrit dans une réforme
globale de l'appareil judiciaire.**

« Accords OCTOPUS
du 24 mai 1998 »

- Objectif : Moderniser la police et la Justice.

- Ces accords comprenaient 14 points :
- Citons parmi les principaux :

❖ La création d'un Conseil Supérieur de la Justice.

❖ L'Intégration verticale du ministère public.

- c'est-à-dire : la fusion des parquets d'instance et des parquets d'appel.
-
- ? Loi du 22 décembre 1998.
- ? Loi du 12 avril 2004.

❖ L'Intégration horizontale.

- c'est-à-dire : l'incorporation des auditorats du travail dans les parquets ordinaires.

❖ La création d'un parquet fédéral.

- ? Loi du 22 décembre 1998.
- ? Loi du 21 juin 2001.

❖ La suppression des juridictions militaires en temps de paix.

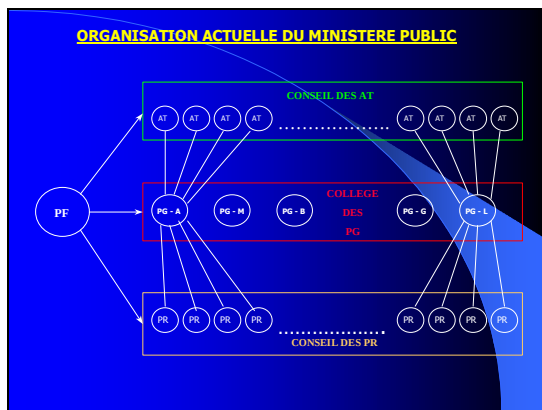
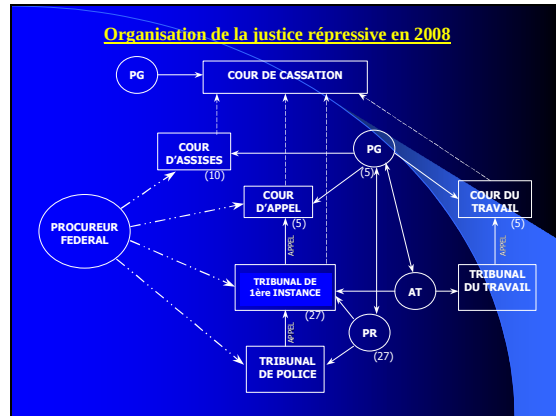
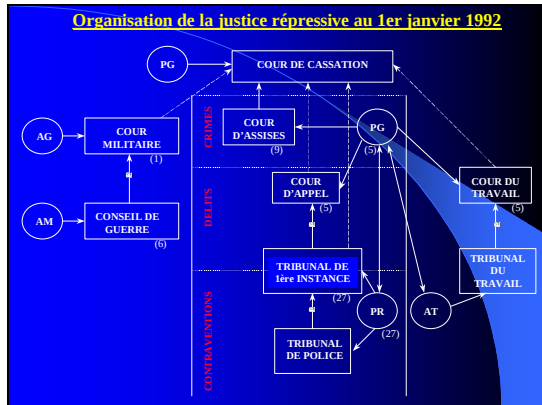
- ? Lois du 10 avril 2003 (2).

❖ « Réforme des Polices ».

- ? Loi du 7 décembre 1998 organisant un service de police intégré, structuré à deux niveaux.

❖ La suppression des juridictions militaires en temps de paix.

- ? constitue une réforme de l'organisation judiciaire.
- ? constitue une réforme de la procédure pénale applicable aux militaires.
- Abrogation du Code de procédure pénale militaire.
- ? ne constitue pas une réforme du droit matériel applicable aux militaires.

Le Collège des Procureurs généraux

Art. 143bis. Du Code judiciaire :

- § 1. Les procureurs généraux près les cours d'appel forment ensemble un collège, appelé collège des procureurs généraux, qui est placé sous l'autorité du ministre de la Justice. La compétence du collège s'étend à l'ensemble du territoire du Royaume et ses décisions engagent tous les procureurs généraux près les cours d'appel, le procureur fédéral et tous les membres du ministère public placés sous leur autorité ou sous leur surveillance et direction.

Art. 143bis. Du Code judiciaire :

- § 2. Le collège des procureurs généraux décide, par consensus, de toutes les mesures utiles en vue :
 - 1° de la mise en oeuvre cohérente et de la coordination de la politique criminelle déterminée par les directives visées à l'article 143ter, et dans le respect de leur finalité;
 - 2° du bon fonctionnement général et de la coordination du ministère public.

- Si aucun consensus ne peut être dégagé au sein du collège, et si l'exécution des directives du ministre relatives à la politique criminelle est ainsi mise en péril, le ministre de la Justice prend les mesures nécessaires pour assurer leur application.

Les tâches spécifiques des membres du collège des procureurs généraux.

(Arrêté Royal du 6 mai 1997)

Le procureur général d'Anvers se voit confier des tâches spécifiques dans les domaines suivants :

- 1° la politique criminelle en général, y compris la politique en matière de recherche et de poursuite;
- 2° le suivi de l'exécution des peines;
- 3° l'organisation des cours et tribunaux;
- 4° les relations avec le (Service public fédéral Justice) et le service de politique criminelle. <AR 2003-12-17/35, art. 16, 002; En vigueur : 01-01-2004>

Le procureur général de Bruxelles se voit confier des tâches spécifiques dans les domaines suivants :

- 1° le droit financier, économique et commercial;
- 2° la criminalité financière, fiscale et économique;
- 3° les infractions en matière d'environnement;
- 4° la protection de la jeunesse;
- 5° la politique en faveur des victimes et, dans la mesure où les compétences des communautés et régions sont concernées, la coopération entre les autorités fédérales et les autorités

Le procureur général de Gand se voit confier des tâches spécifiques dans les domaines suivants :

- 1° le terrorisme et le grand-banditisme;
- 2° les relations internationales;
- 3° les relations avec la sûreté de l'Etat;
- 4° la criminalité liée aux hormones;
- (5° les relations avec le parquet fédéral.)

Le procureur général près la cour d'appel de Mons se voit confier des tâches spécifiques dans les domaines suivants :

- 1° les relations avec les services de police, notamment dans le cadre des conseils zonaux de sécurité, des concertations de recherche et des concertations provinciales;
- 2° les relations avec le Commissariat général, les directions générales et les directions de la police fédérale, la commission permanente de la police locale, le comité permanent de contrôle des services de police et l'Institut national de criminalistique et de criminologie;
- 3° le droit pénal militaire et les relations avec les Forces armées;
- 4° la sécurité du citoyen, notamment la sécurité routière et l'action à l'égard de la délinquance urbaine;
- 5° le droit civil et le droit judiciaire, à l'exception de l'organisation des cours et tribunaux.

Le procureur général de Liège se voit confier des tâches spécifiques dans les domaines suivants :

- 1° la criminalité contre les personnes, en particulier la traite des êtres humains, la pédophilie et la maltraitance d'enfants;
- 2° les sectes;
- 3° la bio-éthique;
- 4° la criminalité liée aux stupéfiants;
- 5° la loi de défense sociale contre les anormaux et les délinquants d'habitude;
- 6° le droit social, en particulier la criminalité sociale et la fraude à la législation sociale;
- 7° les jeux de hasard.

Voilà le paysage actuel du ministère public.

Il y a donc une répartition des compétences entre :

- ♦ **La détermination de la politique criminelle, qui est l'œuvre du Collège des procureurs généraux.**
- ♦ **Le traitement des dossiers individuels.**

- ♦ **Le traitement des dossiers individuels.**
- **c'est-à-dire : les poursuites devant les cours et tribunaux qui sont l'œuvre :**

- - des 27 procureurs du Roi ;
- - du procureur fédéral (« dossiers fédéralisés » et faits commis par des militaires à l'étranger) ;
- - des 5 procureurs généraux (en appel et devant la cour d'assises).

- **Le procureur du Roi exerce les poursuites :**

- - pour les faits commis dans son arrondissement ;
- - ou à l'égard de personnes domiciliées dans son arrondissement ;
- - ou à l'égard de personnes trouvées dans son arrondissement.

- **NOTE : Il a été décidé que les poursuites en matière de désertion étaient exercées par le procureur du Roi du lieu de casernement.**

- **Le procureur général exerce les poursuites :**

- - devant la cour d'appel ;
- - devant la cour d'assises (en matière criminelle).
- **Le procureur général intervient toujours en seconde ligne**

- **Le procureur fédéral**
- **est spécialement compétent pour les faits commis par des militaires à l'étranger (article 144quinquies du Code judiciaire).**
- Il traite en principe par priorité les accidents d'avion, les accidents de parachutage et les accidents navals (COL 1/2004).
- Il peut décider d'exercer l'action publique dans toute une série de cas (article 144ter du Code judiciaire).
- Il peut également décider de ne pas exercer lui-même l'action publique à l'égard de faits commis par des militaires à l'étranger et d'en charger le procureur du Roi territorialement compétent (article 144quinquies du Code judiciaire).

LES PROCUREURS DU ROI ET LEURS SUBSTITUTS.

(Articles 28bis et suivants C.I.Crim)

- **Art. 28bis.**
- **§ 1er. L'information est l'ensemble des actes destinés à rechercher les infractions, leurs auteurs et les preuves, et à rassembler les éléments utiles à l'exercice de l'action publique.**

- Les principes généraux selon lesquels les services de police peuvent agir de manière autonome sont établis par la loi et selon les modalités particulières fixées par des directives prises conformément aux articles 143bis et 143ter du Code judiciaire.

- Indépendamment de ce qui est prévu aux alinéas précédents, l'information est conduite sous la direction et l'autorité du procureur du Roi compétent. Il en assume la responsabilité.

- § 3. Sauf les exceptions prévues par la loi, les actes d'information ne peuvent comporter aucun acte de contrainte ni porter atteinte aux libertés et aux droits individuels. (...)

Le procureur du Roi veille à la légalité des moyens de preuve ainsi qu'à la loyauté avec laquelle ils sont rassemblés.

- **Art. 28ter.**
- § 1er. Le procureur du Roi a un devoir et un droit général d'information.

- **Art. 28quater.**
- Compte tenu des directives de politique criminelle définies en vertu de l'article 143ter du Code judiciaire, le procureur du Roi juge de l'opportunité des poursuites. Il indique le motif des décisions de classement sans suite qu'il prend en la matière.

- **Art. 28quinquies.**
- § 1er. Sauf les exceptions prévues par la loi, l'information est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'information est tenue au secret. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

LE JUGE D'INSTRUCTION

(Articles 55 et suivants du C.I.Crim)

- **Art. 55.** L'instruction est l'ensemble des actes qui ont pour objet de rechercher les auteurs d'infractions, de rassembler les preuves et de prendre les mesures destinées à permettre aux juridictions de statuer en connaissance de cause.
- Elle est conduite sous la direction et l'autorité du juge d'instruction.

- **Art. 56.** § 1er. Le juge d'instruction assume la responsabilité de l'instruction qui est menée à charge et à décharge. Il veille à la légalité des moyens de preuve ainsi qu'à la loyauté avec laquelle ils sont rassemblés.

- Il peut poser lui-même les actes qui relèvent de la police judiciaire, de l'information et de l'instruction.

- Le juge d'instruction a, dans l'exercice de ses fonctions, le droit de requérir directement la force publique.

- Il décide de la nécessité d'utiliser la contrainte ou de porter atteinte aux libertés et aux droits individuels.

- Lorsqu'au cours d'une instruction, il découvre des faits susceptibles de constituer un crime ou un délit dont il n'est pas saisi, il en informe immédiatement le procureur du Roi.

DU RAPPORT DES JUGES D'INSTRUCTION QUAND LA PROCEDURE EST COMPLETE

(Articles 127 et suivants
du C.I.Crim)

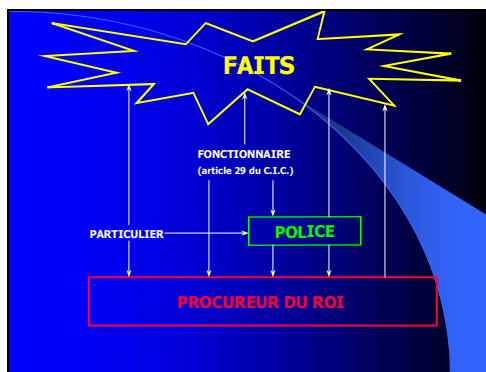
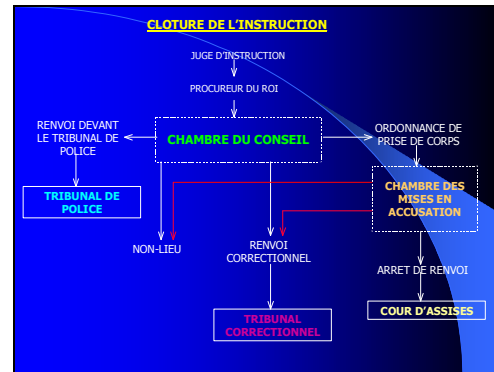
- **Art. 127.**
- § 1er. Lorsque le juge d'instruction juge son instruction terminée, il communique le dossier au procureur du Roi.
- Si le procureur du Roi ne requiert pas l'accomplissement d'autres devoirs, il prend des réquisitions en vue du règlement de la procédure par la chambre du conseil.

- **Art. 128.**
- Si la chambre du conseil est d'avis que le fait ne présente ni crime, ni délit, ni contravention, ou qu'il n'existe aucune charge contre l'inculpé, elle déclare qu'il n'y a pas lieu à poursuivre.

- **Art. 129.**
- Si elle est d'avis que le fait n'est qu'une simple contravention de police ou l'un des délits prévus à l'article 138, l'inculpé sera renvoyé devant le tribunal de police.

- **Art. 139.**
- Si le délit est reconnu de nature à être puni par des peines correctionnelles (à l'exception du cas prévu à l'article 129, alinéa 1er), l'inculpé sera renvoyé au tribunal correctionnel.

- **Art. 133.**
- (Si sur le rapport du juge d'instruction, la chambre du conseil estime) que le fait est de nature à être puni de peines (criminelles), et que la prévention contre l'inculpé est suffisamment établie, les pièces d'instruction, le procès-verbal constatant le corps du délit, (...) un état des pièces servant à conviction (et l'ordonnance de prise de corps), seront transmis sans délai, par le (procureur du Roi), au (procureur général près la cour d'appel), pour être procédé ainsi qu'il sera dit au chapitre des Mises en accusation.

Mr. Gérard WAILLIEZ

Substitut de L'auditeur général honoraire près la cour militaire

IMPACT DES REGLEMENTS MILITAIRES SUR LE DROIT PENAL ET LA PROCEDURE PENAL

Comme l'indique son intitulé de "Points particuliers", cet exposé sera un peu "touche-à-tout", en s'efforçant de ne pas être trop décousu et certainement sans prétention exhaustive.

Ceux qui désireraient approfondir certains points ou en examiner que je n'aborderai pas pourront consulter en particulier les Chronique;)de droit pénal militaire (ci-après "Chr.") publiées presque chaque année dans la Revue de droit pénal et de criminologie ("RDP") de 1955 à 2002 puis en 2007. In het Nederlands zijn er ook gelijkaardige Kronieken ("Kron.") verschenen in het Rechtskundig weekblad ("R.W.") van 1983-1984 tot 1995-1996 (in het begin was de inhoud ervan verschillend van de "Chroniques") en nadien in 2000, 2001 en 2003 in het Tijdschrift voor strafrecht ("T.Straf.")¹¹⁷. Wat de rechtsleer betreft is m.i. het beste werk verschenen in 1993 in de Algemene praktische rechtsverzameling("A.P.R.") onder het trefwoord "Militair strafrecht". Nochtans, zowel voor dit boek als voor de zelfs tamelijk recente kronieken dient men aandachtig te zijn voor eventuele wijzigingen in de wetgeving, de reglementen en soms ook in de rechtspraak. Il y a aussi divers travaux de notre Séminaire touchant. directement à notre sujet et que l'on peut consulter au secrétariat, mais là aussi en faisant attention aux modifications.

1. Impact des règlements militaires sur la procédure pénale

1.1. La suppression des tribunaux militaires en temps de paix et l'abrogation complète du Code de procédure pour l'armée de terre (1814) et du Code de procédure pénale militaire (1899) au 1er janvier 2004 (lois du 10 avril 2003) ont évidemment réduit fortement cet impact. Des exposés précédents ont traité des rapports entre l'action pénale et les actions disciplinaires ; je n'y reviens pas.

1.2. Un des points de contact subsistant entre la procédure pénale et le Règlement de discipline est la « mise sous contrôle ». Elle est décidée par le chef de corps ou son délégué

¹¹⁷ Pour les références, voir notes RDP, 1961 – 1962, 513 ; 1997, 1134 ; 2001, 1045 ; 2002, 1004 ; 2007, 188. Ontrouvera également dans la note de 1997 les références du R.W. Pour le T. Straf., voir dossiers 2/2000 (Kron. 1998 – 1999), 3/2001 (1999 – 2000) et 2/2003 (2000 – 2001).

assurant la permanence du commandement (en particulier, en dehors des heures de service, le capitaine de semaine ou l'officier de garde), pour une durée maximale de vingt-quatre heures et peut, en cas de nécessité, comporter l'isolement dans un local fermé. Le règlement de discipline édité par DGHR n'en parle qu'à propos de transgressions disciplinaires et se borne à dire pour les infractions pénales : « Lorsqu'un militaire est pris en flagrant délit à l'unité ou à l'extérieur, l'autorité militaire qui le constate prend toutes les mesures utiles pour empêcher sa fuite et le remet immédiatement à la disposition des autorités judiciaires . » ¹¹⁸ Je rappelle, pour autant que de besoin, que la désertion est un délit continu et que ce flagrant délit existe donc de plein droit à l'égard du déserteur qui rentre à son unité ou est interpellé par la police militaire.

Bovendien is het dat art. 41 van de wet van 14 januari 1975 houdende het Tuchtreglement van de krijgsmacht, aldus een rechtsbron van hogere kracht dan het reglement van DGHR, de ondertoezichtstelling in strafzaken niet beperkt tot heterdaad en spreekt in het algemeen van "een militair die ervan verdacht wordt een misdrijf te hebben gepleegd". M.i. is deze eigen bevoegdheid van de korpscommandant (of zijn plaatsvervanger) niet afhankelijk van de voorwaarden van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis¹¹⁹, hetgeen van belang kan zijn bij ontdekking in het buitenland, zonder aanwezigheid ter plaatse van enige Belgische rechterlijke overheid, van ernstige aanwijzingen van schuld van een zwaar misdrijf buiten het geval van heterdaad .

1.3. La question de la possibilité de détention préventive pour les délits punis de la peine principale de destitution est intéressante. Il s'agit d'une peine correctionnelle applicable uniquement aux officiers et qui « a pour effet de priver le condamné de son grade et du droit d'en porter les insignes et l'uniforme »¹²⁰. Elle s'applique notamment à l'insubordination en temps de paix et à la désertion aussi bien en temps de paix qu'en temps de guerre, mais hors la présence de l'ennemi¹²¹.

Des arrêts de la Cour militaire des 19 et 27 avril 2000 disent pour droit qu'en ce cas "il ne peut être ordonné la mise sous garde de sûreté" (c'est-à-dire l'arrestation immédiate) "(Attendu) que pour exécuter judiciairement une peine de destitution, la présence physique de l'officier

¹¹⁸ Règlement de discipline DGHR-REG-CARDI-001 (2005), N° 204, c.

¹¹⁹ Cf. G. WAILLIEZ, De voorlopige hechtenis in de militaire strafrechtspleging, in B. DEJEMEPPE et D. MERCKX (éd.), De voorlopige hechtenis, Diegem : Kluwer, 2000, N° 726. – Comme cette référence le signale en note, cette position n'est pas unanimement admise; il serait souhaitable que le législateur affirme explicitement le maintien de cette compétence spécifique, à l'occasion de l'adoption de règles spéciales de procédure, en particulier pour les infractions militaires et pour les infractions commises à l'étranger.

¹²⁰ C.P.M., art. 6.

¹²¹ C.P.M. art.28, al. 1er et 43 (et 51 a contrario). D'autres infractions sont punies de destitution, comme peine principale aux art. 25, 26, 33, 34, et 42 et comme peine accessoire aux art. 7, 27, 37 et 54.

destitué n'est plus requise"¹²².

D'un point de vue exégétique, la question pouvait être controversée sous le régime du Code de procédure pour l'armée de terre du 20 juillet 1814 en vigueur à l'époque, mais cette solution est en tout cas certaine au regard de la loi du 20 juillet 1990 actuellement applicable, puisque, eu égard précisément à la nature purement administrative de l'exécution de cette peine, il n'y a aucun danger que le condamné ne s'y soustraie. C'est donc bien un cas d'incidence directe d'un règlement militaire sur la procédure pénale.

Toute différente est là question de savoir si un mandat d'arrêt peut être décerné à charge d'un officier inculpé d'un délit puni de cette peine, question non tranchée par ces arrêts. La pratique des dernières décennies est tacitement mais clairement négative, mais je suis fermement d'avis que c'est une erreur.

Permettez-moi de me citer moi-même d'après une étude publiée en 2000¹²³, où je faisais remarquer que cette solution vaudrait même selon les critères de la loi du 20 juillet 1990 (non applicable comme telle à l'époque en procédure militaire) : "vermits de dienende passus van artikel 16, § 1, lid van deze wet als volgt luidt : 'indien het feit voor de verdachte een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben', terwijl artikel 100bis S.W. afzetting (als hoofdstraf, zoals in casu) gelijkstelt met een gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar¹²⁴. In de door ons bekritiseerde theorie zou de burger mededader, of zelfs medeplichtige, wel en de militaire hoofddader niet kunnen worden aangehouden."

Je déplore que, lors de l'épidémie de désertions d'officiers en 1999-2000, la fausse conception régnant en sens inverse ait eu pour conséquence de laisser systématiquement en liberté les intéressés alors même qu'interpellés par la gendarmerie ou la police sur base du signalement de déserteur et déférés (libres) devant l'auditeur militaire ou la commission judiciaire, ils commettaient de surcroît une insubordination en n'exécutant pas l'ordre de rejoindre immédiatement leur unité qui leur était donné par un supérieur à l'issue de leur audition. A titre anecdotique, j'étais à l'époque à l'auditorat général et n'ai malheureusement pas eu l'occasion de mettre en pratique ma conception divergente, car nous ne nous occupions directement que des officiers généraux et supérieurs, pour lesquels de tels cas ne se

¹²² Chr. 2000 – 2001, n° 38, RDP, 2001, 1083

¹²³ Op. Cit., n° 730. Dans le même sens, Chr. 2002 – 2003, n° 8, RDP, 2007, 192

¹²⁴ Une note renvoyait également à l'art. 42, al. 2 C.P.M. selon lequel l'officier coupable d'outrage à supérieur pendant le service ou à l'occasion du service sera condamné « à un emprisonnement de deux mois à deux ans ou même à la destitution » (je souligne).

produisirent pas.

1.4. Avant d'en arriver au droit pénal matériel, j'aborde un dernier point de procédure, à savoir la fouille du butin par l'autorité militaire (p. ex. en cas de suspicion de vol de chambrée, de détournement de munitions ou de détention de stupéfiants).

Un arrêt de la Cour militaire du 24 octobre 1961¹²⁵ avait déjà reconnu ce pouvoir en se fondant sur la mission générale de maintien de la discipline dans les quartiers militaires sans viser de disposition spéciale d'un règlement.

Un arrêt du 21 avril 1998 de la Cour de cassation¹²⁶ a confirmé explicitement cette position en rejetant, au terme d'une longue procédure, un pourvoi contre un arrêt de la Cour militaire du 23 octobre 1996 et en se référant tant à la loi du 14 janvier 1975 portant le règlement de discipline des forces armées qu'à l'instruction A4 sur le service intérieur dans les quartiers, corps et unités des Forces terrestres, aériennes, navales et du Service médical. Le pourvoi invoquait deux moyens, à savoir l'article 15 de la Constitution relatif aux visites domiciliaires et l'article 8 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales (dite Convention européenne des droits de l'homme, "CEDH") relatif au respect de la vie privée. La Cour répond (je ne cite que des extraits et dans le texte original néerlandais)¹²⁷ :

- sur le premier moyen : " Dat geen wetsbepaling militairen of anderen het recht verleent om in een kazerne of ander militair kwartier, ook niet in de slaapkamers, hun woning in de zin van artikel 15 Grondwet te vestigen ;

Dat het toezicht op deze kamers door de terzake bevoegde verantwoordelijken, zoals geregeld in de Instructie A4 (...), van 2 juni 1979, dan ook geen schending oplevert van de door artikel 15 Grondwet gewaarborgde onschendbaarheid van de woning";

- sur le second moyen : « Overwegende dat het recht op eerbiediging van het privé-leven kan verschillen niet alleen naar de personen maar ook naar plaats en tijd ; (...)

Dat (...) de wet die aan de overheid een appreciatiebevoegdheid verleent om het in artikel 8.1 E.V.R.M. gewaarborgde recht in te perken de draagwijdte van deze bevoegdheid moet bepalen (...) overwegende dat (...) artikel 9 van de wet van 14 januari 1975 onder meer bepaalt: 'De militairen moeten onder alle omstandigheden : (...) 20 nauwgezet de dienstverplichtingen vervullen die hun worden opgelegd door (...) de reglementen, onder-richtingen en bevelen die op de krijgsmacht toepassing vinden' ; (...)

Overwegende dat dergelijke reglementen, in zover zij -- zoals de ten deze toegepaste

¹²⁵ Chr. 1962, n° 30, RDP, 1963, 475

¹²⁶ Arr. Cass., 446; Pas., I, 471

¹²⁷ Pour plus de détails, cf. Chr. 1997 – 1998, n° 28, RDP, 1998, 1169

Instructia A4 (...) -- alleen de leden van de krijgsmacht aangaan, voor deze bindend zijn wanneer zij op de hiervoor gebruikelijke wijze werden bekendgemaakt".

A remarquer que cela illustre le soin avec lequel doivent être rédigés ces règlements pour que l'autorité militaire dispose des moyens lui permettant de prendre à la fois efficacement et légalement les mesures nécessaires au maintien de la discipline. L'instruction A4 est largement périmée sur plusieurs points, mais il faudra veiller à maintenir les dispositions ad hoc dans la version révisée et il est hautement souhaitable que cela se fasse en concertation avec la cellule des affaires militaires du Collège des procureurs généraux et avec le parquet fédéral, comme cela se faisait naguère avec l'auditorat général près la Cour militaire.

2e partie : Impact des règlements militaires sur le droit pénal militaire (matériel)

Comme déjà dit, je me bornerai à aborder quelques points, à savoir le prononcé de peines disciplinaires par des juridictions pénales et certains aspects des deux infractions militaires les plus courantes que sont l'insubordination (dite couramment "refus d'ordre") et la désertion.

2.1. Le Code pénal militaire punit certaines infractions de peines disciplinaires, soit comme peine normale¹²⁸, soit par admission de circonstances atténuantes par rapport à la destitution ou à l'emprisonnement militaire¹²⁹.

Dans ce dernier cas, le tribunal peut prononcer jusqu'au quintuple du maximum fixé par le règlement de discipline à la place de la destitution ou jusqu'au double en cas d'emprisonnement militaire, soit donc, en ce dernier cas, jusqu'à huit jours d'arrêts de rigueur ou même seize si le maximum de la peine, est déjà doublé dans le règlement de discipline lui-même, ce qui est le cas en opération armée ou en cas de récidive spécifique dans les six mois¹³⁰. Compte tenu des entraves mises par le ministre de la Justice à l'exécution des "courtes peines" d'emprisonnement¹³¹, il peut être préférable de condamner un déserteur ou l'auteur d'une insubordination à huit ou seize jours d'arrêts de rigueur plutôt qu'à un mois d'emprisonnement militaire illusoirement « sans sursis » ...

¹²⁸ Art. 24 (sentinelle trouvée ivre ou endormie en temps de paix); 25 (abandon de poste sans être de faction, en temps de paix).

¹²⁹ Art. 59

¹³⁰ Art. 28 L. 14 janvier 1975 et n° 202, a, (3) Reg DGHR.

¹³¹ A moins que les parquets civils n'obtiennent de bénéficier de la non-applicabilité de principe de ces circulaires pour les peines prononcées sur base du Code pénal militaire, comme c'était le cas précédemment, mais j'en doute ... A l'égard de très mauvais éléments ou de cas où il convient de "faire un exemple" pour le maintien de la discipline, l'idéal serait sans doute d'obtenir d'abord une peine d'emprisonnement militaire dont la gravité puisse servir de base à la prise de mesures statutaires par l'autorité militaire et ensuite d'introduire un recours en grâce d'office pour la commuer en arrêts de rigueur dont l'exécution serait effective.

A noter qu'il s'agit de véritables peines (correctionnelles selon la jurisprudence), inscrites au casier judiciaire (et, dans la armée, au feuillet des antécédents judiciaires), entrant en ligne de compte pour la circonstance aggravante de désertion en récidive, assorties de l'indemnité légale au profit des victimes d'actes de violence, susceptibles d'être remises par arrêté de grâce, exécutable selon les modalités du règlement de discipline mais sur instruction du parquet¹³². Il n'y a dès lors non plus aucune objection à ce que les arrêts de rigueur soient purgés comme peines véritablement privatives, et non simplement restrictives, de liberté, dans un local fermé à clé, comme le règlement militaire en prévoit d'ailleurs la possibilité¹³³ mais qui pose, lorsqu'il s'agit d'une punition formellement disciplinaire, un problème selon la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme¹³⁴, que je n'examine pas ici.

2.2 Quelques questions relatives à l'insubordination

Je me limiterai à la notion de supérieur fonctionnel, à la distinction entre ordre et prescription réglementaire et à la régularité et la légalité de l'ordre avec quelques questions connexes. L'incidence des absences pour motif de santé sur l'insubordination sera examinée à la section suivante, conjointement avec la désertion.

2.2.1. L'article 6, al. 2 de la loi du 14 janvier 1975 dispose : "Le militaire qui est habilité à exercer une autorité sur un autre militaire en vertu soit de dispositions législatives ou réglementaires, soit d'ordres permanents ou momentanés, auxquels tous deux sont soumis, est assimilé au supérieur dans les limites des fonctions qui lui sont ainsi dévolues. "

Un cas d'application intéressant a été fait de cette disposition par un arrêt du 19 avril 2000 de la Cour militaire¹³⁵ qui a déclaré coupable d'insubordination un capitaine pour s'être abstenu à dessein d'exécuter les ordres "de son supérieur fonctionnel, le capitaine d'administration moins ancien en grade, note G. W.) L...D..., commandant a.i. de la Sec Pers 100 à Evre, qui, en lui enjoignant de rejoindre son unité (...), le commandait pour un service". Cet arrêt est ainsi commenté dans la chronique de droit pénal militaire : "Cette qualité de supérieur fonctionnel n'ayant pas été contestée in casu, l'arrêt n'est pas non plus spécialement motivé à cet égard. L'article 20, a du Règlement A8 (Instruction sur l'administration du personnel

¹³² Cf. e.a. F. GORLÉ, G. VAN GERVEN e.a., APR, v° : Militair strafrecht, n° 187 et sqq ; Chr. 1995-1996, n° 10, RDP, 1996, 1226

¹³³ Reg DGHR, n° 202, c(5)(c).

¹³⁴ Arrêt Engel e.a., 8 juin 1976, Bull. Cour, série A, vol. 22.

¹³⁵ Chr. 2000 - 2001, n° 5, RDP, 2001, 1057.

militaire) dispose que la section du personnel 'est chargée de l'administration du personnel du corps', ce qui comporte logiquement la mission de prendre les mesures pour mettre fin à une absence illégale (disciplinaire ou devenue pénale par écoulement du délai de grâce)."

2.2.2. L'infraction pénale d'insubordination implique la désobéissance à "un ordre donné pour un service" et pas seulement à une prescription réglementaire, le second cas n'étant de soi qu'une transgression disciplinaire. Le principe est certain, mais son application est parfois délicate¹³⁶.

Quelques décisions de jurisprudence de ces dix dernières années ont contribué à affiner certains concepts.

La Chronique de 1998 – 1999 examine un jugement du 9 décembre 1998 du conseil de guerre permanent déclarant coupable d'insubordination un militaire qui avait l'ordre d'un médecin militaire contrôleur "de rejoindre son unité le 18 mai 1998, à l'issue de son exemption ». Laquelle faisait suite à une absence illégale, et un jugement du 17 février 1999 du même conseil de guerre condamnant du même chef un officier de marine qui avait désobéi à l'ordre de son supérieur « de ne pas quitter le bord du navire »¹³⁷ A première vue, ces condamnations semblaient difficilement compatibles avec plusieurs arrêts antérieurs de la Cour militaire posant le principe que ne constitue pas un ordre donné pour un service l'injonction qui ne fait que rappeler à un militaire une obligation réglementaire préexistante. Les deux jugements précités n'étaient d'ailleurs pas spécialement motivés, le premier ayant été rendu par défaut et la défense n'ayant pas conclu dans la seconde cause. Le ministère public, par contre, l'avait fait et avait relevé les circonstances de fait dont il ressortait " Que (...) le comportement du prévenu laissait supposer que celui-ci avait l'intention de quitter le navire et que dès lors l'ordre d'y rester était bien un ordre pour le service, spécifique et déterminé en vue d'éviter un délit ou une transgression disciplinaire et non la confirmation d'une prescription générale".

A l'issue d'un examen de la jurisprudence antérieure et d'une doctrine des Pays-Bas plus développée que celle de notre pays, la chronique précitée se rallie aux deux jugements examinés, qui " paraissent, dans les circonstances spéciales de l'espèce, à la fois bien fondés en droit et conformes aux exigences de la discipline militaire", en relevant notamment la définition des notions d' "ordre" et de "service" données aux articles 7 et 8 de la loi du 14 janvier 1975.

Deux décisions ultérieures de rester à bord d'un navire et, dans le premier cas, de continuer sa garde ont été rendues dans le même sens respectivement par arrêt de la Cour militaire du 20 octobre 1999 (Chr. 1999, n° 6, RDP, 2000, 1172) et jugement du conseil de guerre permanent

¹³⁶ Cf. pour quelques exemples, A.P.R., v° cit., n° 395, 428 et sqq.

du 4 septembre 2000 (Chr.2000-2001, n° 12, RDP, 2001, 1063), malheureusement aussi sans motivation spéciale, mais dans des circonstances où le supérieur avait des raisons concrètes de penser que son subordonné s'apprêtait à commettre une transgression disciplinaire, ainsi qu'il ressortait de l'exposé des faits qu'en procédure pénale militaire le ministère public devait déposer à l'audience. Est, par contre, motivé sur une question analogue un arrêt du 20 janvier 2006 de la cour d'appel de Bruxelles (12e ch., e • c. L.N., H.V., D.C. et d.B .) qui sera prochainement publié dans la Revue de droit militaire et de droit de la guerre avec une note de M. Patrick Herbots (je dois cet arrêt et la note à obligeance de Me Stanislat Horvat, directeur de cette revue, que je tiens à remercier). De la note, je dirai seulement, pour ne pas la déflorer, qu'elle approuve pleinement cet arrêt, lequel réforme, sur appel du parquet fédéral, le jugement d'acquiescement du tribunal correctionnel de Bruxelles du 21 juin 2005.

La prévention topique se rapportait au fait que les prévenues étaient en aveu d'avoir consommé le 1er décembre 2004 de l'alcool dans un camp à Kaboul en violation d'une interdiction dont ils soutenaient qu'il s'agissait d'une simple prescription générale. La cour d'appel répond comme suit à cette défense : Il Attendu que la note 'Service intérieur Camp Julien' n'est pas, comme l'affirment les prévenus, une simple directive dont la méconnaissance constitue une infraction (sic) disciplinaire et non le délit d'insubordination ;

Qu'il s'agit, en effet, d'un ensemble de consignes particulières adaptées à une situation bien déterminée, en l'occurrence une mission OTAN à laquelle ne participent qu'un nombre limité de militaires belges, et non une réglementation générale comme l'est un règlement de discipline ;

Qu'il s'agissait plus particulièrement, pour chaque commandant d'unité servant dans le camp Julien, de faire appliquer les règles édictées par le commandement canadien de ce camp

Qu'ainsi cette note 'Service intérieur Camp Julien' établie par le capitaine R ... , commandant de la (...) compagnie (dont faisaient partie les prévenus, constitue-t-elle bien des ordres au sens de l'article 28 alinéa 1er du Code pénal militaire;

Que ledit capitaine R ... déclara d'ailleurs, lors de son audition du 2 décembre 2000 que 'Ces consignes (la note Service intérieur Camp Julien) étaient clairement transmises au personnel qui se voyait intimer l'ordre de les respecter dès le départ en mission en Belgique, tandis que chaque départ en mission est précédé d'un briefing où ces ordres sont rappelés' "

Ce dernier cas est un peu différent des précédents, en ce sens que c'est le caractère spécial de la prescription et son rappel à un groupe déterminé de militaires' qui justifient qu'il s'agit d'un ordre et non l'existence de circonstances individuelles donnant à penser qu'une prescription réglementaire allait être violée. Deux points me semblent à souligner :-il doit être clairement

¹³⁷ N° 5, RDP, 1999, 1250

établi, au delà de tout doute raisonnable, que le subordonné a eu effectivement connaissance de l'ordre (s'il était absent au briefing, même par sa faute, et qu'il ne fût pas prouvé qu'il avait été informé ultérieurement de son contenu, il n'y aurait que transgression disciplinaire, pour absence cette fois de l'élément moral que requiert l'infraction intentionnelle d'insubordination) ;~ce n'est pas le commandant canadien du camp qui était juridiquement l'auteur de l'ordre mais un supérieur belge, ce qui est également essentiel et sur lequel je vais revenir.

2.2.3. J'arrive à un autre point, lui aussi délicat, la légalité (et, plus largement, la régularité) de l'ordre¹³⁸.

Il est bien connu que l'article II, § 2 de La Loi du 14 janvier 1975 dispose :

" Les militaires doivent exécuter fidèlement les Ordres qui leur sont donnés par leurs supérieurs dans l'intérêt du service.

Un ordre ne peut cependant être exécuté si cette exécution peut entraîner manifestement la perpétration d'un délit."

An noter que, contrairement à qu'on lit souvent, cette exception était déjà reconnue de longue date. C'est ainsi que dès la fin du XIXe siècle, A. Moreau et Ch . De Jongh¹³⁹ posaient la question : qu' arriverait-il dans le cas où le fait ordonné constituerait un crime ou un délit? » et répondaient que : d'une part, « il peut arriver que le fait qui, dans toute autre circonstance, constituerait une infraction, ne soit pas punissable parce qu'il était 'ordonné par la loi et commandé par l'autorité' (art. 70 du Code pénal ordinaire) », citant en exemples l'exécution d'un militaire condamné à la mort par les armes et la répression par la feu d'une émeute après les sommations prescrites ; d'autre part. le cas où le sabordonné « obéit, connaissant l'illégalité de l'injonction », citant, d'après un traité de droit pénal général, le cas où « le chef d'une patrouille (...), s'arrêtant tout à coup à la vue d'un enfant, ordonne aux soldats de l'égorger (...) l'exécuteur de l'ordre n'est plus que le mandataire d'un criminel et il doit être responsable de l'exécution. » J.M.C.X. Goedseels enseigne de même : "supposons qu'un officier soit assez oublieux de ses obligations pour exiger de son sergent-major une régularisation de comptes par un faux en écritures. La perpétration d'un crime ou d'un délit n'est jamais un devoir militaire et le refus d'obéissance serait, en ce cas, bien plus un acte de courage qu'un délit. »¹⁴⁰ Ce même auteur admet cependant l'état de nécessité et jusqu'à un point qui pourra étonner certaines personnes si l'on se souvient qu'il s'agissait d'un avocat servant à l'Yser comme Officier der réserve : "il ne s'agit pas ici de discuter les exigences de

¹³⁸ On trouvera dans l'A.P.R., v° cit. n° 401, des références à une doctrine abondante sur la question.- Cf. aussi, parmi les travaux de notre Séminaire, session 1968-1969, thème II "L'obéissance à l'ordre illégal", et 1998-1999, thème I "Le refus d'obéissance aux ordres manifestement criminels".

¹³⁹ Commentaire du Code pénal militaire, Bruxelles, 1880, 0° 193.

la discipline militaire. Nous sommes de ceux qui admettent, en fait, l'exécution sommaire lorsqu'il le faut. Si un homme recule sur le champ de bataille, malgré les injonctions des chefs, il faut éviter avant tout la contagion de la débandade."¹⁴¹

Quoi qu'il en soit, il est dangereusement ambigu, et même erroné, de dire sans nuances que, pour qu'un ordre doive être obéi, il est nécessaire qu'il soit "légal". L'exception prévue par le texte précité du Règlement de discipline ne porte pas sur la légalité, et encore moins sur la conformité aux règlements, de l'ordre dans le chef du supérieur qui le donne, mais uniquement sur le cas où il comporte, et manifestement, dans le chef de l'exécutant, la commission d'un crime ou d'un délit. Il est vrai que l'on trouve parfois dans la doctrine et dans la jurisprudence des expressions de nature à semer la confusion¹⁴², mais la position exacte me paraît avoir été définie par un arrêt de la Cour de cassation du 18 juin 1923 (Pas., I, 375) : "qu'en principe, tout ordre de service d'un supérieur hiérarchique a pour lui la présomption de sa légalité en ce sens qu'il n'est pas permis à celui à qui il s'adresse d'en subordonner l'exécution à l'opinion qu'il s'en fait, que c'est en considération de ce principe que l'arrêt attaqué déclare que l'article 3 du règlement de discipline du 15 mars 1815 vise non seulement le service spécialement désigné par la loi, mais aussi celui pouvant donner lieu, le cas échéant, à une réclamation fondée" ; que, pour l'un comme pour l'autre, celui qui s'en trouve lésé doit obéir d'abord et ne peut se plaindre qu'après; qu'il n'y a à cette obligation d'obtempérer d'autre limite que celle qui résulte de l'article 70 du Code pénal lorsque l'ordre a pour objet un fait défendu par la loi et dont l'exécution engagerait la responsabilité pénale de son auteur" (je souligne).

Ce principe été réaffirmé dans les travaux préparatoires de la loi du 14 janvier 1975¹⁴³, et M. l'Auditeur général Mine et moi-même l'avons rappelé à trois reprises dans nos Chroniques de droit pénal militaires¹⁴⁴.

Ce qui est exact, mais est une autre question ; est que l'irrégularité ou l'illégalité de l'ordre peut être d'une nature telle qu'il y ait lieu de considérer qu'il n'est pas donné »pour un service ». La différence peut sembler subtile, mais elle me paraît bien illustré par les exemples suivants donnés par Goedseels :

- "un sous-Officier est commandé pour effectuer un supplément de service non justifié. Il doit obéir, sans discuter,sauf à réclamer , suivant le mode réglementaire, s'il estimait, par

¹⁴⁰ Manuel de droit pénale militaire, La Panne, 1917, n° 82.

¹⁴¹ Manuel de procédure pénale militaire, La Panne, 1916, p. 157.

¹⁴² Cf. e.a. A.P.R., v° cit.(avec arrêt cité C. mil., 18 juillet 1979) et un attendu de l'arrêt C. mil., 21 octobre 1998 examiné Kron. 1998-1999, n° 3 T. Straf., doss. 2/2000, 9 et Chr. Id., RDP .f. 1999, 1248-1249.- Par contre, en ce qui concerne la langue dans laquelle a été donné l'ordre, la jurisprudence se préoccupe uniquement de vérifier si le subordonné l'a compris: cf. e.a. A.P.R., v° cit., n° 399.

¹⁴³ Cf. J. GILISSE, Droit pénal et droit disciplinaire militaire. A propos du nouveau Règlement de discipline des Forces armées, RDP, 1975-1976, 306-309 et les notes.

¹⁴⁴ 1995-1996, n° 6, RDP, 1996, 1222; 1998-1999, n° 3, RDP, 1999, 1249 ; 2000-2001, n° 13, RDP, 2001, 1065.

hypothèse, être la victime de favoritisme envers un de ses collègues.»¹⁴⁵

- "Tant qu'il s'agit d'un ordre de service, la règle indiquée par la Cour de cassation (dans l'arrêt précité du 18 juin 1923) est exacte. Mais, s'il ne s'agit pas d'un ordre de service, le refus d'obéir pourrait être non seulement un droit mais un devoir. Un Président de conseil de guerre nous donnait lui-même, après l'audience, à cet égard, l'exemple suivant: 'Si moi, major, je vous ordonnais à vous, adjudant (c'était mon grade à cette époque), d'aller, en uniforme, balayer la place publique où vient de se tenir un marché, je suis convaincu que vous ne pourriez même pas m'obéir. Si je donnais le même ordre à un soldat, il devrait l'exécuter sauf à réclamer s'il estimait que j'ai eu tort de le désigner pour cette corvée. Expliquez-moi cela en droit.' Nous avons estimé pouvoir répondre: 'cette corvée serait peut-être le service d'un soldat. Ce ne serait pas un service pour un adjudant qui ne pourrait d'ailleurs même pas compromettre le prestige de son grade.' " ¹⁴⁶

Un cas plus classique, bien connu de tous les militaires, est celui de la sentinelle à qui un supérieur, même clairement reconnu comme tel, mais autre que le chef de poste ou le caporal de garde donnerait l'ordre de lui communiquer ses consignes, de se laisser relever ou d'exécuter de nouvelles consignes, ce que l'Instruction A4 lui interdit de faire¹⁴⁷.

Et, puisqu'il est question des sentinelles, rappelons qu'elles peuvent faire usage de leurs armes non seulement en état de légitime défense au sens du Code pénal ordinaire, mais aussi pour l'exécution de leur mission, même en dehors du cas d'opérations (p. ex. pour la garde d'un dépôt de munitions), après les sommations réglementaires¹⁴⁸.

En ce qui concerne les "règles d'engagement", un arrêt intéressant a été rendu par la Cour militaire le 24 mai 1995 (à propos d'un incident en Somalie) et examiné dans les chroniques de 1994 - 1995 et 1995- 1996)¹⁴⁹. En voici trois attendus (cités dans le texte original néerlandais - c'est moi qui souligne ci-après) :

"Dat de lidstaten de inzetregels (...), ten behoeve van hun ingezette strijdkrachten vertalen' in de vorm van een bevel, een order omtrent het gebruik van de gewapende macht ; Dat om tot gehoorzaamheidsverplichting te leiden en zodus te gelden in een strafvervolgung uit hoofde van insubordinatie (...), dit (mondeling of schriftelijk) bevel voor de Belgische militairen enerzijds moet uitgaan van een nationale, hiërarchische of functionele meerdere in

¹⁴⁵ Manuel de droit pénal militaire, 1917, n° 82.

¹⁴⁶ J .M.C.X. GOEDSEELS et J. DOBBELSTEEN, Manuel de droit pénal militaire. Complément, Gembloux, s.d. (1940), n°82quinquies.- C'est seulement sur cette base, me semble-t-il, que l'on peut justifier l'arrêt de la Cour militaire du 26 mars 1981 (RDP, 1985, 191, cité A.P.R., v° cit., n° 436) acquittant un militaire qui avait enfreint l'ordre d'assister à un service religieux,

¹⁴⁷ N° 52, b

¹⁴⁸ Instruction A4, 11° 53, a(2).- Cf. aussi les documents de travail du thème 2 de notre session 1991-1992 sur "Le recours légitime à l'usage de la force et des armes, en dehors du temps de guerre, par des militaires chargés d'une mission de surveillance et de transport en Belgique et à l'étranger".

de zin van voornoemd artikel 28 van het militair strafwetboek en dat het anderzijds slechts dan niet uitgevoerd mag worden wanneer de uitvoering van het bevel kennelijk het plegen van een misdaad of een wanbedrijf met zich kan meebrengen (cf. art. 11, §2, a1.2, Tuchtwet) ; (...) Dat (...) de strafrechter (...), bij de beoordeling van de voor hem als in artikel 70 van het strafwetboek bedoelde rechtvaardigingsgrond, het gedrag van de vervolgde uitvoeringsagent van de inzetregels primair moet toetsen aan het bevel zoals de hiërarchische overste van de betrokken lidstaten dit in concreto aan bedoelde uitvoeringsagent van eigen nationaliteit heeft gegeven”.

Commentant cet arrêt dans la Chronique de 1995-1996, M. l'Auditeur général Mine et moi-même écrivions : "Il n'y a, en effet, insubordination au sens de notre Code pénal militaire que lorsque l'ordre émane d'un supérieur belge, ainsi que la chose avait déjà été soulignée au deuxième Congrès de la Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre tenu à Florence en mai 1961 et dont l'un des thèmes était « Insubordination et coopération militaire internationale' ('recueil' de cette Société, t. II, en particulier 327, 350 e.s.)¹⁵⁰.

Il est d'ailleurs permis de se demander si notre système constitutionnel permettrait de placer tout ou partie de nos troupes sous un véritable commandement étranger, question soulevée mais non tranchée lors du même congrès (pp. 272 et 349) (...)¹⁵¹ ,

Quoi qu'il en soit de cette controverse, la solution certaine de lege lata qu'il ne peut y avoir, en droit militaire belge, d'insubordination à l'égard d'un 'supérieur' étranger a d'importantes conséquences pénales, non seulement négatives, mais aussi positives. Alors que l'ordre de service d'un supérieur belge peut et doit être exécuté chaque fois que son exécution ne peut ne peut pas manifestement entraîner la perpétration d'un crime ou d'un délit (...), l'infraction commise par un militaire belge sur 'l'ordre' d'un supérieur' étranger ne sera pas justifiée par cela seule, mais uniquement en vertu d'une autre cause éventuelle, tel l'était de nécessité (qui vaut d'ailleurs aussi, en règle, dans le cas susvisé d'un supérieur belge¹⁵² Ou l'erreur invincible .

La simple bonne foi, élimine d'infraction dans le chef du subordonné dans le cas d'une infraction commandée par un supérieur national, ne le sera pas dans le second cas, précisément parce que dans celui-ci, il n'existe pas de subordination proprement dite dont la violation constituerait, en règle, une infraction et dont le respect permettrait de se prévaloir

¹⁴⁹ Kron. 1994-1995, n° 23, R.W., 1995-1996, 947

¹⁵⁰ Dans le même sens, A.P.R., v° cit., n° 420 (note ajoutée dans la présente étude).

¹⁵¹ Je passe dans la présente étude les arguments et références pro et contra. Pour ma part, je suis fermement d'un avis négatif sur cette question .

¹⁵² Pour autant qu'elle ne soit pas spécifiquement exclue pour certaines infractions, en particulier en droit de la guerre (note ajoutée dans la présente étude).

d'une cause de justification spécifique (cf. aussi infra. N° 28) ¹⁵³

La plus grande circonspection s'impose en particulier à l'égard de tels ordres improprement dits émanant de militaires d'un Etat qui serait coutumier de crimes de guerre ordinairement couverts par le commandement (sauf en cas de scandale public) et où il n'existerait pas de ministère public indépendant habilité à intenter des poursuites d'office.

2.3 Quelques questions relatives à la désertion

2.3.1 Ici encore, je dois me limiter. On pourrait parler, p. ex. , du cas du militaire qui, quoique physiquement présent à la caserne, se soustrait à tout service et à tous les appels (s'ils existent encore ...)¹⁵⁴, plus largement à la notion de rentrée furtive à l'unité et à quelle autorité le militaire doit se présenter pour être « repris en force » conformément au Règlement A8 et mettre ainsi fin à sa situation irrégulière ¹⁵⁵, à la reprise en force également par incarcération dans une prison belge (prévôtale comprise), même pour une infraction de droit commun, mais non par simple arrestation policière (même avec mise à la disposition du parquet, voire d'un magistrat instructeur, mais sans délivrance de mandat d'arrêt), ni non plus par incarcération dans une prison étrangère¹⁵⁶, etc.

Sur toutes ces questions , je vous renvoie aux références — certainement non exhaustives et peut-être parfois d'application périmée ! – de mon exposé écrit..

Je vais simplement parler un peu du délai de grâce de huit ou de quinze jours (en temps de

¹⁵³ Dans ce n° 28 était analysé (1239-1240) un arrêt du 24 mars 1995 de la Cour militaire qui "pourrait à première vue paraître contredire cet enseignement dans la mesure où, après avoir constat 'la légalité de l'ordre donné vers deux heures du matin par le général (canadien, note réd.) D ... , Commandant de la MINUAR, au Colonel M ... , Commandant du secteur de Kigali, à savoir celui de fournir une escorte au Premier ministre', elle pose qu' 'il n'appartenait pas au prévenu de faire une quelconque appréciation quant à la nécessité ou à l'utilité de l'exécution dudit ordre –dont le caractère légal ne peut être discuté--' et que 'le prévenu avait le devoir de réserver à l'ordre reçu la suite voulue. Un refus d'ordre eût été injustifiable.' Les deux arrêts nous paraissent cependant conciliables. De ce qu'il n'existe pas de subordination, au sens du Code pénal militaire, d'un militaire belge à un militaire étranger, il ne s'ensuit pas que, placé par son gouvernement ou par ses chef" dans une situation de subordination que l'on pourrait qualifier d'administrative, il pourrait négliger les instructions reçues sans engager sa responsabilité disciplinaire et éventuellement, indirectement, pénale (sur d'autres bases que l'insubordination) et civile. Il en va de même, analogiquement en droit interne, des troupes opérant sous 'commandant' de la gendarmerie (déjà démilitarisée à l'époque) en vue du maintien de l'ordre ou mises à la disposition des autorités judiciaires ou administratives ou requises par elles pour une mission déterminée.

Le respect de la souveraineté nationale exige cependant, en cas de 'subordination internationale,' non seulement le droit et le devoir de refuser d'exécuter un ordre comportant la commission d'une infraction en droit belge, mais aussi le droit pour le gouvernement belge et, dans le cadre des instructions reçues de celui-ci, pour l'officier belge le plus élevé en grade sur place de refuser et d'interdire l'exécution d'ordres' contraires aux intérêts supérieurs de la Belgique."

¹⁵⁴ Cf. C.G. campagne B, 16 mars 1978, Chr. 1978-1979, n° 12, RDP, 1980, 406; C. mil., 25 septembre 2001, Chr. 2001-2002, n° 8 (indiqué par erreur "25 septembre 2000"), RDP, 2002, 1013.

¹⁵⁵ Cf. e.a. Règlement A1 (Instruction sur le service judiciaire éd. 2000), n° 5736a ; A.P.R., v° cit., n° 592-595; Chr. 1978-1979, n° 12, RDP, 1980, 406 ; 1980-1981, n° 6, RDP, 1982, 163 ; 1990, 1991, n° 10, RDP, 1991, 928 ; 1992-1993, na 9, RDP, 1993, 1039 ; 1997-1998, n° 4, RDP, 1998, 1149 ; 2000-2001, n° 18, RDP, 2001, 1068 ; 2001-2002, n° 14, RDP, 2002, 1017.

¹⁵⁶ Cf. e.a. A.P.R., v° cit., n° 598-601; Chr. 1978-1979, n°5 et 13, RDP, 1980, 396 et 407; 1997-1998, n° 6, RDP, 1998, 1151.

paix) et plus en détail des absences pour motif de santé et de leur incidence sur la désertion ainsi que – comme signalé ci avant – sur l’insubordination.

2.3.2. Délai 1a grâce

Je laisse de côté le temps guerre (où le délai est ordinairement de trois jours), les ordres de rappel et les délais spécifiques pour les officiers (pour ces derniers, cf. art. 43 C.P.M.).

Dans les autres cas, l’article 45 du Code pénal militaire dispose qu’est réputé déserteur le militaire qui : - "se sera absenté de son corps ou de son détachement, sans y être autorisé, (...) pendant plus de huit jours » :

- "voyageant isolément, ne sera pas arrivé à destination (...) huit jours après celui qui lui aura été fixé » (ce cas ne présente guère de difficultés) ;
- « ne sera pas rentré à son corps (...) : quinze jours après l’expiration de son congé ou de sa permission ».

C’est cette notion de « congé et de permission » et sa distinction avec d’autres formes l’autorisation d’absence qui pose un problème. Elle en avait déjà posé autrefois, mais la situation s’était clarifiée du débat des années 1990 jusqu’en 2005. C’est dans ce cadre que se situe le dernier état de la jurisprudence et de la doctrine publiées¹⁵⁷

Or, actuellement le règlement A12/1, autrefois « sur les congés et permission » et actuellement « relatif à la réglementation du temps de travail » (ce qui, soit dit en passant, fait plus penser à un texte de droit social qu’à un règlement militaire...dans une version entièrement nouvelle de 2005 (avec modifications en 2005 et 2007), n’emploie plus du tout le terme de « permissions », ne prévoit notamment plus la « permission automatique de naît » (revenant donc, de fait, à la situation, antérieure à la période 1990/1993 de « quartier libre » au sens du Règlement A4 –donc délai de grâce de huit jours--) et parle d’une part de « congés », de l’autre de « dispenses de service ». A première vue, cette terminologie fait penser pour les premiers à un délai de quinze jours et pour les seconds de huit jours, mais un examen, même sommaire, du contenu laisse perplexe.

C’est ainsi, pour ne prendre que ces deux exemples, que les « pauses d’allaitement » se trouvent rangées dans la section « congés » (ch. II-8) alors qu’elles sont d’une durée de deux fois trente minutes (ou une fois une heure) par journée de service ; est-il raisonnable de penser que le militaire féminin qui ne reprend pas le service après cette « pause » bénéficie d’un délai de grâce de quinze jours ? inversement, le chapitre III-2 traite de la « dispense de service du département » et dispose à cet égard (n° 202) qu’en dehors des congés de vacances, le

personnel a également droit à trois jours de dispense de service du département », pris par jours entiers ou demi-journées et en principe « en tenant compte des souhaits des intéressés : cela ne s'apparente-t-il pas fortement à un « congé » ? Il me paraît doc que , par lui-même, ce nouveau règlement A12/1 ne permet pas, dans certains cas, de décider si le délai de grâce est de huit ou de quinze jours, ce qui devrait normalement, par application des principes généraux du droit pénal, entraîner l'application du délai le plus long.

Il y a cependant une directive DGHR-SPS-CARDI005 du 08 octobre 2007 (actuellement en cours de révision sur quelques points, surtout de forme) qui énumère en son point 4, de les cas respectifs de délai de grâce de huit et de quinze jours et abroge et remplace par la même occasion les paragraphes 5723 à 5740 inclus du règlement AI (Instruction sur le service judiciaire) relatifs à la désertion. C'est à l'obligeance du major Catherine et de l'adjudant Ostrycharz que je dois ce texte ... dont j'ignorais jusqu'à l'existence au début de cette semaine, bien que m'étant tout récemment documenté auprès de la cellule des affaires militaires du Collège des procureurs généraux (à la bibliothèque de l'ancien audiorat général près la Cour militaire, aussi bien tenue que le permet le fait que de tels documents ne semblent accessibles que sur les site « intranet » de la Défense, non ouvert apparemment aux service judiciaires, même spécialisés en affaires militaires, bien qu'ils ne soient évidemment pas « classifiés » ...).

Je n'ai pas le loisir de reprendre ici toutes les absences énumérées dans cette directive. Je relèverai seulement quelques points sur base de la liste du n°4, d'et des annexes A et B.

- Elle confirme implicitement, mais clairement dans plusieurs exemple des annexes A et B qu'il n'y a plus de permission automatique de nuit, de sorte que celui qui, le lendemain d'un jour de service presté normalement, est absent à l'appel du matin est « maintenant » à J+1 (délai de grâce de huit jours) et de même celui qui ne rentre pas à l'expiration d'une absence pour motif de santé (AMS ») ;
- le délai de grâce après une AMS est toujours de huit jours, le règlement spécifique en la matière, dont je vais parler dans un restant, ayant supprimé la distinction entre « exemption » (qui, de soi, comportait déjà ce délai, mais était de fait presque toujours immédiatement suivie de la permission automatique) et « congé de maladie » octroyé en certains cas par un médecin militaire ;

¹⁵⁷ Cf. Chr. 1998-1999, n° 9, RDP, 1999, et les références réglementaires citées. L'A.P.R., v° cit., n° 544-545 est dans le même sens mais moins complet.

- « la dispense de service du département » donne bien lieu à un délai de quinze jours ;
- à moins que je n'aie mal lu, cette directive ne range dans aucune des deux catégories la "pause d'allaitement" sur base de la classification du Reg A12/1 non contredite par cette directive, il ne me paraît dès lors pas exclu que l'on puisse plaider avec quelque chance de succès que les intéressées disposent d'un délai de quinze jours, au moins au titre de "l'erreur invincible"¹⁵⁸ ;
- enfin, à moins toujours que je n'aie mal lu, il n'est prévu explicitement nulle part le cas des samedis, dimanches et jours fériés; cependant, le Reg A12/1 traite dans la section "congés" des "jours fériés et jours de compensation" (ch. II-2), le n° 202, a y énonce immédiatement après la liste des jours fériés : les samedis et jours fériés, le service à la Défense est réglé comme celui du dimanche" et la directive examinée range expressément le "congé de compensation" parmi les cas donnant ouverture à un délai de grâce de quinze jours; il me paraît donc, sur base de l'ensemble de ces éléments, même si l'on aurait pu souhaiter que ce fût plus explicite, qu'il en est de même des samedis et dimanches (l'ancienne « permission de week-end ») et jour fériés.

2.3.3. Absences pour de santé (aussi impact sur l'insubordination)

L'article 10ter de la loi du 14 janvier 1975 portant le règlement de discipline des forces armées, inséré par la loi du 28 décembre 1990 et modifié par celle du 24 juillet 1992, dispose " Les militaires absents pour motif de santé ne peuvent se soustraire au contrôle médical commandé et organisé par l'autorité militaire, selon les modalités que le Roi fixe.

Ils ne peuvent entre autres refuser de recevoir, entre 5 heures et 21 heures, la visite à domicile d'un médecin désigné à cette fin, ni refuser de se laisser examiner par ce dernier."

Un arrêté royal du la août 2005 relatif aux absences pour motif de santé des militaires fixe de manière détaillée et ladite absence et le contrôle médical. Au niveau des règlements militaire au sens restreint, nous retiendrons DGHR-SPS-MEDAGR-001 du 13 octobre 2005 (Absences pour motif de santé de courte durée)¹⁵⁹ procédure au lieu de résidence - hospitalisation). DGHR-SPS-MEDAGR-002 du 30 septembre 2005 (Contrôle médical) et les n°6 et annexe B de DGHR-SPS-CARDI-005 (Absence illégale et désertion en temps de paix), dont je viens de parler.

¹⁵⁸ Cf. en ce sens pour des cas similaires antérieurs C. mil., 25 mars 1963, Chr. 1963, n°12, RDP, 1964, 692; C.G. Bruxelles, 24 avril 1967. « Chr. 1967, n°7, RDP, 1968-1969, 341, Kron. 1982, n°2, R.W., 1983-1984, col. 961 et A.P.R., v° cit., n° 544.

¹⁵⁹ Je n'examine pas la procédure de la CMAR

Il s'agit d'une question de grande importance, car tous les praticiens savent que la majorité des désertions sont prétendument "couvertes" par des certificats médicaux qu'il faut parfois refuser de prendre en compte alors même qu'ils ne seraient pas "de complaisance », et que la vigilance s'impose, selon les termes d'un jugement du conseil de guerre permanent du 14 décembre 1995¹⁶⁰, pour « endiguer en quelque mesure un absentéisme désastreux pour l'opérationnalité des Forces armées » et de surcroît injuste pour les militaires consciencieux sur lesquels retombe la charge des missions auxquelles veulent se soustraire ceux qui sont atteints de « carotite aigue ».

La question a déjà fait l'objet de deux thèmes de session de notre Séminaire ¹⁶¹ et est évidemment traitée dans l'A.P.R.¹⁶². Ces documents restent intéressants à consulter, mais en tenant compte des changements parfois profonds intervenues depuis lors à divers égards. Je m'attacherai plus spécialement à quelques points, importants de la réglementation en vigueur, et de la jurisprudence de la justice militaire de 1995 à 2003 dans la mesure où elle reste en situation, mais parfois en signalant simplement le principe posé et en vous renvoyant pour le surplus aux références de mon exposé écrit.

Tout d'abord, "sauf cas de force majeure, le certificat médical ne peut être établi avec un effet rétroactif de plus de vingt-quatre heures. »¹⁶³. Il en résulte donc qu'en règle, la période plus longue rétroactivement visée par ce certificat doit être considérée comme absence illégale¹⁶⁴. Or, une fois celle-ci entamée, elle se poursuit (sauf en cas de fin des obligations militaires) jusqu'à la reprise en force, laquelle ne résulte jamais de la délivrance de certificats médicaux, même réguliers, mais seulement de la rentrée à l'unité, de l'hospitalisation à l'HM (pas une simple consultation) ou dans un Centre médical opérationnel ou de l'incarcération dans une prison belge¹⁶⁵. Il peut y avoir "suspension" du délai de grâce (qui cesse donc de courir pendant cette suspension, mais reprend son cours dès qu'elle vient à cesser)¹⁶⁶, mais seulement en cas de force majeure, c'est-à-dire (dans notre matière) si le militaire n'est pas en état de se déplacer.

Les règlements militaires sont formels à cet égard et il y a une abondante jurisprudence non

¹⁶⁰ Chr. 1995-1996, n°8, RDP, 1996, 1223

¹⁶¹ Session 1987-1988, thème VI et 19810-1981, thème II

¹⁶² Vo cit., n° 570-572

¹⁶³ A.R. 10 août 2005, §1er, al. 3.- (47bis) Cf. e.a. Chr. 1996-1997, n° 3

¹⁶⁴ Cf. e.a. Chr. 1996-1997, n° 3

¹⁶⁵ CARDI-005, n° 5, a, b, c, et MEGAGR-001, n° 208, b (1)

¹⁶⁶ Dans la rigueur des principes, il ne devrait même A mon sens y avoir que "prorogation" et non "suspension", mais les règlements

moins formelle¹⁶⁷.

Relevons aussi qu'un militaire en absence pour motif de santé avec sortie autorisée ne peut se soustraire sous peine d'insubordination à un ordre éventuel compatible avec son état de santé, en particulier à une convocation à l'unité pour y accomplir une formalité administrative. La cour de cassation a consacré ce principe, déjà affirmé dans la jurisprudence dominante antérieure¹⁶⁸ en rejetant par arrêt du 18 octobre 2000 un pourvoi contre un arrêt en ce sens de la Cour militaire du 23 mars 2000¹⁶⁹. Cette dernière avait motivé la condamnation par le motif "Que, contrairement à ce que soutient la défense, le seul fait pour un militaire d'être en AMS' n'empêche pas l'autorité militaire de le 'commander pour un service', dès lors que ce 'service' ne comprend rien d'autre que l'accomplissement de quelques formalités administratives que le militaire peut accomplir sans contre-indication médicale et dès lors qu'il n'existe aucune force majeure".

La Cour de cassation dit pour droit "qu'ainsi, les juges d'appel, qui ont constaté par ailleurs l'absence de contre-indication médicale 'fiable', ont pu décider légalement que le demandeur s'était 'abstenu à dessein d'exécuter les ordres de son supérieur' « .

Le règlement MEDAGR-001 précité énonce également ce principe mais dispose à cet égard, au n° 207, a(3), que de telles convocations ne peuvent être adressées qu'à propos de formalités "urgentes",

c'est-à-dire qui "ne peuvent attendre le retour d'AMS du membre du personnel concerné" et seulement si l'intéressé ne réagit pas à une demande par correspondance ou par estafette, le chef de corps devant "veiller scrupuleusement à ce qu'aucun abus ne soit commis en matière de convocations inutiles". Il est certain que les supérieurs sont tenus, sous peine de transgression disciplinaire, de se conformer à cette prescription, mais il est non moins certain, comme souligné ci-avant au point 2.2.3. que le fait que le subordonné estime, à tort ou à raison, que l'auteur de l'ordre ne l'a pas respectée ne lui donne pas le droit de s'y soustraire à peine d'insubordination et sauf à réclamer après exécution.

Un autre point à noter est que le militaire en AMS avec sortie autorisée est soumis à une interdiction de quitter son lieu de résidence (sauf exceptions limitativement énumérées) entre dix et seize heures depuis le premier jour jusqu'au troisième, sauf confirmation antérieure par

¹⁶⁷ MEDAGR-001, n° 208, b(2) , CARDI-005, n° 6 (plus explicite encore dans la version en cours de révision) et annexe B.- Chr. 1972-1973, n° 8 ; 1978-1979, n° 5 ; 1980-1981, n° 8 ; 1995-1996, n° 8 ; 1996-1997, n° 4 ; 1997-1998, n° 2 ; 1998-1999, n° 6 ; 1999-2000, n° 11 ; 2000-2001, n° 17 ; 2001-2002, n° 9 ; 2002-2003, n° 6.

¹⁶⁸ Cf. Chr. 1995-1996, n° 6 ; 1997-1998, n° 2.- En un sens divergent mais dans un cas d'espèce où la Cour militaire avait retenu la force majeure, cf. Chr. 1998-1999, n° 3.

Cf. Chr. 1995-1996, n° 6 ; 1997-1998, n° 2.- En un sens divergent mais dans un cas d'espèce où la Cour militaire avait retenu la force majeure, cf. Chr. 1998-1999, n° 3.

¹⁶⁹ Chr. 2000-2001, n° 10, RDP, 2001, 1062.

un médecin contrôleur du bien-fondé de cette absence¹⁷⁰. De soi, le non-respect de cette interdiction n'est qu'une transgression disciplinaire. Cependant si le médecin constate l'absence, il convoque l'intéressé à son cabinet par formulaire portant la mention "Cette convocation est un ordre. Ne pas y donner suite est une insubordination"¹⁷¹. Très étrange si l'on observe que le médecin contrôleur n'est pas nécessairement, et n'est même pas d'ordinaire, un médecin militaire¹⁷². Il est évident que ce règlement, qui n'est pas une loi, n'a pas le pouvoir d'étendre l'infraction d'insubordination à la violation de l' "ordre" d'un civil! Par contre, sur base de son inexécution, l'unité pourrait constater que l'intéressé est en absence illégale et le réputer déserteur l'expiration du délai de grâce sauf reprise en force antérieure¹⁷³ et aussi lui envoyer un télégramme d'Etat signé d'un supérieur à la violation duquel serait cette fois attachée une insubordination.

En tout état de cause, il est de jurisprudence constante que les tribunaux apprécient librement la crédibilité d'un certificat médical, même réglementaire, même entériné, même lorsque le médecin n'est pas soupçonné d'avoir délibérément fait un faux. Rejetant un pourvoi contre un arrêt de la Cour militaire du 23 mars 2000, la Cour de cassation a dit pour droit le 18 octobre 2000 "qu'en matière répressive, lorsque la loi n'établit pas un mode spécial de preuve, le juge du fond apprécie en fait la valeur probante des éléments qui lui sont régulièrement soumis et 'que les parties ont pu contredire ;

Que le moyen revient à critiquer l'appréciation en fait par les juges d'appel de la valeur probante à accorder à une attestation médicale qu'ils ont estimée 'non fiable' pour les raisons qu'ils ont précisées"¹⁷⁴.

L'un des éléments qui peuvent amener le juge à statuer en ce sens est le cas où le prévenu a travaillé pendant son AMS, ce qui n'est de soi qu'une transgression disciplinaire¹⁷⁵, mais constituera la plupart du temps la preuve qu'il n'était pas vraiment en état d'incapacité de travail justifiant une AMS¹⁷⁶.

Enfin, pour clôturer, notons que si le fait de ne pas envoyer les certificats dans le délai réglementaire n'est de soi qu'une transgression disciplinaire, le fait de ne les envoyer qu'après l'expiration du délai de grâce ou à une date où il était à prévoir qu'ils n'arriveraient qu'à ce

¹⁷⁰ A.R. 10 août 2005, art. 6, §1er MEDAGR-0001, n° 207, a(2).

¹⁷¹ MEDAGR-002, n° 302, g et annexe B.

¹⁷² Ibid., n° 301

¹⁷³ Cf. par analogie (point de départ d'une désertion au jour de l'inexécution fautive, quoique non punissable comme insubordination par défaut de dol, de l'ordre de se présenter à l'infirmerie du quartier pour un contrôle) C., mil. 26 juin 2002, Chr. 20012002, n° 4quater et 8bis, RDP, 2002, 1011 et 1014.

¹⁷⁴ Chr. 2000-2001, n° 11, RDP, 2001, 1063.- Cf. déjà dans le même sens Chr. 1978-1979, n° 6-7; 1980-1981, n° 7; 1996-1997, n° 4 j. 1997-1998, n° 2.

¹⁷⁵ Art. 10 A.R. 10 août 2005 et MEDAGR-001, n° 102

¹⁷⁶ Cf. Chr. 1995-1996, n° 7 ; 1999-2000, n° 13; 2000-2001, n° 16b18 ; 2001-2002, n° 12 ; 2002-2003, n° 7.

moment empêche d'en tenir compte si l'intéressé n'était pas en situation de force majeure l'empêchant de se déplacer. Et seule l'autorité judiciaire peut encore décider du cas. Il y a une très abondante jurisprudence en ce sens sur laquelle les Chroniques de droit pénal militaire se sont penchées à plusieurs reprises¹⁷⁷

¹⁷⁷ Cf. Chr. 1991-1992, n° 7 ; 1995-1996, n° 9 ; 1996-1997, n° 4-5 ; 1997-1998, n° 5 (avec explication détaillée de la problématique, RDP, 1998, 1150) ; 1998-1999, n° 7 (signalant dans le même sens un arrêt de la cour d'appel d'Anvers du 25 octobre 1989 en cause d'un objecteur de conscience, R.W., 1989-1990, 821) ; 1999-2000, n° 12 ; 2000-2001, n° 20 ; 2001-2002, 11 ; 2002-2004, n° 4

Hans DE TANT

Majoor

Koninklijke Militaire School, Leerstoel Rechten

Vormingen in het militair recht

Vorming in militair recht

12 Jun 2008

.be

LA LIBRE

Enquête disciplinaire après une bonne guindaille béninoise

LA MEUSE

"J'assume mais pas tout"

Après avoir été vire, le militaire voleur de métal pourrait être privé de grade

.be

HET LAATSTE NIEUWS

Kinderporno niet bestraft omdat men bij leger wil

Een 20-jarige man uit Bredene kreeg gisteren voor het bezitten en verspreiden van kinderporno. In had de rechter Niels V. gepleegd. Maar de advocaat van de man vroeg de opschorting, want 'mijn cliënt' bij het

leger

Het hof volgde die redenering. Een computerhersteller had bij de heidsaagde bijna 700 pornografische foto's en meer dan 600 filmpjes gevonden. Op de beelden waren meisjes van jonger dan 10 jaar te zien. (TMZ)

Inhoud

- Vorming van militairen
 - Basisvorming
 - TEAM 1
 - TEAM 2
 - SECTIE
 - PELOTON
 - Academische basisvorming
 - Functionele vorming
- Vorming van magistraten
- Aanbevelingen / bedenkingen

.be

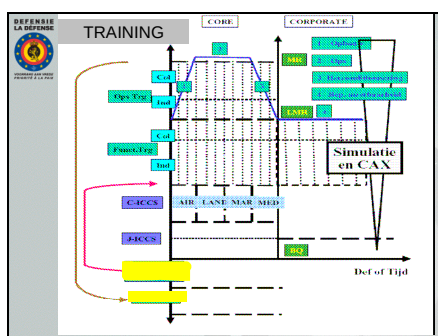
Militair recht: alle wettelijke en reglementaire bepalingen van toepassing op militairen?

Vorming

		VOORTGEZETTE FUNCTIONELE « ON THE JOB »
Offr	KMS + PELOTON	BStV, VKHO, HSTO/HOMA HR, MR, Prev, RRG, MP
OOffr	+ SECTIE	KOO, HOO Prev, Milieu, HRIS, MP
Vrijwilliger	TEAM 2 TEAM 1	Chauf, ADR, MP

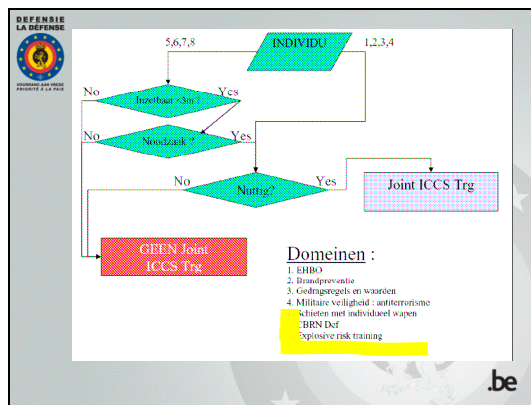
De vorming wordt opgesplitst in een gedeelte basisvorming en de voortgezette, functionele of training on the job. Voor wat de basisvorming betreft werd er recent een hervorming ingevoerd. Hierdoor werden de vormen op mekaar afgestemd waarbij een basispakket werd aangevuld in functie van de categorie waartoe men behoort.

De voortgezette vorming heeft als doel de militair verder te vormen in het kader van zijn specifieke functie of in het kader van toekomstige functies. Voor de officieren hebben we de basisstafvorming, de vorming kandidaat hoofdofficier, de hogere stafopleiding en de hogere opleiding militair administrateur. Wat de onderofficieren betreft, zijn er vormen voorzien voor de keuronderofficieren en de hogere onderofficieren. Uiteraard worden er tal van specifieke vormen voorzien die de militair in staat moeten stellen zijn functie uit te voeren.

Vorming alleen volstaat uiteraard niet. De verworven competenties moeten worden onderhouden, verdiept en vervolledigd door middel van Training. Deze schets is hernomen uit de trainingsdoctrine van Defensie. Normen werden vastgelegd voor « joint individual common core skills » en « component individual common core skills » deze training zou moeten leiden tot het gehoud van het niveau « basic qualified » en een voldoende basis moeten bieden om de functionele training aan te vatten. Dit leidt tot een niveau « limited mission ready ». Een bijkomende training « de operationele training » moet leiden tot een niveau van « mission ready », waardoor de militair in staat is om ingezet te worden in een operatie.

BQ: basic qualified: kwalificatie bekomen na beëindigen van de basisvorming van het individu
 LMR: limited mission ready: kwalificatie na individuele en collectieve functionele training
 MR: mission ready: kwalificatie na operationele training voor specifieke opdracht of voor organieke opdracht van de eenheid.

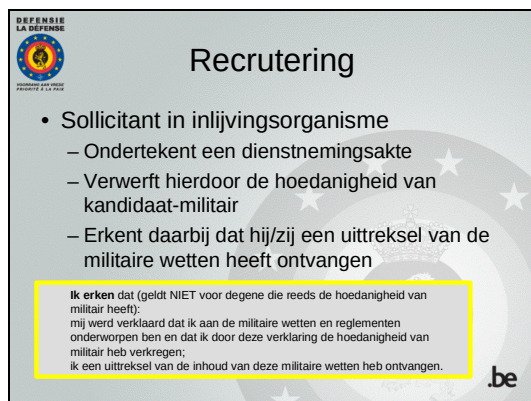

Indien militair niet inzetbaar binnen een termijn van 3 maand: geen Joint ICCS training in RGC, noch in schieten,...

Waar vinden we nu vormingen in militair recht terug?

In een poging om volledig te zijn, heb ik het loopbaantraject van de militair bekeken vanaf de instroom tot de uitstroom. Voor wat de eigenlijke vorming betreft, ga ik mij beperken om de basisvorming wat verder toe te lichten.

Noch de Defensiehuizen-informatiecentra, noch DOO komen tussen in deze problematiek. Gebeurt op niveau van het inlijvingsorganisme. Eerste contact met statuut.

C. Inhoudsindex		Inhoud per vak		Ref		Totaal van de periodes			Module
Rijks	Denominatie	Beschrijving				Theoretisch	Praktisch	Totaal	
(6)	(b)	(c)		(d)		(e)	(f)	(g)	(h)
1	AI/BI	Administratie				18 + (7)	18 + (7)		
2	IAIT	Infanterie				4 + (4)	4 + (4)		
3	REGT				10 + (1)				
4	DRILL	Drillen				15	15		
5	BURJ	Burgemeester				14	8	22	
6	DWIM				4				
7	MEMB	Memorandum			1	12	13		
8	SEMI	Milieuveiligheid			3	1	4		
9	SEPH	Fysieke veiligheid			2	2	4		
10	EHBO	Eerste hulp			8	12	20		
11	SCIT	Schietonderwijs (SNC)			11	29	40		
12	EREB	Eerste Reddings Eerste hulp			4	4	8		
13	CBRN	Chemisch, Biologisch, Radioactief, Nucleair			5	5	10		
14	OMIA	Organisatie, Management, Informatie			1		1		
15	TACT	Tactische tactiek			7	12 + (20)	19 + (20)		
16	MTDO	Maintenance, Tere en Eup			2 + (14)	2 + (14)			
17	MARS	Mars			2	5	7		
18	EPHO	Eerste hulp			1	40	41		
19	STED	Stude				160	160		
20	TERB	Ten behoeven				15	15		
21	TEST	Test dagelijks werk				7	7		
22	EVAL	Evaluatie				(8)	(8)		
23	EXAM	Examen				12 + (4)	12 + (4)		
TOTAAL						76 + (8)	228 + (77)		

3 weken x 38 dagen = 114 dagen
Totaal punten = 204 (10 + 194)

Basisvorming

- Militaire Initiatiefase Team 1
- REGLEMENTEN

Verminderde betrekking

Op het einde van de Vmg TEAM zal de kandidaat in staat zijn om:

- Op organisatorisch gebied zowel op land als te water en in overwegend natuurtijds terrein:
- De opdracht als volgt te interpreteren en te begrijpen en uit te voeren:
 - 1.2.1. een bevel zonder voorwaarde kunnen uitvoeren
 - 1.2.1.1. de voorwaarden tot geldigheid van een bevel kunnen opnoemen
- Op gebied van gemeenschap:
- 2.1.2.1. als militair te gedragen overeenkomstig de voorschriften van de Reg van de discipline, A4, A12/1 en A12/2 RGT en IF3.

Basisvorming

- Militaire Initiatiefase Team 1
- REGLEMENTEN

2.1.1. volgens het reglement:

- 2.1.1.1. de tuchtrechtelijke regelen naleven m.b.t. het consigne, het eenvoudig arrest en het zwaar arrest
- 2.1.1.2. de rechten en plichten van de Mil (Militair) respecteren:
 - 2.1.1.2.1. de rechten en plichten van de Mil kunnen opsommen
 - 2.1.1.2.2. het recht op de vrije meningsuiting
 - 2.1.1.2.3. het verbod op gebruik van drugs
 - 2.1.1.2.4. het recht op vertegenwoordiging via een syndicale organisatie
- 2.1.1.3. volgende algemene tuchtvorschriften strikt toepassen:
 - 2.1.1.3.1. het correct brengen van een groot
 - 2.1.1.3.2. het aanspreken van een meerdere
 - 2.1.1.3.3. de stipte uitvoering van een bevel
- 2.1.1.4. de regels van de militaire hiërarchie toepassen. Dit omvat:
 - 2.1.1.4.1. de graden van de het departement van landverdediging kunnen onderscheiden en opnoemen
 - 2.1.1.4.2. de ondergeschiktheid op zijn Echelon kunnen uitleggen

REGT 1	HET STATUUT VAN DE MILITAIRE	1. Diversen a. Overige b. Het maritiem c. De mutatie Info: De tijdelijke overname van het commando	REGT 5	DE MILITAIRE DISCIPLINE 1
REGT 2	1. De bevoegdheid 2. De overgang naar een ander statuut 3. De verbod van dienstverzuim 4. De misdrinking 5. De misdrinking Info: De bevoegdheid - De overgang naar een ander statuut	REGT 4	REGT 7	DE MILITAIRE DISCIPLINE 2
REGT 3	DE GRADEN	REGT 11	REGT 8	DE MILITAIRE DISCIPLINE 3
REGT 6	INWENDEGE DIENST	VERLOVEN EN VERGUNNINGEN	REGT 9	DE MILITAIRE DISCIPLINE 4
REGT 10	1. De dagdienst 2. Het verslag van de Eerste Commissie 3. De kameroverzicht 4. De kameroverzicht 5. De kledij Info: De commissies en comités	1. De verloven 2. De vergunningen 3. Het verlof 4. Het verlof om familie te zien Info: De verloven in het buitenland, in niet NATO landen • De normalisatie der prestaties	REGT 12	ALGEMENE HERHALING

Als richtlijn wordt hernomen dat de les REGT 1 moet gegeven worden voor de ondertekening van de dienstnemingakte. Er is nog ruimte voor verbetering, gezien desertie stiefmoederlijk onder « diversen » wordt gecatalogeerd.

Burgerzin

4.2. Te handelen volgens de Grondwet, verkeersreglement, Reg. AO, ...)

4.2.1. Het begrip "geest" van de voorschriften / richtlijnen kunnen uitleggen (toelichten) aan de hand van voorbeelden

4.2.2. Rechten en plichten binnen een concrete situatie uitleggen

4.2.3. De verschillende zorg- en hulpinstanties binnen Defensie en hun actiedomeinen kunnen omschrijven (Syndicaten, Lokale Vormers, RMO, Aalmoesniezen, Vertrouwensconsulenten, Vertrouwenspersonen, ICC afgevaardigden, ...)

4.3. Zich bewust zijn van zijn gedrag en de mogelijke gevolgen ervan voor zichzelf, voor de anderen en voor de organisatie. Hiervoor dient de kandidaat zich bewust te zijn van:

4.3.1. Zijn gedrag (verbaal of non-verbaal) ten opzichte van de in 2.1.; in het bijzonder gedrag in verband met:

- Alcohol
- Drugs
- Tabak

4.3.2. De impact van dit gedrag ten opzichte van zichzelf, de andere en de organisatie.

4.4. Opmerkzaam te zijn op het gedrag van anderen (collega's, meerderen, minderen) en dit bespreekbaar te maken, desgevalle met betrokkenen

4.4.1. Herkennen en durven erkennen van enerzijds vigerende wetten en reglementen van Defensie en anderzijds het "gebruikelijke" gedrag van de persoon (sociale controle).

4.4.2. Het belang inzien van "het melden van afwijkend gedrag" (bijbrengen van taak vooraf wat een voorbeeld impliciert).

4.4.3. ... enerzijds t.o.v. de anderen en anderzijds t.o.v. de organisatie.

Burgerzin

BURG 1	Info • Burgerzin • De democratie • Ons democratisch stelsel • De grondwet	BURG 10-11	Info • De diversiteit (theater)
BURG 2-3	Info • Alcohol • Drugs • Tabak	BURG 12	Info • De syndicaten
BURG 4-5	Info • ... pesten (Mobbing)	BURG 13	Info • De sociale dienst
BURG 6-7	Info • AIDS	BURG 14	Info • Relaties met de media • Herkenning van politieke en religieuze aspecten
BURG 8-9	Info • ...	BURG 15-22	Bezuch (Breeddoek)

Humanitair recht

1.3. De humanitaire regels voor de strijder toe te passen.

1.3.1. De humanitaire regels van de strijder kunnen opsommen en verklaren. Daartoe moet de kandidaat:

1.3.1.1. in zijn eigen bewoordingen kunnen uitleggen wat men bedoelt met strijder en niet-strijder.

1.3.2. De beschermingstekens te herkennen.

1.3.3. Persoonlijk de gepaste (re)actie te kiezen. Daartoe moet de kandidaat:

1.3.3.1. kunnen uitleggen hoe een Krijgsgevangene (KG) dient te worden behandeld.

1.3.3.2. Een positieve houding t.o.v. het recht der gewapende conflicten kunnen aannemen.

1.3.4. R.O.E.

DHUM 1-3	DE HUMANITAIRE REGELS VOOR DE STRIJDER 1. De Hum regels (Strijder en niet-strijder) 2. De beschermingstekens 3. Behandeling van KG 4. Bescherming van goederen en personen
DHUM 4	ROE

Militaire veiligheid

2.1. Zich als militair te gedragen overeenkomstig de voorschriften van de Reg A2, A4, A12/1

2.1.1. Volgens het reglement IF 5: de procedures van de militaire veiligheid begrijpen.

2.1.1.1. ...

2.1.1.2. Zich bewust zijn van het gevaar terrorisme

2.1.1.3. Kunnen uitleggen wat, volgens het Strafwetboek, wordt verstaan met "Wettige zelfverdediging".

2.1.1.4. Zich bewust zijn van het belang van de veiligheidsmaatregelen bij het gebruik van Munitie en de gevolgen van het niet respecteren van deze richtlijnen

SEMI 4	Bezit van en dragen van wapens Gebruik van de wapens – wettige zelfverdediging
--------	---

C. Inhoudstafel						
Reeks	Inhoud per vak		Ref	Totaal van de periodes		
	Benaming	Beschrijving		Theorie	Praktijk	Totaal
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
1	ADMI	Administratie		2	2	2
2	FRAG	Frag Gren, Smoke Gren		3	5	8
3	OPTI	Algemene optiek		1	(4)	1 + (4)
4	TRAN	Radio en radioprocedure		2	2	4
5	SOIT	Schots/Ondericht-Instructie/Tir Joint (FNC)et GP Joint		5	41	46
6	TACI	Individuele tactiek		4	80 + (26)	84 + (26)
7	MEMB	Memberschip			3	3
8	MTOO	Maintenance Bew en Egt			(16)	(16)
9	MARS	Marsen		7 + (4)	7 + (4)	
10	EPSO	Fysieke training		18	18	
11	STUD	Studie		(8)	(8)	
12	TERB	Ter beschikking		10	10	
13	TEST	Test dagelijkse werk		2	2	
14	Eval	2-wekelijkse evaluatie		(4)	(4)	
15	EXAM	Examens		4 + (4)	4 + (4)	
TOTAAL				15	175+ (66)	190 + (66)

5 weken X 38 dagen = 190 uren
Totaal periodes : 190 Hr + (66 Hr)

Inhoudstafel						
Reeks	Inhoud per leerstof		Ref	AANTAL LESPERIODEN		
	Benaming	Beschrijving		THEORIE	PRAKTIJK	TOTAAL
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
1	ADMI	Administratie		4	12	12
2	REGT			4	(2)	
3	DHUM			2	1	
4	ATCV	Commando-vaardigheden en technieken		2	6 + (3)	8 + (3)
5	BURG	Burgerzin		8		8
6	ETIR	Gevechtsschieten		(2)	(8)	(10)
7	DRIL	Condo van een Det		1	14	15
8	KALE	Kantleren		4	8 + (8)	12 + (8)
9	TACS	Sectietactiek		21	105 + (38)	126 + (38)
10	OPTI	Algemene optiek		(2)		(2)
11	ORGA	Organisatie van Defensie		3		3
12	METH	Methodologie		8	20	28
13	CBRN	Overleven in CBRN		24	14	38
14	SEPH	Fysieke veiligheid		(2)		(2)
15	EPSO	Fysieke inhouding			35	35
16	Eval	Evaluatie van de kandidaten			(24)	(24)
17	MTOO	Onderhoud Egt			16	16
18	TEST	Wekelijkse controle		6	6	
19	EXAM	Examens van de vorming		2	21	23
20	STUD	Wekelijkse studie			(16)	(16)
21	TERB	Ter beschikking van het kader			5	5
TOTAAL AANTAL LESPERIODEN				79+ (6)	263 + (99)	

Reglementen

Humanitair recht

REGT 1	Afkortingen IF 47 C
REGT 2-4	Markeren van de kaart IF 47 D
REGT 5	CDSCA
REGT 6	Inwendige dienst : Gegradeerde van dienst

Op het einde van de Vmg SECTIE zal de kandidaat in staat zijn om :

2.8. in alle Tac omstandigheden de Hum regels van de strijde door zijn verantwoordelijkheid als SecComd t.o.v. het RGC te nemen

01	DHUM 1	Verantwoordelijkheden van de chef
02	DHUM 2-3	ROE in Ops Hum

.be

Burgerzin

5.1.1. De democratische raden en parlementen

5.1.1.1. de feitelijke werking van de parlementaire besluitvorming kunnen beschrijven

5.1.1.2. de rol kunnen uitleggen van fracties en commissies in de werking van raden (zoals gemeenteraden en provincieraaden)

5.1.1.3. parlementen en raden (zoals gemeenteraden en provincieraaden) kunnen situeren als belangrijke actoren in het voorgeven van de samenleving

5.1.1.4. verschillende standpunten in parlementaire debatten van elkaar kunnen onderscheiden en met elkaar vergelijken

5.1.1.5. voorbeelden kunnen geven van politieke beslissingen (b.v. ondervrij, jeugdbekind) die hun leven rechtstreeks beïnvloeden

5.1.1.6.

5.1.1.7. beslissingen aanvaarden die volgens parlementaire procedures zijn genomen

5.1.1.8. waardering opbrengen voor de functie en de taken van leden van raden (zoals gemeenteraden en provincieraaden) en parlementen

5.1.1.9. de rol van internationale instellingen kunnen illustreren met enkele voorbeelden kunnen aantonen dat de modale dimensie in onze samenleving steeds expliciter wordt op o.m. politiek, economisch en cultureel vlak en dat deze evolutie voordelen biedt maar ook problemen en uitdagingen oplevert

5.1.1.10.

.be

Burgerzin

5.2. 1. De wetten en reglementen van toepassing op de desbetreffende vormingsmodules kunnen uitleggen en toepassen, teneinde zich bewust te zijn van invloeden. Dit betekent voor de militaire basisvorming. Vindrag tot

5.2.2. Het begrip "geest" van de regelgeving kunnen uitleggen (toelichten) aan de hand van voorbeelden

5.2.3. Rechten en plichten binnen een concrete situatie uitleggen, de verschillende zorg- en hulpinstellingen binnen het Departement van Defensie kunnen situeren en hun acties domeinen kunnen omschrijven (Syndicaten, Lokale Vrijwilligers, RMO, Afdelingen, Vertrouwensconsulenten, Vertrouwenspersoon, LIBWC afgevaardigden, ...)

5.3. Zich bewust te zijn van zijn rol in de mogelijke gevolgen ervan voor zichzelf, voor anderen en voor de organisatie. Hiervoor dient hij/zij zich bewust te zijn van:

5.3.1. Zijn/haar gedrag (verbaal of non-verbaal) t.o.v. de wetten en reglementen in het algemeen; in het bijzonder gedrag i.v.m. drugs, racisme en xenofobie, gebruik van geweld (proportionaliteit- en discriminatieprincipes), gebruik van middelen, milieu, pesten (mobbing), AIDS, OSGD, verkeersveiligheid, roken.

5.3.2. De impact van dit gedrag (zie 3.1.) t.o.v. zichzelf, de andere en de organisatie.

.be

Burgerzin

5.4. Opmerkelijk te zijn op het college's, meederen, minderen en dit bespreekbaar te maken, afgevaardigd met betrekkingen

5.4.1. Herkennen en durven erkennen van afwijkend gedrag m.b.t. enerzijds vigerende wetten en reglementen van het Departement van Landsverdediging en anderzijds het "gebruikelijke" gedrag van de persoon (sociale controle)

5.4.2. Het belang inzien van "het melden van afwijkend gedrag" (bijbrengen van taak vorm, wat een voorbeeldfunctie impliceert)

5.4.3. Reageren bij afwijkend gedrag, enerzijds t.o.v. de anderen en anderzijds t.o.v. de organisatie

5.5.

5.5.1. De bronnen van zijn eigen macht en anderen macht en gezag kunnen herkennen en evalueren

5.5.2. In alle omstandigheden de grenzen kennen en respecteren van zijn eigen macht en vanuit de militaire hiërarchie toegedekte formele macht

5.6. Alle mensen gelijkwaardig en met respect te behandelen

5.6.1. Niet gelijkwaardig en onrespectabel gedrag kunnen herkennen

5.6.2.

5.6.3. Meederheids- en minderheidsstandpunten kunnen onderscheiden en benoemen

5.6.4. Zich inspannen om de belangstelling, de standpunten en de argumenten van anderen te respecteren

5.6.5. Zich inspannen om voorstellen of argumenten genuanceerd te benaderen

.be

Burgerzin

01	BURG 1-2	Relatie Natie Veiligheid	2
02	BURG 3-4	Veiligheidsproblemen	2
03	BURG 5-6	Gebruik van geweld	2
04	BURG 7-8	Ol - NGO - Media	2
TOTAAL PERIODEN			8

.be

Burgerzin

C. Samenvatting tabel van de taken

Ritmo	Inhoud per vak	Rit	Aantal periodes		
			Theoretisch	Praktisch	Beoordeling
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)
1	ATCV	Commando-vaardigheden en technieken	4	10	14
2	SEMI	Militaire veiligheid	3	0	3
3	ORGA	Organisatie van het departement Defensie	1	0	1
4	LOGO	Logistiek	5	3	8
5	BELT	Beheer	0	0	0
6	EPHI	Milieu	2	0	2
7	RGPT	Bescherming van het werk	0	0	0
8	TACP	Tactisch Pictogram	10	10	10
9	EVIR	Organisatie van een schiedstocht	2	8	10
10	NTIC	Gedragsoverdracht	5	12	17
11	KALE	Leeture des cartes	0	(12)	(12)
12	RAMS	Mar Te Pl	2	3	5
13	GEST	Personneelbeheer	2	0	2
14	EPNO	Fysische training	0	20	20
15	ADMI	Administratieve bijdragen	0	8	8
16	TERB	Ter beschikking van het Pictogram	0	2	2
17	STUD	Wakelijke studie	0	(12)	(12)
18	MTOD	Onderhoud beweging & Mar	0	0	0
19	EVAL	Wakelijke Evaluatie	0	(18)	(18)
20	TEST	Wakelijke testen	0	5	5
21	EXAM	Examens	4	16	20
TOTAAL AANTAL PERIODEN			61	167	228

Per week van 38 uren x 6 weken = 228 uren
Totaal aantal periodes: 228 (11 x 20 + 8)

.be

Reglementen		
01	REGT 1	bladschikking en verbetering van de tekst van een nota of fax
02	REGT 2	Personeelsbeheer in de school van een peloton
03		
04	REGT 4	De uitbating van het reglement IF '61 en van het systeem E-DIR. Wijzigingsprocedure van het reglement. Onderzoek en uitbating van teksten.
05	REGT 5	Administratieve militaire bewegingscolleges op de weg en per spoor. - Admin MovO - Veiligheidsbriefing voor de Mov - Gebruik van militaire voertuigen

RGPT		BESCHERMING VAN HET WERK
Op het vlak van reglementering van de bescherming van het werk		
7.1. Bewust zijn van de algemene toegepaste reglementering betreffende bescherming van het werk.		
RGPT 1-6	De	BEHANDELING VAN RISICO'S RISICOBEHEER ORGANISATIE VAN HET WELZIJN OP HET WERK EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE ACTOREN
GEST Personeelsbeheer		
Op het vlak van personeelsbeheer		
9.1. De verschillende personeelsstatuten en hun loopbaanschema's kennen (vrijwilligers, onderofficieren, officieren en burgers).		
GEST 1-2	Defensie	

Inhoud	
• Vorming van militairen	
– Basisvorming	
• TEAM 1	
• TEAM 2	
• SECTIE	
• PELOTON	
• Vorming van magistraten	
• Aanbevelingen / bedenkingen	

Militair recht: alle wettelijke en reglementaire bepalingen van toepassing op militairen?

Academische basisvorming KMS	
1 BA SSMW	1 BA POL
Introduction au droit - Inleiding tot het recht	Introduction au droit - Inleiding tot het recht
Droit Constitutionnel - Grondwettelijk recht	
2 BA SSMW	
Droit administratif - Administratief recht	Prof. THOMAS
Droit International - Internationaal Recht	Kal Gerts
3 BA SSMW	3 BA POL
Droit privé - Privaatrecht (optioneel - cours à option)	Likol De Decker
Droit naval - Maritiem recht (pour la Marine - voor Marine) *	CRC Huyghe
1 MA SSMW	KTZ Van de Walle
Droit du désarmement - Ontwapeningsrecht (Mod 10)	
Compléments DI - Aanvulling IR (Mod 10)	2 MA POL
Droit Pénal Militaire - Militair Strafrecht	Droit industriel - Nijverheidsrecht
Droit International Humanitaire - Internationaal Humanitair Recht	Droit International Humanitaire - Internationaal Humanitair Recht (V ERKORT)

Functionele « vorming »	
• Chauffeur (ADR), verkeerswetgeving	
• Administratie (CAD)	
– Offr HR, eenheidscommandant,...	
• MCG : aide mémoire « douane »	
• Preventieadviseur, milieucoordinator	
• Bemiddelaar	
• Mensenhandel / mensensmokkel (Trg?)	
• RRG	
• Seminarie Korpscommandant (DGHR)	
• Infodag Tak 1 COMOPSLAND	

DEFENSE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA PAIX

Uitstroom

- Uittreksel van de militaire wetten
- Bij schorsing:
 - Vermelding: « blijft onderworpen aan militaire tucht,... » vermeldt op de nota gericht aan eenheid van betrokkene
- Bij TAPA, TALO, ...
 - Beslissing op Mod B
 - Geen vermelding

.be

Uittreksel militaire wetten
 Vermelding onbepaald verlof – definitief verlof
 onderworpen aan militaire strafrecht.

DEFENSE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA PAIX

Inhoud

- Vorming van militairen
 - Basisvorming
 - TEAM 1
 - TEAM 2
 - SECTIE
 - PELOTON
 - Academische basisvorming
 - Functionele vorming
- Vorming van magistraten
- Aanbevelingen

.be

Militair recht: alle wettelijke en
 reglementaire bepalingen van toepassing
 op militairen?

DEFENSE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA DEFENSE
 MINISTRE DE LA PAIX

Vorming magistraten en gerechtelijke stagiairs

- Rechten
- Permanente vorming
- Specifieke vorming Militair Recht
 - Netwerk experts
 - Referentiemagistraten
 - Studiedagen

.be

 Aanbevelingen / bedenkingen

- Complexiteit regelgeving
- Wijzigingen reglementen
 - op DO, geen lessen in de eenheden
 - geen tijd : worden we te technisch?
- Beschikbaarheid geactualiseerde bronnen
 - « *leder wordt geacht « edir » te kennen?* »
- Tijd vorming inkorten ?
 - te bereiken doelstellingen bijstellen
 - spreiden in de tijd
- Coherentie in de vorming bewaren

 .be

Ondanks richtlijnen (vb. JRB

COMOPSLAND Tak 1:

De eenheden dienen de lessen in het domein reglementering aan te passen aan den nieuwe reglementeringen en ze regelmatig te geven aan hun personeel, zodat deze op de hoogte blijven van de nieuwe richtlijnen.

Luc WILLEMS

Luitenant-kolonel

Korpscommandant, Military Police Group

Rechten en plichten van de Militaire Politie

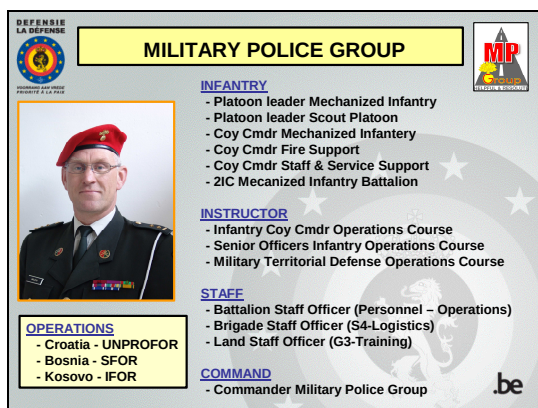
Dames en heren, goede namiddag !!
Ik ben LtKol Willems en sinds 2006
KorpsComd van de Military Police
Group.

Ik ben verheugd de rol van de Military
Police Group te mogen toelichten op een
studiedag als deze.

Het werk van de Militaire Politie wordt
niet altijd door iedereen gewaardeerd en
zeker niet door hen die er in negatieve
zin mee te maken krijgen.

Zeer dikwijls worden de tussenkomsten
van de Militaire Politie gezien als
onwettig en als een overschrijding van
de bevoegdheden. Niets is echter
minder waar. De bevoegdheden en de
taken van de Militaire Politie zijn duidelijk
maar het spreekwoord zegt "onbekend is
onbemind". Hier proberen wij eerdaags
iets aan te doen via
informatiecampagnes.

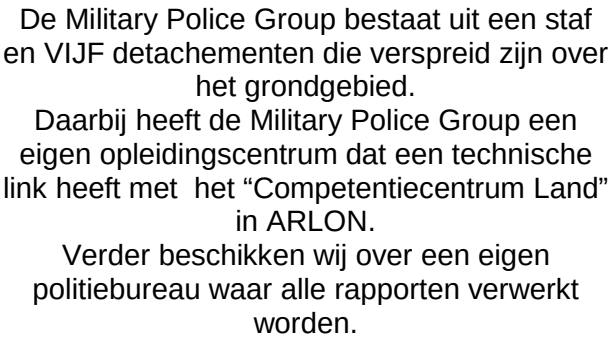
Straks zal ik u ook spreken over de
moeilijkheden die wij ontmoeten tijdens
ons optreden. Het hoofdobjectief van de
Military Police Group is "veiligheid". Wij
kunnen dat enkel garanderen indien wij
de juiste bevoegdheden hebben.

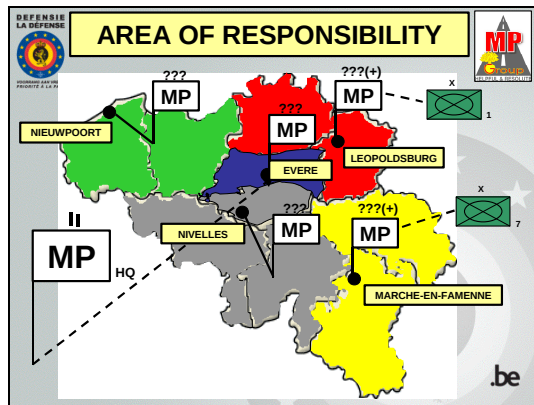

Ik geef jullie mij CV mee zonder hier nu
in detail te treden.

Zoals u kunt lezen ben ik een Infanterist
van oorsprong met commando-, staf- en
wapenschoolervaring.

Door de praktijk ben ik dan ook zeer veel
in aanraking en niet in aanvaring
gekomen met de Militaire Politie.

De vijf detachementen zijn geografisch verspreid en elk detachement is verantwoordelijk voor een eigen zone. De grenzen vallen samen met de provinciegrenzen.

Het detachement Leopoldsburg is operationeel gebonden aan de 1Bde. Het detachement Marche is operationeel gebonden aan de 7 Bde

Deze slight geeft je een beeld van de buitenlandse ervaring binnen de MP Gp. Momenteel zijn er 23 MP in het buitenland en leveren wij vanaf september nog een bijkomende ploeg in Kandahar-Afghanistan.

Numéro de Dépôt Légal/Afdeling Wettelijk Depot : D/2009/8547/6 – 20 Ex

Imprimé en Belgique

Gedrukt in België

Printed in Belgium